

I spänningen mellan egenintresse och samhällsnytta

Om politik och idrott i utsatta områden

David Ekholm

I spänningen mellan egenintresse och samhällsnytta

Om politik och idrott i utsatta områden

David Ekholm

Riksidrottsförbundet

Riksidrottsförbundets FoU-serie

2026:2

Se rapporter i RF:s FoU-serie på rf.se/forskning

Författare: David Ekholm

Formgivning: Catharina Grahn, ProduGrafia

Formgivning omslag: Frida Axell

ISBN: 978-91- 87385-51-3

Innehåll

Förord	5
Författarens tack	6
Sammanfattning	7
Summary	9
Inledning	11
Politiskt sammanhang och bakgrund	12
Syfte och frågeställningar	13
Vad står på spel?	15
Styrningen av Idrottsklivet	22
Metod: undersökningens tillvägagångssätt	25
Det offentliga talet om Idrottsklivet	28
Två pressmeddelanden: från RF och regeringen	28
Nyhetsrapportering om Idrottsklivet	29
Idrottsrörelsens självbeskrivning	31
Den politiska institutionaliseringen av Idrottsklivet	32
Sammanfattande reflektioner om det offentliga talet	33
Idrott som kraft för att förebygga brott	34
Ingen talar om brottsförebyggande	34
Brottsförebyggande som bieffekt	36
Generellt och långsiktigt förebyggande	38
Sammanfattande reflektioner om brottsförebyggande	39
Polisens lista över utsatta områden som villkor och avgränsning	40
Ett villkor för satsningen	40
Administrativa utmaningar med avgränsningarna	42
Talet om ”polisområden”	45
Sammanfattande reflektioner om den geografiska avgränsningen	46
Organisering genom flöden och sammankopplingar	47
Flöden av resurser	47
Överskridanden i tid och i organisering	49
Relationer och sammankopplingar	51
Koppla samman erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang	54
Olika flöden blir olika aktiviteter	56
Sammanfattande reflektioner om organisering	61

Idrottsföreningen som lokal social infrastruktur	62
Flersektionsföreningar som social infrastruktur	62
Föreningsutveckling, områdesutveckling och brottsförebyggande	63
I stället för fritidsgård och socialtjänst	65
Sammanfattande reflektioner om föreningen som social infrastruktur	68
Motstånd: röster för rättvisa, alternativ och nya perspektiv	69
Att uppmärksamma ojämlikhet	69
Att alliera sig med barnens viljor	71
Att tala om resursstarka områden	72
Utrymmen för motstånd och utveckling	75
Sammanfattande reflektioner om motstånd och utveckling	76
Vägar framåt: en rörelse i rörelse	78
Hur mycket är 100 miljoner?	79
Ett politiskt sammanhang: hegemoni och pluralism	82
Utvecklingslinjer	85
Behov av mer kunskap	88
Referenser	89

Förord

Sedan 2023 erhåller Riksidrottsförbundet 100 miljoner kronor årligen för Idrottsklivet, den verksamhet som idrottsrörelsen har i områden som benämns som utsatta enligt Polismyndighetens kategorisering. Viktiga mål är att verka för en meningsfull fritid för barn och ungdomar och att stärka idrottsrörelsens närvaro och engagemang i dessa bostadsområden. Idrottsklivet leds av RF i samverkan med elva distrikt och fjorton specialidrottsförbund.

Denna rapport är en berättelse om spänningar mellan idrott och politik, mellan egenintresse och samhällsnytta, mellan stat och civilsamhälle. Och om hur Idrottsklivet beskrivs och förstås från ett inifrån- och utifrånperspektiv. Rapporten kretsar därmed kring några av idrottsrörelsens mest aktuella frågor.

David Ekholm är biträdande professor i socialt arbete och verksam vid Centrum för kommunstrategiska studier vid Linköpings universitet. Ekholm har ett starkt intresse för jämlikhet och makt och en gedigen erfarenhet av de teman, strukturer och relationer som denna rapport behandlar. Ekholm ger röst åt lokala föreningar och analyserar vad som står på spel.

Riksidrottsförbundet publicerar ytterligare två rapporter om Idrottsklivet under våren 2026. Den ena, *Att väga förminska. Föreningsidrott i strukturellt missgynnade områden*, är skriven av René León Rosales, verksam vid Mångkulturellt Centrum och Södertörns högskola. I två år har León Rosales studerat lokala praktiker runt om i landet. Författare till den andra, *Mer än idrott: Idrottsklivet som vardagsstöd i bostadsområden där välfärden brister*, är Susanne Urban och Ilhan Kellecioglu, båda vid Uppsala universitet. De beskriver Idrottsklivets betydelse bortom idrotten.

Tack David för din berättelse och analytiska skärpa – denna text blir ett viktigt kunskapsbidrag när idrottsrörelsen blickar framåt. Varmt tack också till alla deltagare i studien.

Stockholm i april 2026

Andreas Linderyd
ansvarig för forskning
och utveckling

Sandra Mattsson
projektledare

Yafet Lemessa
verksamhetsutvecklare

Författarens tack

Studien som presenteras i den här rapporten har möjliggjorts genom stöd från Riksidrottsförbundet (RF) och Centrum för idrottsforskning (CIF) (P2025-0174). Jag vill rikta ett stort tack till RF och CIF för möjligheten att genomföra denna studie. Särskilt tack riktas till Sandra Mattsson och Jesper Bornlinder Thiborg som regelbundet bidragit med återkoppling och vägledning under arbetets gång.

Jag vill också tacka de företrädare hos RF, förbund och RF-SISU distrikt som hjälpt till att kontakta personer inom och utanför idrottsrörelsens organisationer, som öppnat dörrar till kanslier och idrottshallar och som hjälpt till att hitta rätt i allmänhet.

Framför allt vill jag tacka intervjupersonerna som delat med sig av erfarenheter och reflektioner. Deras kunskap utgör grunden för studiens resultat och analys.

Rapportmanus har presenterats på seminarium för kollegiet vid Centrum för kommunstrategiska studier (CKS), Linköpings universitet. Jag vill rikta ett tack till kollegiet för kritiska synpunkter och framåtsyftande dialog.

Linköping, i mars 2026

David Ekholm

Biträdande professor i socialt arbete, Linköpings universitet

Sammanfattning

Den här rapporten handlar om Riksidrottsförbundets (RF) och regeringens satsning på idrott i så kallade utsatta områden. Syftet med undersökningen är att skapa förståelse för hur satsningen, Idrottsklivet, utformas i spänningsfältet mellan ambitioner om dels inkludering av barn och unga samt rekrytering av ledare och föreningsutveckling, dels brottsförebyggande effekter. I det avseendet är syftet också att skapa förståelse för hur olika aktiviteter och relationer blir möjliga genom satsningen samt att skapa förståelse för den idrottspolitiska dynamik inom vilken satsningen blir till och som satsningen är med att forma. Undersökningen har genomförts med ett etnografiskt förhållningssätt och består av analyser av policydokument, massmedia, fokusgruppsintervjuer, intervjuer och observationer av de sammanhang där Idrottsklivet blir till.

I rapporten analyseras hur Idrottsklivet framställs i nyhetsmedia och offentlig debatt med fokus på dess förväntade samhällsnytta, och hur dessa aspekter av idrott som ett medel för att förebygga brott blir en del av statens politik mot utanförskap. Men samtidigt är talet om brottsförebyggande effekter inte framträdande i det vardagliga arbetet, utan förstås som indirekta bieffekter av inkludering i idrotten och välfungerande föreningar. Särskilt får brottsförebyggande effekter betydelse genom satsningens geografiska avgränsning till områden som definieras som utsatta enligt den så kallade polisens lista. I rapporten analyseras också hur regeringens villkor för satsningen förhandlas och hanteras av RF, förbund, distrikt och föreningar. Avgränsningen innebär olika utmaningar av vardaglig, konkret och administrativ karaktär, som återspeglar en mer principiell fråga om idrottsrörelsens självbestämmande och hur det begränsas genom regeringens villkor.

Satsningens organisering präglas av en mångfald av flöden och rörelser, av pengar, människor, erfarenheter och kunskap, som kanaliseras och styrs på olika vis. Den överskrider geografiska, tidsmässiga och organisatoriska gränser och sprids på så vis i många delar av idrottsrörelsen och i samhället. Dessa flöden sammankopplar samhällsaktörer, särskilt kommuner, som i sin tur påverkar den verksamhet som bedrivs i namn av Idrottsklivet. Många lokala idrottsföreningar framträder som lokala sociala infrastrukturer för barn och unga i det upplevda tomrummet av fritidsgårdar eller socialtjänst. Där får föreningsutveckling en specifik och lokal innebörd av områdesutveckling, där brottsförebyggande är en sammanvävd del. Satsningen skapar också utrymmen för motstånd och möjligheter för alternativa perspektiv och röster inom idrottsrörelsen, där sammansättningen av erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang kan påverka rörelsens utveckling.

Avslutningsvis diskuteras satsningens utformning och omfattning i relation till dess politiska förväntningar. Den geografiska avgränsningen diskuteras som ett sätt att etablera en viss förståelse av samtidens ojämlikhetsproblem, som en fråga om brottslighet förlagd till specifika geografiska områden. Genom villkor som dessa utmanas idrottsrörelsens självbestämmande, vilket uppmärksammar

frågor om civilsamhällets autonomi och demokratisk pluralism. Diskussionen uppmärksammar flera alternativa utvecklingslinjer där idrottsrörelsen kan ta frågor om social ojämlikhet på allvar och som utgångspunkt för arbete med inkludering, därför att det ligger i dess eget intresse – idrottsligt demokratiskt. Barn och unga i alla delar av samhället kan ses som resurser och deras inkludering som möjligheter för en stark rörelse.

Summary

This report is about the Swedish Sports Confederation (SSC) and the Swedish government's investment in sports in so-called "crime-exposed areas". The purpose of the study is to create an understanding of how the initiative, Idrottsklivet, is shaped in the tension between ambitions for the inclusion of children and young people, recruitment of leaders and development of sport clubs, and crime prevention. The purpose is also to create an understanding of how different activities and relationships become enabled through the initiative and to create an understanding of the sports policy dynamics within which the initiative is created and which the initiative shapes. Conducted with an ethnographic approach, the study analyses policy documents, mass media, focus group interviews and interviews, as well as participant observation of contexts in which Idrottsklivet is created.

The report analyzes how Idrottsklivet is presented in the news media and public debate with a focus on its expected social benefits, and how these aspects of sport as a means of preventing crime become part of the state's policy to combat social exclusion. At the same time, crime prevention is not particularly prominent in the everyday work of the initiative but understood as an indirect benefit of inclusion in sports and well-functioning clubs. Crime prevention is given meaning through the geographical focus on areas defined as vulnerable according to the so-called "police list". The study analyses how the government's conditions for funding the initiative are negotiated and handled by the SSC, as well as its federations, districts and associations. The geographic delimitation entails various challenges of an everyday, concrete and administrative nature, which reflect a more fundamental issue about the self-determination of the sports movement and how it is limited by the government's conditions with respect to geographic delimitation.

The organisation of the initiative is characterised by a diversity of flows and movements, of money, people, experiences and knowledge, which are channelled and steered in different ways. Flows and movements transcend geographical, temporal and organisational boundaries and is spread across many parts of the sports movement and society. These flows connect societal actors, especially municipalities, which in turn influence the activities organised under Idrottsklivet. Many local sports clubs constitute local social infrastructures for children and young people in the perceived void of leisure centres or social services. Organisational development takes on a specific and local meaning of area development, in which crime prevention is an integral part. The initiative also creates spaces for resistance and opportunities for the formulation of alternative perspectives and marginalized voices. The emerging experiences, understandings and relationships can come to influence the development of the sports movement, including by affecting commitment to it.

Finally, the initiative is discussed in relation to its political expectations. The geographical demarcation is discussed as a way of establishing a certain

understanding of inequality problems, associated with crime. The geographical delimitation associated with crime prevention challenges the self-determination of the sports movement, which draws attention to issues of civil society autonomy and pluralism. The discussion highlights alternative approaches by which the sports movement can better address social inequality. Developing such alternatives is in its own – sporting as well as democratic – interest. Children and young people in all parts of society can be seen as resources and their inclusion as opportunities for the strengthening of the movement.

Inledning

Den här rapporten handlar om Riksidrottsförbundets (RF) och regeringens satsning på idrott i områden som finns med på polisens lista över utsatta områden. Särskilt handlar rapporten om satsningens politiska dynamik och idrottsrörelsens möjligheter och förhållningssätt i spåren av ökad social ojämlikhet i samhället. Genom att placera idrottens roll i det demokratiska samhället i centrum för handlingen så undersöker jag frågor kring idrott i relation till brottsförebyggande arbete, geografisk segregation, organisering och arbetssätt, möjligheter till motstånd och alternativa perspektiv. Idrotten formas i ett samhälle och är med att forma detta samhälle – och rapporten bygger på observationer av det som utspelar sig och analyser av hur satsningen upplevs och beskrivs av de som arbetar med den.

” Det är tidig morgon. Sommarlovet har just börjat. Jag går från Ekliden till Granlunden, två områden i Skogen. Det framstår som två olika bostadsområden skilda från varandra med vägar som går runt dem och ett grönområde. Man kan gå på gång- och cykelbanor, under bilvägarna. Promenaden är inte lång. På andra sidan grönområdena ligger radhusområden och villor. Både Ekliden och Granlunden är så kallade utsatta områden. Bortom grönområdena tornar de höga husen i Granlunden upp sig. Jag går genom små skogsdungar och förbi förskolor med barn som leker på gårdarna. I utkanten av grönområdet ligger flera mindre lekparkar, och där öppnar sig fotbollsplanerna och idrottshallen i Granlunden. Granlundshallen är en storslagen byggnad mitt i all småskalighet. På båda sidor av idrottshallen ligger höghusområdena. På fotbollsplanen spelar en kille fotboll med sig själv. Det är tidigt på förmiddagen. Han sprutar lite vatten på fotbollen, petar den framåt på konstgräset och skjuter mot ett av målen. Över. Men bra tillslag ändå. Utanför idrottshallen står en vimpel med Lidskogens IF:s klubbmärke. Barnen är inne i hallen på skolovsläger. Jag stannar utanför och väntar in Jawad. (Fältanteckning, Skogen)

Sedan 2023 avsätter regeringen årligen 100 miljoner kronor till RF att fördela inom idrottsrörelsen, för att stärka idrottsrörelsens närvaro i de områden som Polismyndigheten benämner som utsatta eller särskilt utsatta.¹ Från och med 2026 är det beslutat att stödet ska vara permanent.² De avsatta medlen beskrivs i olika sammanhang som en ”satsning” och den kallas av RF för Idrottsklivet.³ Idrottsklivet leds av RF tillsammans med elva RF-SISU distrikt (distrikt) och fjorton specialidrottsförbund (förbund). De elva distrikten är med för att det i dessa distrikt (oftast länsvis indelning) finns områden som är med på *polisens lista*.⁴

1 Polismyndigheten (2025).

2 Prop. 2025/26:1.

3 Riksidrottsförbundet (2023c).

4 Sedan 2015 publicerar Polismyndigheten en lista över ”utsatta områden”. Av Polismyndigheten beskrivs denna lista och arbetet med den som ”lägesbilder över utsatta områden” och som ”en del av polisens arbete med att förhindra brottsligheten i samhället”. Bedömningen av vilka områden som kommer med på listan görs utifrån förekomst av brottslighet, var brottsutövare bor och hur brottsligheten påverkar lokalsamhället. Denna sammanställning kallas i den här rapporten i förekommande fall för polisens lista. Se Polismyndigheten (2025); Salonen (2023).

Satsningen blir till i en överenskommelse mellan RF och regeringen, i samordningen mellan RF, förbund, distrikt och föreningar, men även i relationer mellan idrottsrörelsens aktörer och andra samhällsaktörer, såsom kommuner, myndigheter och andra ideella och idéburna organisationer i civilsamhället. Satsningen kan förstås med fokus på organisering och politik, men den är också barn och unga på idrottsplatser och i idrottshallar som gör saker. Med den här undersökningen vill jag visa att barn och ungas idrott och villkor för idrott har en politisk dimension. Det som sker i idrottshallarna hänger samman med frågor om organisering och politik, därför riktas blicken mot olika sammanhang och rum där idrotten tar form.

” Jawad och jag går in i hallen och sätter oss på läktaren. Jawad jobbar som idrottskonsulent i Distrikt A med särskilt ansvar för arbetet i Idrottsklivet i några av de aktuella områdena. Han berättar att han försöker göra besök hos föreningarna så ofta han kan, oftast ett par besök i veckan. Besöken har åtminstone två syften: kontroll och förtroende. Dels att kontrollera att verksamheten flyter på bra och att den verkar bedrivas enligt vad man kommit överens om, och villkoren för det stöd som föreningarna fått. Dels skapa förtroendefulla relationer med föreningarna, visa att han är tillgänglig och att han bryr sig. Den här dagen är deltagarna uppdelade i två grupper. Den ena har gått till Ekliden för att besöka ett museum, och den andra har handbollslekar i Granlundshallen på schemat. Egentligen skulle de varit på Skogsbadet, men vädret gjorde att planerna ändrades. Aktiviteterna är olika slags lekar med vissa handbollsinslag. Det kan vara att studsa bollen eller kasta upp bollen medan man ska klappa händerna innan man fångar den igen och sen skjuter mot mål. Men ibland blir det även inslag av fotbollsövningar, med skott på mål. Det är en stark betoning på lek, men inte fria eller spontana lekar. Leken är fylld av disciplinerande inslag. Det är sju ledare på plats. Tre av ledarna är från Lindskogens IF. Deras deltagande på skollovsläggret möjliggörs av stödet till föreningen genom Idrottsklivet. Därtill finns det fyra andra ledare som är feriearbetare och jobbar som ledare genom sina ferieanställningar på kommunen. Det är ungefär 30 barn i hallen. På andra platser runt om i Skogen pågår det samtidigt flera andra aktiviteter som på olika sätt har stöd genom Idrottsklivet. (Fältanteckning, Skogen)

Politiskt sammanhang och bakgrund

I regeringens budgetproposition för 2026 finns en kärnfull beskrivning av satsningens utformning och utveckling under perioden 2023–2025:⁵

” Regeringen avsätter permanent årligen 100 miljoner kronor till att utveckla idrottsverksamhet främst för barn och unga i utsatta områden och i angränsande socioekonomiskt svaga områden i syfte att skapa en meningsfull fritid och främja integration och därigenom verka brottsförebyggande. 14 specialidrottsförbund, 11 RF-SISU distrikt och 305 idrottsföreningar medverkade i satsningen 2024. Totalt pågår verksamhet inom ramen för satsningen i 65 geografiska områden. [...] En unik

⁵ Prop. 2025/26:1, s. 164.

lokal samverkan mellan idrotter verksamma inom respektive geografiskt område har byggts upp inom ramen för satsningen, vilket utgör grundfundamentet för att lyckas skapa förändring som håller över tid. Idrottsverksamheten har även samordnats med externa aktörer, såsom polis, socialtjänst, bostadsbolag, kyrkor, skolor, fritidsgårdar och olika ideella organisationer.

Satsningen handlar alltså om att göra idrottsaktiviteter för barn och unga tillgängliga på platser som präglas av socioekonomiska utmaningar med förväntningar att inkludering i idrottsaktiviteter ska bidra till bredare politiska mål. Men i denna utformning finns flera olika ambitioner och spänningar.

Från regeringens sida motiveras satsningen särskilt som ett sätt att möta utmaningar som följer av segregation och ojämlikhet med utgångspunkten att ökat deltagande i idrott kan vara ett sätt att förebygga brott. Därför ska verksamhet som stöds inom Idrottsklivet bedrivs på platser som Polismyndigheten definierar som utsatta eller särskilt utsatta områden. Dessa ambitioner kan förstås i relation till hur frågor om kriminalitet och problem som kopplas till så kallade utanförskapsområden placeras högst upp på den politiska agendan.⁶ RF, å sin sida, talar om att öka antalet deltagare i föreningsledda idrottsaktiviteter, antalet ledare och antalet föreningar som bedriver verksamhet i de aktuella områdena. Denna ambition kan förstås som ett led i idrottsrörelsens arbete med social inkludering inte minst i områden och på platser där deltagandet är lågt, så kallade idrottssvaga områden. Det har tidigare noterats att ”de områden som kallas idrottssvaga är till stor del desamma som finns med på polisens lista över utsatta områden”.⁷ Idrottsklivet inbegriper alltså ambitioner om inkludering i idrott som ett mål i sig och inkludering i idrott som ett mål för samhällsnytta med fokus på brottsförebyggande arbete. Rapporten redogör för hur spänningen mellan dessa två ambitioner formar satsningen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att skapa förståelse för hur satsningen på idrott i så kallade utsatta områden – Idrottsklivet – utformas i spänningsfältet mellan ambitioner om dels inkludering av barn och unga, rekrytering av ledare och föreningsutveckling, dels brottsförebyggande effekter. I det avseendet är syftet också att skapa förståelse för hur olika aktiviteter och relationer blir möjliga samt att skapa förståelse för den idrottspolitiska dynamik inom vilken satsningen blir till och som satsningen är med att forma. Följande frågeställningar konkretiserar detta syfte:

- Hur hanterar medverkande aktörer de olika målsättningarna och ambitionerna, såsom inkludering i idrott och brottsförebyggande effekter?
- Hur präglar olika målsättningar och ambitioner utformningen av de aktiviteter och relationer som blir till i Idrottsklivet?
- Vad säger Idrottsklivets utformning om idrottens sociala och politiska roll i samhället?

⁶ Jfr. Schclarek Mulinari (2020).

⁷ Lindström & Mickelsson Blomqvist (2022, s. 9).

Undersökningen tar utgångspunkt i ett etnografiskt förhållningssätt till att utforska de sociala, kulturella och politiska processer genom vilka Idrottsklivet utformas. Undersökningen bygger på fältarbete som fokuserat på två utvalda RF-SISU distrikt. Det empiriska materialet består av policydokument, massmedia, fokusgruppsintervjuer, intervjuer och observationer.

Idrotten måste förstås som en del i komplexa sociala och politiska processer, och det är viktigt både för idrottsrörelsen och för andra samhällsaktörer som arbetar tillsammans med idrottens organisationer att ta detta som utgångspunkt. Men det är också för att den bredare allmänheten ska förstå hur grundläggande samhällsfrågor aktualiseras inom idrotten: frågor kring idrottens villkor som på ett konkret sätt berör sociala problem, inkludering, demokrati, civilsamhälle och barn och ungas livsvillkor. Sådan kunskap kan bidra till reflektion och därmed till lärande och självreflektion.

RF har tidigare publicerat två rapporter om Idrottsklivet. Olov Wolf-Watz vid konsultföretaget Strategirådet, beskriver den interna styrningen, ledningen och organiseringen av Idrottsklivet.⁸ Inte minst belyser han relationer inom idrottsrörelsen, mellan förväntningar och mandat som inte alltid skapar effektiva och samordnade arbetssätt. I relation till den uppföljningen bidrar den här rapporten med ett fokus på frågor om organisering och styrning i relation till ett bredare politiskt sammanhang. René León Rosales, verksam vid Mångkulturellt Centrum, har följt Idrottsklivet med fokus på de lokala processer för lärande som utgör en central dimension av satsningens lokala arrangemang.⁹ I relation till den studien handlar den här rapporten mer om de politiska innebörder och konflikter som präglar arbetet i utsatta områden.

Rapporten består av åtta kapitel. I detta inledningskapitel beskrivs, utöver sammanhang för studien med dess syfte och frågeställningar, några centrala utgångspunkter om idrott och ojämlikhet samt om idrottsrörelsens och civilsamhällets roll i den politiska styrningen. I kapitlet beskrivs också styrningen av Idrottsklivet och politik för idrott i så kallade utsatta områden. Kapitlet innehåller också en beskrivning av studiens metod och dess empiriska material.

I kapitel 2 analyserar jag offentliga beskrivningar av Idrottsklivet. Det görs med utgångspunkt i hur regeringen respektive RF själva presenterat satsningen, men också med fokus på hur Idrottsklivet framställs i nyhetsrapportering. Kapitlet innehåller också beskrivningar av Idrottsklivet som del i styrningen av välfärdspolitik.

Kapitel 3 handlar om hur de medverkande aktörerna tänker kring och arbetar med brottsförebyggande ambitioner. I analysen visar jag att inkludering i idrotten betonas i arbetet med satsningen och att brottsförebyggande förstås som långsiktiga och generellt möjliga bieffekter av inkludering i idrott.

I kapitel 4 analyserar jag satsningens avgränsning till områden som identifieras som utsatta eller särskilt utsatta enligt polisens lista. I analysen lyfter jag fram hur avgränsningen utgör ett villkor för satsningen och hur denna avgränsning skapar utmaningar som hanteras i den vardagliga praktiken, men också hur avgränsningen skapar ett språk och en förståelse av det arbete som bedrivs.

⁸ Wolf-Watz (2025).

⁹ León Rosales (2026).

Kapitel 5 handlar om hur aktiviteter, relationer och rörelser organiseras genom olika flöden och sammankopplingar. Jag menar att Idrottsklivet behöver förstås som ett flöde av resurser, mer än som en bestämd organisation. Flödet av resurser styrs och kanaliseras genom sammankopplingar mellan aktörer inom idrottsrörelsen och samhället i övrigt. Analysen visar att en mångfald av sammankopplingar och relationer präglar hur arbetet med inkludering av barn och unga samt rekrytering av ledare och föreningsutveckling bedrivs.

Kapitel 6 handlar om ojämlikhetens villkor, och hur den upplevda frånvaron av samhällsservice skapar nya möjligheter för idrottsföreningar. Flera föreningar skapar lokala sociala infrastrukturer med verksamhet för barn och unga som går bortom enbart idrott. Det kan göras genom att etablera flersektionsföreningar som kan fungera som infrastruktur för olika slags aktiviteter och uppdrag. Sådan föreningsutveckling är central för hur områdesutveckling uppfattas, vilket också får innebörder för brottsförebyggande.

Kapitel 7 handlar om hur Idrottsklivet skapar utrymmen för motstånd och alternativa perspektiv. Jag analyserar hur former för att uppmärksamma ojämlikhet kan skapas, och hur perspektiv som vägleds av barnens viljor och villkor får ta plats. Analysen handlar också om perspektivskiften ifråga om att lyfta fram områdena och de ungas potential och styrkor.

I kapitel 8 diskuterar jag analys och resultat av studien i relation till dess sociala, politiska och vetenskapliga sammanhang. I diskussionen lyfter jag frågan om hur satsningen kan värderas i relation till politiska förväntningar. Satsningen diskuteras som en del i en politisk process för att etablera en specifik förståelse av ojämlikhet där polisens lista har en framskjuten betydelse. Avslutningsvis presenterar jag några möjliga vägval och förhållningssätt för idrottsrörelsen i relation till utmaningar kring social ojämlikhet – om idrottens roll i samhället eller om samhällets roll i idrotten.

Vad står på spel?

För att närma mig frågan om idrottens roll i samhället och de politiska villkor som präglar och formar Idrottsklivet ska jag först uppmärksamma några helt centrala sociala villkor kring inkludering i och exkludering från föreningsidrotten. Det är i relation till dessa grundläggande utmaningar för idrottsrörelsen som bestämda vägval görs, och som aktualiserar frågan om vad som står på spel med Idrottsklivet. Det finns nämligen tydliga mönster av ojämlikhet och segregation som präglar idrotten. Barn och ungas deltagande ser olika ut på olika platser och bland olika befolkningsgrupper. Sociala problem som följer i spåren av tilltagande ojämlikhet och segregation skapar utmaningar för idrotten som förbund och föreningar måste hantera och möta. I grunden förändras förbundens och föreningarnas roller i relation till ojämlikhet och segregation. Idrottsklivet formas i relation till en mångfald av utmaningar och skilda sätt att förstå utmaningarna, och utformningen berör helt centrala frågor kring vad idrotten är och varför den finns.

Sammanvävda exkluderingsmekanismer i idrott och samhälle

Det är väl belagt att den svenska barn- och ungdomsidrotten är segregerad efter socioekonomisk ojämlikhet. Exkludering från deltagande i föreningsidrott hänger samman med andra exkluderingsprocesser i samhället, som särskilt präglas av ökande social och ekonomisk ojämlikhet.¹⁰ Under de senaste decennierna har den ekonomiska ojämlikheten i Sverige ökat vad gäller inkomster och tillgångar. I spåren av växande ekonomiska klyftor har städernas geografier blivit allt mer segregerade. I underprivilegierade områden sjunker hushållens genomsnittliga disponibla inkomst i relation till riksgenomsnittet. Den rumsliga fördelningen mellan äganderätter, bostadsrätter och hyresrätter ligger till grund för denna segregation. Familjer och individer med mindre ekonomiska resurser har begränsade möjligheter till boende i andra former än hyresbostäder. Segregationen fördjupas vidare genom hög omflyttning, där människor bor kortare tid på en och samma plats och där flyttmönster präglas av att resursstarka personer flyttar från underprivilegierade områden och personer med begränsade resurser flyttar till dessa områden.¹¹ Under de senaste årtiondena har en allt mer påtaglig skolsegregation noterats. Resursstarka familjer tenderar att välja bort skolor i underprivilegierade områden, vilket i sin tur bidrar till segregation och homogenisering av elevsammansättningen. Den tilltagande ojämlikheten inom utbildning, liksom fattigdom och boendesegregation, präglar och förstärker ojämlikheten i hälsa. Personer i relativ fattigdom, arbetslösa, de med kort utbildning, långvarigt försörjningsstöd eller som är födda utomlands tillhör de grupper som är mer utsatta för ohälsa och som därtill har lägre förväntad livslängd.¹² Personer med låga inkomster och utbildning och som har vuxit upp i låginkomstfamiljer eller familjer med lågutbildade föräldrar är överrepresenterade i brottsstatistiken.¹³ Samtidigt måste det noteras att sådana riskfaktorer har litet förklaringsvärde för hur brottslighet kan prediceras. Bara en mycket liten del av barn och unga vars liv präglas av riskfaktorer blir brottsaktiva. Dessutom är det endast en liten del av brottsaktiva barn och unga som begår de flesta brotten.¹⁴

Därtill är politiskt deltagande i val och andelen valda lägre i underprivilegierade områden än riksgenomsnittet. Frågan om underrepresentation handlar inte bara om huruvida olika grupper i samhället har möjlighet att föra sin talan och ge uttryck för sina intressen, utan även om hur dessa grupper framställs i den politiska debatten, inte minst som problem i behov av särskilda åtgärder. I offentliga debatter i media och inom politiken dominerar *talet om* områdena, medan *talet för* områdena knappt ges något utrymme. Det handlar därmed om ojämlika möjligheter att definiera det politiska samtalet, inte minst om de underprivilegierade platsernas utmaningar och möjligheter.¹⁵

Exemplen ovan visar på några nedslag i den sociala exkluderingens komplexa maskineri. På olika vis kopplas det ojämlika deltagandet i idrott samman med sådana exkluderande mekanismer. Ekonomiska förutsättningar är viktiga för att kunna betala medlemsavgifter, tävlings- och träningsavgifter, utrustning. Kvaliteten på den barn- och ungdomsidrott som bedrivs, och som föräldrar

10 Ekholm & Dahlstedt (2023).

11 Boverket (2023).

12 Se Dahlstedt & Ekholm (2022).

13 Brå (2023).

14 Wikström (2025).

15 Dahlstedt (2005).

betalar för, förefaller hänga samman med dess kostnader. Kostnaderna för deltagande i barn- och ungdomsidrotten är både stigande över tid generellt, och differentierade mellan idrotter. Kostnader är alltså en helt avgörande fråga för att förstå villkoren för inkludering i och exkludering från föreningsidrotten.¹⁶ Svårigheter eller oförmåga hos idrottsrörelsens organisationer att motverka kostnadsökningar gör att kostnader läggs på föräldrar till barn som vill delta, vilket minskar tillgängligheten för befolkningsgrupper med begränsade resurser.¹⁷ Boendesegregationen som är sammankopplad med den ekonomiska ojämlikheten skapar vidare utmanande villkor för lokala föreningar på platser där de socioekonomiska utmaningarna är som störst. Föräldrar med svaga ekonomiska resurser, med arbete på oregelbundna tider, med försörjning genom villkorade försörjningsstöd har begränsade möjligheter att stödja etablerandet av den föreningsstruktur som i den traditionella föreningsmodellen kräver ett betydande engagemang. Utbildningssegregation skapar och begränsar sociala kontakter enligt segregationens mönster i övrigt. Valfriheten verkar på samma sätt i utbildning som i idrott: resursstarka eller konkurrensdugliga barn och unga kan välja alternativa skolor eller föreningar. Jonas Lindström och Tony Mickelsson Blomqvist beskriver idrottssvaga områden som ”bostadsområden där föreningsidrotten inte är lika framträdande som i andra bostadsområden” och att ”i vissa fall saknas den helt”.¹⁸ Boendesegregation skapar idrottssvaga områden med föreningar med lågt deltagande eller föreningar som väljs bort. Valen och rörelserna homogeniserar sociala relationer och organisering i skolor och lag, vilket leder till segregation och ojämlika villkor.¹⁹ Ojämnt politiskt deltagande gör att ledare saknar resurser, relationer och kontaktvägar till beslutsfattare inom politik och idrottens organisationer.²⁰ Men det finns också en rad exkluderande mekanismer i föreningslivets organisering som verkar exkluderande för olika grupper av särskilt barn och unga som på sammansatta vis vävs samman med exemplen ovan. Det handlar om sociala normer och kulturella villkor i idrottssammanhang, relationer som möjliggör eller omöjliggör inkludering och upplevelser av selektion, konkurrens och idrottslig utslagning.²¹ Wolf-Watz beskriver ”att föreningsidrotten är anpassad för en viss typ av medlem, med en viss typ av kapacitet”, och ”för enskilda deltagare fungerar avgifter och uttalade eller uttalade krav på bidrag i form av skjuts till träningar och tävlingar som ett hinder för deltagande”.²²

Ojämlighet, segregation och exkludering är utmaningar som uppmärksammas inom idrottsrörelsen i flera olika avseenden. Dels som ett demokratiskt problem, dels ur ett idrottsligt perspektiv. Ojämligheten kommer till uttryck som ett hinder för bred inkludering i idrottsrörelsen och för en sammansättning av medlemmar som speglar befolkningen i övrigt, vilket utgör ett problem för rörelsens politiska legitimitet. Om man bara når en begränsad del av befolkningen, försvagas argumenten för idrottens samhällsnytta som kraft för demokratisk fostran, folkhälsa och integration. Dessutom, som Johan R. Norberg beskriver, så ”begränsas vilka som har möjlighet att delta i idrottsverksamhet” och därmed ”blir segregationen i samhället ett direkt hinder för idrottsrörelsens egna strävanden att rekrytera

16 Hertting & Wagnsson (2024).

17 Segnestam Larsson (2024).

18 Lindström & Mickelsson Blomqvist (2022, s. 9).

19 Ekholm (2024).

20 Ekholm (2019).

21 Ekholm m.fl. (2022).

22 Wolf-Watz (2023, s. 76).

och behålla medlemmar”, vilket i sin tur betyder att även ”ur ett snävt idrottsligt perspektiv är segregation och ojämlika samhällsvillkor följaktligen ett problem och en utmaning för svensk idrottsrörelse”.²³ Jonas Arnoldsson och Andreas Linderyd reflekterar kring idrottsrörelsens förhållningssätt och möjligheter i ett samhälle där deltagande i idrott kommit att präglas av stora variationer till följd av ojämlikhet och segregation. De menar att inkluderingsarbete inom idrottsrörelsen framför allt fokuserat på jämställdhetsfrågor och tjejers deltagande. Det finns ett språk och en förståelse för exkludering i just detta avseende, men samtidigt ”saknas ett språk och en erfarenhet att tala om det segregerade Sverige. Om strukturerna och mekanismerna som skapar segregation”.²⁴

En idrottsmodell i omvandling

I sammanhanget av långt framskriden ojämlikhet och segregation med mönster av exkludering så differentieras de olika sätt som idrott för barn och unga bedrivs. Det finns forskning som analyserat kommersialiseringen av barn- och ungdomsidrotten där deltagande i idrott blir en (högkvalitativ) tjänst och en vara som kan köpas av de som har råd.²⁵ Det finns i dessa grupper även starka ideal bland föräldrar till idrottande barn, att framstå som aktiva och närvarande engagerade, och där de med möjligheter och resurser kan betala för tillgång till kvalitativ träning och idrottsaktivitet.²⁶ Men i spåren av ojämlikhet, segregation och exkluderingens sammanvävda mekanismer blir andra utvecklingslinjer tydliga, i andra delar av samhället.

Det finns i dag en mångfald av idrottsaktiviteter organiserade av kommuner, idéburna organisationer och sociala entreprenörer, liksom av förbund och idrottsföreningar, för att tillgängliggöra idrott för barn och unga i underprivilegierade områden. De utformas ofta som organiserad spontanidrott, det vill säga aktiviteter som är organiserade med ledare och som bedrivs regelbundet på bestämda platser och tider, men där deltagandet kan ske spontant.²⁷ Sådana aktiviteter utformas för att sänka trösklar för inkludering i idrottsaktiviteter, särskilt på platser där deltagande i idrott är lågt.²⁸ Ofta motiveras sådana aktiviteter både med inkludering i idrott och med samhällsnyttiga effekter av inkluderingen i idrott.

Det är vanligt att sådant arbete med inkludering utformas som avgränsade projekt, som inte integreras i den mer traditionella föreningsidrotten. Dessutom utformas de inte sällan som ett medel för samhällsnyttiga ändamål. Projekt utformas och motiveras ekonomiskt för att lösa ett problem.²⁹ Att forma aktiviteter för att skapa samhällsnytta eller för att lösa sociala problem kan vara ett sätt att få tillgång till ekonomiska resurser.³⁰ Samtidigt är det i praktiken svårt att empiriskt skilja mellan idrott som mål i sig och idrott som medel för samhällsnyttiga ändamål. Cecilia Stenling visar hur olika ambitioner överlappar varandra och kan förändras över tid. Idrottsaktiviteter som utformats med fokus på inkludering i idrott, med ambitioner om minskad brottslighet i närområdet

23 Norberg (2023, s. 26).

24 Arnoldsson & Linderyd (2023, s. 609).

25 Karlsson (2022).

26 Wagnsson m.fl. (2023).

27 Blomdahl m.fl. (2012).

28 Linderyd & León Rosales (2022).

29 Book & Lagergren (2019).

30 Herz (2016).

som en möjlig bieffekt, kom över tid att skifta i fokus. Eftersom företrädare för föreningar hävdade minskad brottslighet som en effekt av aktiviteterna och som ett sätt att få legitimitet, så lyftes de brottsförebyggande ambitionerna ännu mer fram i föreningar och förbunds kommunikation.³¹

I sin uppföljning av villkoren för idrotten i idrottssvaga områden diskuterar Lindström och Mickelsson Blomqvists särskilt arbetsformen projekt och de konsekvenser som detta för med sig. De beskriver hur idrottsledare och lokalt verksamma upplever en ”projekttrötthet”,³² med särskilt finansierade insatser för att möta ett specifikt problem. De platser där insatserna görs, är platser som varit föremål för sociala projekt och integrationsprojekt eller liknande som avlöst varandra i årtionden. Inte minst uppmärksammas problematiken kring hur olika arbetsformer avgränsas i tid och tar slut när finansiering tar slut, och den tomhet som kan upplevas när bristen på etablerad och återkommande verksamhet blir synlig.³³ Den sociala projektidrotten kan förstås som en effekt av både idrottsrörelsens inkluderingsambitioner och en mångfald av samhällsaktörers instrumentella intresse för idrotten.³⁴ Sociala ambitioner präglar därtill många föreningars självförståelse – de ser på sig själva och utformar sin verksamhet, särskilt social verksamhet där inkludering och samhällsnytta är i förgrunden för aktiviteterna.³⁵

Framväxten av en social projektidrott som involverar flera samhällsaktörer och som utformas med både överlappande och glidande ambitioner måste förstås i relation till den växande ojämlikheten och det geografiska fokuset på ojämlikhetens problem. Idrott formas på olika sätt för olika befolkningsgrupper, på olika platser. De uppenbart ojämlika villkoren får effekter, där föreningsmodellen allt mer differentieras utifrån sociala och ekonomiska ojämlikhetsmönster. Föreningar och andra aktörer i skilda delar av samhället fokuserar i varierande grad på sociala eller idrottsliga ambitioner. För barn och unga på platser där föreningslivet har stora utmaningar begränsas inte sällan tillgången till idrottsaktiviteter till projekt för inkludering eller social nytta. Barn och unga vars livsvillkor präglas av en mångfald av sammansatta exkluderingsmekanismer begränsas i sina möjligheter att delta i samhället och i idrott.³⁶

Idrottsrörelsen i civilsamhället och politiken

Framväxten av en social projektidrott kan förstås både som en del i en pågående differentiering av föreningsidrotten kopplad till ökad social ojämlikhet, och som en del i politik för civilsamhället där föreningar och andra organisationer allt mer fungerar som utförare av samhällsservice. I Sverige bedrivs idrott i hög grad av medlemsstyrda aktörer, föreningar som samordnar sig i förbund, som i sin tur samordnar sig i RF. På så vis kan man säga att RF har en närmast monopolliknande ställning när det gäller att samordna och styra idrotten.³⁷ Idrottsrörelsen vill se sig som en demokratisk kraft genom att vara öppen och inkluderande för olika befolkningsgrupper och därtill som en skola i demokrati, där medlemmarnas deltagande i gemensamt beslutsfattande iscensätter och

31 Stenling (2015).

32 Lindström & Mickelsson Blomqvist (2022, s. 19).

33 Lindström & Mickelsson Blomqvist (2022).

34 Dahlstedt & Ekholm (2021).

35 Stenling & Fahlén (2019).

36 Dahlstedt & Ekholm (2021).

37 Norberg & Lindholm (2021).

frammanar en deltagande demokrati. När Linderyd och León Rosales beskriver idrottsrörelsen som en ”demokratiskola” betonas idrottsrörelsen som en folk-rörelse och att demokratins framväxt är ”gräsrotsdriven” genom folkrörelser som kunde fungera som skolor i demokrati. I dag är idrottsrörelsen, med undantag för Svenska kyrkan, den största folkrörelsen i Sverige med över 3 miljoner medlemmar.³⁸

Den frivilliga och självständiga organiseringen genom medlemskap gör att idrottsrörelsen förstås som en del av civilsamhället. Som en del i civilsamhället åtnjuter idrottsrörelsen en principiell autonomi i relation till politisk styrning. Autonomi yttrar sig bland annat i hur det är idrottens organisationer som själva och självständigt formulerar sina mål. Mål och organisationsformer kan inte underkastas politisk styrning utan att denna principiella autonomi begränsas. Även om kraven på samhällsnytta de senaste årtiondena blivit allt tydligare som motprestation för finansiering, så är ändå denna autonomi central för idrottsrörelsens självförståelse.³⁹

Inom politisk teori har civilsamhället en närmast mytisk status, en arena som både är fri från politisk styrning och kan användas för att styra samhället i en demokratisk riktning⁴⁰. Detta kan framstå som paradoxalt, men är helt avgörande för att förstå idrottens roll i samhället. I liberala demokratier avgränsas den politiska makten, där aktörer och organisationer inom konstitutionella ramar ska kunna vara självständiga och självstyrande. Civilsamhället beskrivs på så vis som ”en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen” med ”någon form av oegennyttigt uppdrag”.⁴¹ Den politiska ambitionen handlar om att på olika vis arbeta för deltagande i civilsamhället och dess organisationer så att staten kan stötta en levande och deltagande demokrati. Deltagande i civilsamhället ses bland annat som ett sätt att integreras i samhället genom möten med andra människor och som en skola i demokrati. Det frivilliga deltagandet representerar på så vis aktivitet, gemenskap och moral.⁴² Att civilsamhällets organisationer tillskrivs förmåga och möjligheter att skapa sådana värden gör den särskilt intressant i politiskt hänseende, som organisationer och sammanhang som kan användas i allehanda syften. Samtidigt är villkoret för att sådana värden skapas just att organisationerna och sammanhangen är självständiga och självstyrande. Denna teoretiska utgångspunkt har präglat liberala demokratiers självförståelse, sedan lång tid tillbaka.⁴³ Därför blir det betydelsefullt att upprätthålla sin relativa självständighet. Demokratiutredningen i Sverige menade exempelvis att ”varje tecken på att den offentliga makten önskar kontrollera det civila samhället måste bedömas kritiskt”,⁴⁴ och i regeringens senaste budgetproposition framgår att ”en utgångspunkt för statens idrottspolitik är en fri och självständig idrottsrörelse”.⁴⁵ På så vis har det legat i statens intresse att skapa demokrati genom civilsamhället, utan att underordna dess organisationer mer omfattande statlig auktoritet.

38 Linderyd & León Rosales (2022).

39 Dartsch & Pihlblad (2019).

40 Dahlstedt (2000).

41 Prop. 2009/10:55, s. 1, 30.

42 Se SOU 2000:1.

43 Cohen & Arato (1993).

44 SOU 2000:1, s. 20.

45 Prop. 2025/26:1, s. 167.

Civilsamhällets autonomi är en viktig del för den pluralism som kännetecknar liberala demokratier.⁴⁶ Pluralism innebär att det finns många olika maktcentrum i ett samhälle, och ingen enskild aktör har suverän auktoritet. Att organisationer i civilsamhället kan samla människor för att forma politiska intressen eller för att ge röst åt krav på reformer eller rättigheter åt utsatta grupper, utgör inte ett hot mot en liberal demokratisk ordning, utan är i stället central för en demokrati som präglas av en mångfald av röster, perspektiv, identiteter och maktcentrum. Därför innebär pluralism inte bara tolerans av olikheter, utan att en mångfald av samhällsaktörer – inklusive civilsamhällets organisationer – aktivt ges utrymme att påverka politiken, formulera världsbilden och organisera samhället.⁴⁷ Pluralism skiljer demokratiska sätt att styra från mer auktoritära styrelseskick, som präglas av centralisering av både möjligheterna att definiera samhällsutmaningar och utöva makt.

Med pluralism följer också mer eller mindre öppen samhällsdebatt där olika aktörer ger uttryck för skilda politiska intressen och förståelser av verkligheten. I samhällsdebatten står perspektiv och verklighetsbeskrivningar mot varandra i ett slags kamp om att etablera specifika förståelser kring politiska frågor om problem, normer och specifika aktörers samhällsroll. Kampen kan beskrivas som en kamp om hegemoni, det vill säga om att etablera vissa perspektiv och förståelser som dominerande och därmed utesluta andra förståelser.⁴⁸ Men även om debatten formellt är öppen för alla att delta i, så ges i praktiken olika grupper i befolkningen olika möjligheter att påverka den offentliga debatten och rådande normer och idéer. Därför skapas och etableras normer för att upprätthålla maktrelationer, ofta bland de grupper som har mest inflytande i samhället, medan andra grupper marginaliseras. Vissa får utrymme att tala, emedan andra talas om.

Pluralism och den öppna demokratiska samhällsdebatten har varit viktig för många aktörer i samhället för att uppmärksamma sociala frågor och ge uttryck för särskilda gruppers intressen. Inom forskning om civilsamhället har inflytelserika forskare i Sverige kommit att tala om en förskjutning från *röst till service*.⁴⁹ Under välfärdsstatens framväxt var civilsamhällets organisationer betydelsefulla som röstbärare för medlemmars eller allmänhetens intressen och rättigheter. Civilsamhällets organisationer och rörelser var en politisk kraft som i hög grad bidrog till den demokratiska utvecklingen. De senaste årtiondena har denna roll gradvis förändrats med fokus på hur civilsamhällets organisationer kan bidra till välfärd genom att tillhandahålla service. Flera statliga utredningar har utformats för att underlätta för en mångfald av aktörer som utför samhällsservice genom olika former av uppdrag och partnerskap.⁵⁰ På så vis omförhandlas principer om autonomi och pluralism, där civilsamhällets organisationer värderas mindre för deras sätt att ge uttryck för politiska intressen för utsatta grupper, medlemmar eller allmänhet, och mer för att utföra service i samhällets intresse. Även om idrottsrörelsen inte i första hand präglats av en röstbärfunktion, så kan denna bakgrund och beskrivning av förändringar i civilsamhället hjälpa att förstå idrottspolitikens utveckling.

46 Dahl (1999).

47 Cohen & Arato (1993).

48 Mouffe (2005).

49 Johansson m.fl. (2019).

50 T.ex. SOU 2016:13.

Idrottens samhällsnytta har traditionellt förstått som ett mervärde av människors frivilliga engagemang och har därför kunnat stödjas politiskt. Norberg har beskrivit relationen historiskt som en implicit överenskommelse, men som de senaste årtiondena allt mer skiftat till att formas som ett explicit kontrakt.⁵¹ Idrottsklivet är en av flera särskilda satsningar där förhållandevis omfattande ekonomiska resurser satsas från statens sida och fördelas genom RF, med särskilda villkor. Centrum för idrottsforskning noterar att ”de nya bidragsformer som tillkommit sedan millennieskiftet [...] sätter medborgarna och det omgivande samhället i fokus, snarare än idrottsrörelsens egenvärde”.⁵² Med denna utgångspunkt diskuteras om man ska tolka ”de nya bidragsformerna som ett resultat av de ideal om mål- och resultatstyrning som växt sig starka i svensk statsförvaltning sedan 1990-talet, och som successivt vidgats till att även omfatta statens relation till det civila samhället”. På så vis riskerar idrotten att instrumentaliseras, det vill säga idrott som ett medel för samhällsnyttiga ändamål, och som utförare av service. Utvecklingen är emellertid knappast entydig. Det har, med Linderyd och León Rosales ord, ”genom åren funnits en återkommande spänning i synen på idrottens roller och villkor, och att både en instrumentell och icke-instrumentell syn präglat såväl interna som externa resonemang”.⁵³

Styrningen av Idrottsklivet

Idrottsklivet utgör ett exempel på hur statens stöd till idrotten villkoras på specifika vis. Satsningen blir på så vis ett tillfälle att studera hur relationen mellan staten och RF förhandlas, men framför allt ett tillfälle att studera hur idrottsrörelsens arbete får särskilda innebörder och inordnas i ett politiskt sammanhang.

Vad gäller överenskommelsen mellan RF och regeringen bör RF:s ansvar och roll i den svenska idrottsrörelsen uppmärksammas särskilt: dels med fokus på att föra talan gentemot exempelvis staten, dels med fokus på rollen att samordna arbetet med de förbund som ingår i RF. RF:s roll är alltså dubbel i det avseendet. RF har sedan lång tid tillbaka företrätt idrottsrörelsen i relationer till stat och myndigheter på nationell nivå.⁵⁴ En central del i denna relation är förtroendet att fördela statliga medel inom idrottsrörelsen. RF har en formaliserad roll och uppdrag att verka i myndighets ställe och fördela statsanslag vidare ut i idrottsrörelsen.⁵⁵ Det är principiellt viktigt att notera att den roll som RF har i myndighets ställe och att relationen ordnas genom lag, förordning och regleringsbrev, bygger på en viss frivillighet från idrottsrörelsens sida. RF intar denna roll av fri vilja och av strategiska intressen. Satsningen skrivs fram och regleras därmed i statens budgetproposition och regleringsbrev från socialdepartementet.

Idrottsklivet är inte den enda satsningen med fokus på arbete i områden med socioekonomiska och föreningsidrottsliga utmaningar, utan därtill tilldelades RF årligen (sedan 2017) fram till och med 2025, 14 miljoner att fördela till distrikten för att stötta föreningar i segregerade områden. Den specifika satsningen på idrott i segregerade områden finns dock inte med i budgetpropositionen för 2026.⁵⁶ Arbetet med Idrottsklivet och det sedan tidigare pågående arbetet med

51 Norberg (2011).

52 Dartsch & Pihlblad (2019, s. 41 f.).

53 Linderyd & León Rosales (2022, s. 7).

54 Norberg (2004).

55 SFS 1995:361; SFS 1999:1177.

56 Prop. 2025/26:1.

segregerade områden har ingått i en gemensam strategi för idrottsrörelsens arbete i områden med socioekonomiska och föreningsidrottsliga utmaningar. Storleken på dessa stöd bör förstås i relation till statens stöd till idrotten i sin helhet, det vill säga medel som fördelas via RF, som uppgår (för budgetåret 2024) till cirka 2,2 miljarder kronor. Stöden genom Idrottsklivet och satsningen på segregerade områden utgör alltså ungefär fem procent av statens totala stöd till idrotten.

Idrottsklivet är alltså invävt i de formella relationerna mellan staten och RF, och följer en etablerad ordning för fördelning av medel och uppdragsbeskrivning. Samtidigt kan det betonas att Idrottsklivet inte är en del av statens ordinarie och årliga stöd, utan en särskild överenskommelse mellan parterna. Jesper Bornlinder Thiborg beskriver sammanhanget och den historiska bakgrunden i en tillbakablick: ”Idrottsrörelsen hade en föraning om att regeringen skulle skjuta till medel för sitt integrationsarbete” och att ”Riksidrottsförbundet på olika vis signalerat att de ville växla upp och ta sitt ansvar som en viktig samhällsaktör”.⁵⁷ RF har alltså ansökt om statliga medel från regeringen via Socialdepartementet för att bedriva det arbete som de kallar för Idrottsklivet. Ansökningsförfarandet kan förstås som en dialog där ett visst specifikt villkor förhandlades: frågan om de platser till vilka satsningen skulle avgränsas. Bornlinder Thiborg skriver att en fråga ”som diskuterades var vilka områden som satsningen skulle rikta in sig på”, där RF föreslog de ”områden som de kallar ’idrottssvaga’, medan regeringen önskade ett större fokus på utsatta områden utifrån polisens lista”.⁵⁸ Man kom överens om att rikta satsningen på de områden som regeringen föreslog. När regeringens beslut expedieras, den 16 mars 2023, framgår följande:⁵⁹

” Regeringen beviljar Sveriges Riksidrottsförbund 100 000 000 kronor för att utveckla idrottsverksamhet främst för barn och unga i utsatta områden. Insatserna ska ske i områden där det finns förutsättningar för långsiktigt arbete och huvudsakligen i områden där kriminella har en inverkan på lokalsamhället (dvs. de områden som Polismyndigheten bedömer är ”riskområden”, ”utsatta” eller ”särskilt utsatta”) samt i direkt angränsande områden med socioekonomiska utmaningar. Därutöver kan insatser ske i områden som relevanta brottsförebyggande myndigheter, t.ex. Polismyndigheten, bedömer riskerar att utvecklas till utsatta områden. Riksidrottsförbundet ska rikta verksamheten genom de idrottsförbund och etablerade idrottsföreningar som har bäst förutsättningar att nå ut och få störst effekt. [...] Målsättningen med bidraget är att öka antalet idrottsföreningar och antalet barn och unga som deltar i föreningsledd idrottsverksamhet i första hand i de områden som Polismyndigheten bedömer är ”riskområden”, ”utsatta” eller ”särskilt utsatta”.

På så vis betonas i överenskommelsen instrumentella ambitioner, där idrotten framträder både som ett medel för att förebygga brottslighet, och med fokus på inkludering i idrott som ett mål i sig självt. Samtidigt är det ofrånkomligt att uppmärksamma att överenskommelsen präglas av en viss spänning kring hur platser för satsningen skulle väljas ut, där regeringens villkor om att välja ut områden från polisens lista över utsatta områden till slut vann gehör.

⁵⁷ Bornlinder Thiborg (2023, s. 32).

⁵⁸ Bornlinder Thiborg (2023, s. 33).

⁵⁹ Socialdepartementet (2023, s. 1 f.).

När det gäller RF:s roll internt i idrottsrörelsen, så handlar det om styrning genom strategier och samordning. För RF:s del vägleds satsningen av Strategi 2025 vars inriktning konkretiseras i en rad vägledande styrdokument för hur Idrottsklivet ska bedrivas: *Strategi – Ökad idrottslig närvaro (2023–2025)*,⁶⁰ *Strategi för Idrottsrörelsens arbete i områden med socioekonomiska och föreningsidrottsliga utmaningar 2026–2027*,⁶¹ *Idrottsklivet: Riktlinjer för SF 2023–2025*⁶² samt *Verksamhetsstöd RF-SISU distrikt: Idrottslig närvaro 2024–2025 – Riktlinjer*.⁶³ Idrottsklivet skrivs fram som en fortsättning på pågående arbete med inkludering som möjliggjorts av tidigare anslag från regeringen, inte minst satsningen på idrott i segregerade områden. Där betonas att idrottsrörelsen själv inte kan lösa problem som följer av segregation i samhället, men att det ändå finns mycket som kan göras för att möjliggöra inkludering. Resurser bör användas till att skapa stödjande strukturer för långsiktiga effekter. Målen är att skapa så stabila strukturer att föreningar och förbund inte ska behöva särskilda stöd i framtiden. Det arbete som bedrivs ska präglas av nytänkande. Därtill finns lokala handlingsplaner utformade för alla områden där satsningen bedrivs. De lokala handlingsplanerna ramas in av dokumentet *Idrottsklivet – lokal plan*.⁶⁴

Strategierna är ett av de sätt som satsningen styrs på. Men RF leder också arbetet genom att anordna dialogträffar, fördela ekonomiska stöd vidare till förbund och distrikt samt följa upp arbetet och återrapportera till regeringen. Det är viktigt att förstå RF:s roll för Idrottsklivets ledning och styrning i relation till deras mandat och legitimitet i idrottsrörelsen. Wolf-Watz pekar på att det ligger i förbundens intresse att RF har en mer avgränsad roll med fokus på samordning.⁶⁵ De 14 deltagande förbunden tar emot huvuddelen av medlen inom Idrottsklivet (62 procent, totalt 47 miljoner), som fördelas vidare till föreningar eller används för att stödja och säkerställa kvalitet i föreningarnas arbete. På så vis har förbunden en särskilt framträdande roll för att se till att där det finns föreningar som bedriver verksamhet, stötta i frågor om rekrytering, utbildning och administration, samt delta i samarbete med distriktens lokala arbete i de områden där verksamhet bedrivs. Distrikten ska å sin sida samordna arbetet lokalt i respektive distrikt och område där verksamhet bedrivs. I det arbetet ingår samarbete dels med RF, förbund och föreningar, dels med andra samhällsaktörer, såsom kommuner, myndigheter och andra organisationer i civilsamhället. Distrikten kan också fördela medel till föreningar som är verksamma i de aktuella områdena, både till föreningar anslutna till förbunden som är med i Idrottsklivet och till föreningar vars förbund inte är anslutna. Dessutom ansvarar distrikten för folkbildning i föreningskunskap i de föreningar som får stöd genom Idrottsklivet. Distrikten förfogar över en mindre del av de fördelade medlen (33 procent, totalt 21 miljoner).⁶⁶ Wolf-Watz kallar RF:s styrning genom samordning för tillitsbaserad och mjuk styrning. Det innebär samordning och vägledning samt fördelning av medel, men en styrning där förbund och distrikt fattar operativa beslut. Detta sätt att styra har skapat vissa utmaningar med att leda arbetet och systematisera kunskapsutvecklingen. Samtidigt är dessa sätt att styra i det närmaste inbäddade i relationerna inom idrottsrörelsen, där förbundens mandat är starka.⁶⁷

60 Riksidrottsförbundet (2023b).

61 Riksidrottsförbundet (2025a).

62 Riksidrottsförbundet (2023a).

63 Riksidrottsförbundet (u.å.-b).

64 Riksidrottsförbundet (u.å.-a).

65 Wolf-Watz (2025).

66 Riksidrottsförbundet (2023c).

67 Wolf-Watz (2025).

Metod: undersökningens tillvägagångssätt

Undersökningen av Idrottsklivet som presenteras i rapporten har genomförts med en etnografisk ambition och med utgångspunkt i en mångfald av empiriska material.

Etnografiskt fältarbete

Etnografi är ett tillvägagångssätt för att undersöka och förstå människors göranden, erfarenheter och meningsskapande i deras sociala och kulturella sammanhang. Etnografiska arbetssätt innebär att olika empiriska material kombineras för att kunna analysera både vad människor säger (i intervjuer eller i dokument) och vad de gör (genom observationer). Det etnografiska angreppssättet bygger på en djup och bred kontextförståelse.⁶⁸ Det innebär att forskarens kunskap och erfarenheter från skilda sammanhang kan användas som del i det analytiska arbetet. Därför används flera empiriska material tillsammans med varandra, såsom intervjuer, observationer och dokumentstudier.

Angreppssättet handlar också om att närma sig aktiviteter och meningsskapande förutsättningslöst. Jag försöker att undersöka satsningen som något inte på förhand givet, utan som något som blir till i de aktiviteter, rörelser och relationer som formas *i namn av* Idrottsklivet, och som därvid aldrig får en slutgiltig form.⁶⁹ Med den utgångspunkten har Idrottsklivet ingen förbestämd början eller slut, och börjar lika lite (eller mycket) i överenskommelsen mellan RF och regeringen, som i idrottshallen, eller som på förbundens och distriktens kansli, som i en lokal-tidningsartikel. Men Idrottsklivet börjar överallt där aktiviteter och relationer sätts i rörelse i namn av *Idrottsklivet*.

Empiriska material

Undersökningen av Idrottsklivet är geografiskt avgränsad till fyra områden som ligger i två olika distrikt. Områdena följer distriktets indelning och kan bestå av flera områden som finns med på polisens lista. Urval av distrikt har gjorts i samråd med företrädare för RF och urval av områden har gjorts i samråd med företrädare för de aktuella distrikten, som också bidragit med att förmedla kontakter till intervjupersoner hos förbund och distrikt. Efter intervjuerna har jag fått namn på personer hos föreningar och andra lokala samhällsaktörer som jag kontaktat för intervjuer. Tillvägagångssättet för urval och avgränsning kan därmed beskrivas som strategiskt och som ett slags snöbollsurval.

- I Distrikt A har jag studerat arbetet i Skogen och Marken. Området Skogen består av bostadsområdena Tallvik, Granlunden och Ekliden. I området Marken ligger Sandhagen, Ängen, Bergstorp, Stenberget, Åkerlunden och Stensjön.
- I Distrikt B har studien bedrivits i Höjden där bostadsområdena Rödbberget och Blåkullen ligger, samt i Viken där Sjömarken och Solmarken ligger.

Alla namn på platser, föreningar, organisationer (med undantag för kända organisationer som RF, myndigheter eller liknande) och individer har pseudonymiserats för att värna forskningspersonernas integritet. I rapporten förekommer

⁶⁸ T.ex. Emerson m.fl (2011).

⁶⁹ T.ex. Ingold (2015).

namn på fler platser i dessa områden och distrikt, men som alltså inte varit platser i datainsamlingens fokus.

Det empiriska material som ligger till grund för analysen kan sorteras i kategorierna massmedia, dokument, intervjuer och fokusgrupper samt observationer (med skuggning). Fältarbetet som gäller intervjuer och observationer pågick under 2025 men inkluderar även minnesnoteringar från sammanhang och tillfällen före denna period. Massmedia-materialet inkluderar artiklar från 2023 och framåt.

Massmedia används för att få en bild av hur Idrottsklivet uppfattas och kommuniceras brett i samhället. Datainsamlingen består av sökningar i databasen Mediarkivet som innehåller svensk nyhetsmedia. Där har jag läst artiklar i press och webbformat där ordet *Idrottsklivet* förekommer. Sådana empiriska material skapar ett sammanhang för de aktiviteter, rörelser och relationer genom vilka Idrottsklivet tar form. Detta material avgränsas inte specifikt till de två ovan nämnda distrikten.

Dokument såsom strategier och handlingsplaner studeras för att ta del av formella villkor och meningsskapande i formella beslutsprocesser. De dokument som inkluderas i analysen är de tidigare nämnda styrdokument, dokumentation kring överenskommelsen mellan RF och regeringen samt lokala handlingsplaner från distrikten och involverade förbund. I rapporten hänvisas också till andra styrdokument, regleringsbrev, utredningar och andra dokument som utgör en viktig del av det sociala, kulturella och institutionella sammanhanget.

Intervjuer och fokusgrupper ger tillgång till medverkande aktörers erfarenheter och reflektioner. Fem fokusgrupper har genomförts med deltagare från RF (n6), RF-SISU Distrikt A (n6), RF-SISU Distrikt B (n4), förbund (n4 och n5). Enskilda intervjuer har genomförts med områdesansvariga anställda på distrikten (n6), företrädare för lokala idrottsföreningar (n11) och företrädare för andra samhällsaktörer i respektive område, inklusive tjänstepersoner på kommuner, anställda i skola och socialtjänst och polis, samt företrädare för idéburna organisationer (n9). Flera personer har deltagit både i fokusgruppsintervjuer och i enskilda intervjuer. Några personer har intervjuats vid flera tillfällen. Sammanlagt har 46 personer deltagit i någon form av intervju. Därtill kommer ett flertal samtal som dokumenterats i fältanteckningar med involverade personer (som har informerats om forskningsprojektet och uttryckt informerats samtycke till samtal).

Observationer (med skuggning) har genomförts i samtliga områden för att få tillgång till olika aktörers göranden, utöver hur de själva beskriver dessa göranden. Observationer inbegriper i vid bemärkelse alla de reflektioner som gjorts i samband med sådant jag sett och noterat under fältarbetet. Det är i första hand observationer av idrottsaktiviteter, samverkansmöten, arbete på kanslier och andra händelser i områdena som jag besökt. Men det är även observationer av infrastruktur, utomhus- och inomhusmiljöer i de områden som jag besökt, promenader i och mellan områden liksom transporter till dessa områden, sammanhangsbeskrivningar av intervjuer som genomförts, betraktelser av ledare i föreningar eller medarbetare på förbund. Observationerna har innehållit inslag av skuggning,⁷⁰ där jag har följt områdesansvariga i deras vardagliga arbete.

⁷⁰ Se Czarniawska (2007).

Den uppdelade beskrivningen i olika empiriska material är schematisk och preliminär. I praktiken har det etnografiska fältarbetet bedrivits på ett sätt som överskrider gränserna mellan dessa material. Intervjuer genomförs under pågående observationer. Samtal utspelar sig under observationstillfällen. Intervjuer har övergår i gruppintervjuer. Dokument uppmärksammas och förmedlas under intervjuer. Intervjuer berör saker som förekommit i massmedia. Observationstillfällen har inga enkla startpunkter och slutpunkter. Exempelvis utgör erfarenheter av väntan, transporter och även inställda aktiviteter betydelsefulla inslag i fältarbetet.

Det offentliga talet om Idrottsklivet

För att förstå hur Idrottsklivet blir till är det viktigt att belysa de offentliga sammanhang där det talas om satsningen på särskilda vis. Beskrivningar i exempelvis massmedia och politisk kommunikation i offentlig debatt skapar etablerade förståelser av satsningen, de problem som ska mötas och med vilka ambitioner satsningen görs. Det offentliga talet är alltså inte bara beskrivande, utan det bidrar också till att etablera en allmän förståelse av vad Idrottsklivet är och varför satsningen görs. På så vis bidrar framställningen av Idrottsklivet även till att skapa en viss förståelse för de platser och grupper av barn och unga som är i fokus för satsningen, liksom för idrottens roll i samhället.⁷¹ Offentliga beskrivningar skapar förståelser som involverade aktörer måste förhålla sig till. I det följande analyserar jag talet om Idrottsklivet i pressmeddelanden från regeringen och från RF, beskrivningar av Idrottsklivet i nyhetsrapportering och i idrottsrörelsens opinionsarbete. Avslutningsvis analyserar jag också hur Idrottsklivet blir verkligt som en del i den politiska styrningen av samhället genom hur den framställs som en del i regeringens arbete mot utanförskap.

Två pressmeddelanden: från RF och regeringen

När satsningen mötte offentlighetens ljus var det i form av pressmeddelande från regeringen, den 17 mars 2023. Där beskrivs övergripande bidraget om 100 miljoner kronor årligen och satsningens fokus på idrott för barn och unga i utsatta områden. Med citat från statministern, socialministern med ansvar för idrottsfrågor och arbetsmarknads- och integrationsministern lyfter de tre regeringspartierna fram olika aspekter av hur satsningen kan bidra till att möta utmaningar kopplade till utsatta områden, barn och ungas utsatthet och integration.

” Insatser ska ske i områden där det finns förutsättningar för långsiktigt arbete och huvudsakligen i områden där kriminella har en inverkan på lokalsamhället samt i direkt angränsande områden med socioekonomiska utmaningar. [...] I många år har idrottsrörelsen också bedrivit ett viktigt arbete för integration och minskat utanförskap. Utöver de hälsovinster och den sociala gemenskap som föreningsidrotten ger för den enskilde fyller idrotten i sig en viktig funktion i arbetet med att främja integration och i det brottsförebyggande arbetet. Detta är ett arbete som måste stärkas. [...] Det är viktigt att antalet idrotts- och ungdomsledare som verkar i dessa områden ökar och att man kan erbjuda deltagarna en mer aktiv, inkluderande och meningsfull tillvaro.⁷²

⁷¹ Jfr. Dahlstedt & Ekholm (2021); Hartmann (2016).

⁷² Regeringen (2023).

Inkludering i idrott associeras i exemplet med förväntade samhällsnyttiga effekter, särskilt kopplat till områden som är utsatta för kriminalitet. Idrotten framstår som ett sätt att främja integration, gemenskap och hälsa samt förebygga brottslighet, och därför är inkludering i idrott för grupper som begränsas i sin tillgång till föreningsidrott en nyckel för att uppnå samhällsnytta i dessa avseenden. Tre månader senare, 22 juni 2023, meddelar RF i ett pressmeddelande att Riksidrottsstyrelsen beslutat om fördelning av de medel som regeringen beslutat om. Där framgår också att satsningen ska kallas för *Idrottsklivet*.

” Idrottsklivet är en satsning som möjliggörs genom medel från regeringen för att skapa en meningsfull fritid för fler barn och unga och stärka idrottsrörelsens närvaro i de områden som Polismyndigheten benämner som utsatta.⁷³

Fokus i beskrivningen är på barn och ungas fritid och idrottsrörelsens egna utmaningar i utsatta områden. Formuleringen hänvisar också uttryckligen till att det är Polismyndigheten som beskriver platserna som utsatta, och på så vis skapas en distanserad framställning av vilka platser som innefattas av satsningen.

” En helt central del av idrottsrörelsens värdegrund är att idrott är till för alla överallt. Med Idrottsklivet kan fler föreningar bedriva verksamhet så att fler barn och unga kan ges möjlighet till en meningsfull fritid och hitta just sin idrott, oavsett om det är brottning, gymnastik, handboll eller någonting annat, säger Karl-Erik Nilsson.⁷⁴

Dåvarande ordföranden för RF betonar idrottsrörelsens fokus på dess värdegrund och utmaningar samt ambitioner att möjliggöra tillgång till föreningsidrott och inkludering i rörelsen. Kontrasten i de båda sätten att presentera satsningen är påtaglig. Ambitionerna behöver inte stå i konflikt med varandra, men det är uppenbart att fokus i ett perspektiv är integration och brottsförebyggande effekter (med idrotten som ett verktyg), och att fokus i ett annat perspektiv är idrottsrörelsens egna utmaningar kring inkludering, rekrytering och föreningsutveckling. På så vis skiljs olika sätt att beskriva satsningen från varandra. Men skillnaderna är knappast fyllda av motsättningar, utan beskrivningarna belyser skilda infallsvinklar – något som ligger helt i linje med hur bakgrunden ifråga om överenskommelsen mellan RF och regeringen utformades.

Nyhetsrapportering om Idrottsklivet

Pressmeddelandet från RF fick spridning i nyhetsrapporteringen, inte minst genom en artikel från TT Nyhetsbyrån, 22 juni 2023, som spreds i många tidningar.⁷⁵ I en lång rad av nyhetsartiklar återkommer därefter spänningen mellan ambitioner om brottsförebyggande och integration och idrottsrörelsens egna mål med inkludering, rekrytering och föreningsutveckling. I Hallandsposten beskrivs satsningen med fokus på inkludering. En idrottsledare pekar på att ”ambitionen med projektet [som bedrivs inom ramen för Idrottsklivet] är en idrott för alla oberoende av vad det finns för ekonomiska förutsättningar eller

73 Riksidrottsförbundet (2023c).

74 Riksidrottsförbundet (2023c).

75 TT Nyhetsbyrån (2023).

var man bor”. Projektet är prova på-aktiviteter där man, enligt ledaren, ”siktat på att få i gång så många unga som möjligt – men även engagera föräldrarna – för att sedan ta nästa steg” in i föreningsverksamhet.⁷⁶ I andra exempel betonas den förmodade och förväntade samhällsnyttan med avseende på att förebygga brott. I Länstidningen Södertälje beskriver en idrottsledare följande: ”Vi måste börja jobba förebyggande. [...] Vi kan bara jobba mot dem som är på väg in [i kriminalitet] och finnas där som bra förebilder, visa på att det finns en annan väg.”⁷⁷ I Eskilstuna Kuriren beskriver en idrottsledare att ”vi vill att barn ska få en meningsfull fritid – och inte lockas in i att vilja vara en del av kriminella gäng” och att det är därför ”det förekommer satsningar av det här slaget”.⁷⁸ Dessa exempel på meningsskapande betonar den förväntade nyttan för samhället som följer av inkludering i idrotten, och motiverar sådana effekter, som brottsförebyggande, som grunden för satsningen.

Samhällsnyttan kan också etableras med fokus på hur satsningen möjliggör samarbete och relationer med andra samhällsinstitutioner, vilket påkallar politiskt intresse. I en artikel i Enköpings-Posten lyfts Idrottsklivets betydelse för arbetet på SiS fram. Artikeln handlar om socialministerns besök på ett SiS-hem och berör utmaningar med barn och ungas utsatthet och brottslighet samt konflikter mellan barn och unga på institutioner. Betydelsen av fysisk aktivitet för unga intagna lyfts fram i artikeln, och att samarbetet med lokala idrottsföreningar genom Idrottsklivet lett till att ungdomarna får spela basket och bordtennis. Institutionschefen på SiS-hemmet säger i artikeln: ”Vi samarbetar också med Idrottsklivet [...] det har gett resultat i positiv riktning, de fysiska konflikterna har minskat.” I artikeln framgår att ”socialministern hyllar initiativet”.⁷⁹

Särskild medial uppmärksamhet riktades emellertid åt Idrottsklivet, efter en artikel i Aftonbladet där idrottsledare i Stockholm gav uttryck för en besvikelse över dels hur satsningen begränsats till 100 miljoner (till skillnad från vad som uppfattats och beskrivs som ett vallöfte från Moderaterna om 250 miljoner), dels att pengarna i satsningen används av RF och förbunden för att bygga organisatorisk kapacitet i stället för att tilldela föreningar medel att bedriva verksamhet eller göra aktiviteter. En idrottsledare berättar i Aftonbladet om hur blivande statsminister Ulf Kristersson innan valet tog i hand med ledaren:⁸⁰

” Ingen [...] i augusti 2022 kan ha tolkat ”250 miljoner till föreningarna” som ”100 miljoner till förbunden”, ingen trodde att det var en retorisk underskriv. [...] Hade detta varit vad som utlovades borde Ulf Kristersson snarare ha skakat hand med Riksidrottsförbundet inför valet. Ulf var tydlig mot mig och i tv-debatter. Man skulle satsa en miljard för att få fler ledare, för att aktivera fler barn så att de inte skulle bli kriminella. Han skakade min hand och lovade.

I detta korta citat blir flera saker synliga. Dels diskuteras omfattningen av satsningen – 100 miljoner är mindre än vad som förväntats, dels diskuteras fördelningen av stödet som uppfattas gå till förbundens administrativa infrastrukturer och inte till föreningar för att bedriva idrottsaktiviteter i de aktuella områdena. Här skapas alltså en spänning mellan förväntad nytta för samhället och idrotts-

⁷⁶ Hallandsposten (2023).

⁷⁷ Länstidningen Södertälje (2024).

⁷⁸ Eskilstuna Kuriren (2024).

⁷⁹ Enköpings-Posten (2024).

⁸⁰ Aftonbladet (2023).

rörelsens egna målsättningar, men även frågan om hur pengar ska användas skapar en spänning: Ska pengarna användas till att bygga administrativa stödstrukturer eller till att göra idrottsaktiviteter? Berättelsen ramas in som politisk – till och med som ett politiskt svek.

Tillsammans visar dessa nedslag i de massmediala beskrivningarna av Idrottsklivet hur olika beskrivningar och sätt att förstå satsningen etableras. Satsningen inordnas uppenbart i ett politiskt sammanhang som går bortom bara fördelning av offentliga resurser. Pengarna fördelas för att åstadkomma saker som utgör politiska intressen. Inte minst betonas i dessa avseenden just brottsförebyggande effekter, eller samhällsnytta i bredare mening.

Idrottsrörelsens självbeskrivning

Men förbundens och föreningarnas arbete är inte bara föremål för mediala beskrivningar, utan RF deltar också på egen hand i att framställa idrottsrörelsen som en betydande samhällsaktör. Under sommaren 2025 publicerades i en rad lokaltidningar (Smålandsposten, Östgöta Correspondenten, Upsala Nya Tidning, Hallandsposten, Nerikes Allehanda, Göteborgs-Posten m.fl.) och en rikstäckande morgontidning (Svenska Dagbladet) debattartiklar skrivna av RF:s nyvalda ordförande Anna Iwarsson tillsammans med lokala distriktsordföranden. Debattartiklarna följer en gemensam mall men skiljer sig åt i formuleringar och med olika lokala exempel. Argumentet fokuserar på inkludering, samarbete, resursbehov och samhällsnytta. Utdragen nedan kommer från de versioner som publicerades i Svenska Dagbladet och i Göteborgs-Posten.

Inkludering. För det första är det idrottsrörelsens egna ambitioner om inkludering i föreningsidrotten och ambitioner att stärka föreningsidrotten som lyfts fram i debatten.

” Tillgången till idrott och föreningsverksamhet ser olika ut beroende på var du växer upp. Vi inom idrottsrörelsen vill inte att det ska vara så. [...] Idrottsrörelsen arbetar aktivt med att främja barn och ungas deltagande i föreningsidrotten. Vår satsning Idrottsklivet är en uppväxling av det arbetet och möjliggörs av medel från regeringen genom ett årligt stöd på 100 miljoner.⁸¹

Satsningen beskrivs som betydelsefull för att växla upp ett redan pågående arbete – ett arbete som vägleds av de egna strategierna och ambitionerna.

Samarbete. För det andra betonas att idrottsrörelsen är en viktig samhällskraft som strävar efter samarbete och samverkan med andra aktörer i samhället: ”Vi gör ett gediget arbete själva med det krävs samarbete och att andra aktörer i samhället gör sin del.”⁸²

Resursbehov. För det tredje följs denna positionsbeskrivning och programförklaring med krav på ökade resurser för det arbete som bedrivs, och som kan bedrivas i större omfattning. Detta kan formuleras med ett tydligt budskap: ”Vår uppmaning till politiken är tydlig: Dubblera Idrottsklivets resurser och ni kommer att få mångdubbelt tillbaka.”⁸³

81 Svenska Dagbladet (2025).

82 Göteborgs-Posten (2025).

83 Göteborgs-Posten (2025).

Samhällsnytta. För det fjärde så motiveras dessa krav med utgångspunkt i olika risker för sociala problem som idrottsrörelsen och dess aktiviteter kan vara en kraft för att motverka:

” För några veckor sedan, när sommaravslutningarnas sång tystnade och skolorna stängde, så minskade vuxennärvaron i många barns liv. Trygga vuxna som finns i vardagen är inte längre där. I stället för glädje och frihet så präglas en del barns sommarlov av ensamhet, oro och utsatthet. Civilsamhällesorganisationer larmar om barnfamiljer i ekonomisk utsatthet och polisen varnar för att ensamma barn och unga löper högre risk att rekryteras in i gängkriminalitet under lovet. I de drygt 60 bostadsområden i Sverige som Polismyndigheten benämner som utsatta områden verkar i dag cirka 350 föreningar från nästan 40 olika idrotter. Genom idrottsföreningarnas lokala förankring sker ett fantastiskt arbete i samtliga områden och verksamheten fortsätter i många fall även under sommaren.⁸⁴

Den bild av det lokala föreningslivet som frammanas i beskrivningen presenterar föreningslivet som lokala infrastrukturer för trygghet, gemenskap och sysselsättning i ett samhälle präglad av hotande problem, inte minst rekrytering till gängkriminalitet – i ett samhälle där andra lokala infrastrukturer saknas.

Med dessa exempel framträder idrottsrörelsens beskrivning med tydligare nyanser. Inkludering är i fokus för arbetet som kräver resurser och samarbete med samhället i övrigt. Men inkludering och resursbehov motiveras särskilt av den samhällsnytta som kan förväntas av barn och ungas deltagande i idrott på de platser som är aktuella för satsningen.

Den politiska institutionaliseringen av Idrottsklivet

På olika vis formas alltså förståelser av Idrottsklivet med fokus på både inkludering i idrott och samhällsnytta. Ett framträdande sammanhang där Idrottsklivet får politisk innebörd handlar om regeringens politik mot utanförskap.⁸⁵

Den 11 april 2024 tillkallades en särskild utredare, som ska fungera som en nationell samordnare, för att kartlägga och skapa en sammanhängande bild av det arbete som bedrivs mot utanförskap på kommunal nivå. Syftet med uppdraget var att stärka förutsättningarna för kommunernas arbete i områden där utanförskapet är stort. Det betänkande som presenterades av samordnaren i juni 2025 ligger inte till grund för ny lagstiftning, utan utredningen ska snarast förstås som ett sätt att beskriva möjligheter och inriktning för arbete i kommunerna. I den nationella samordnarens betänkande noteras att ”flera kommuner har vid samordnarens besök beskrivit verksamhet som bedrivs inom ramen för Riksidrottsförbundets satsning Idrottsklivet”.⁸⁶ Satsningen beskrivs som ett gott exempel på arbetet mot utanförskap och utredningen konstaterar att satsningen bör fortsätta och vidareutvecklas.

⁸⁴ Göteborgs-Posten (2025).

⁸⁵ SOU 2025:76; Davidsson (2010).

⁸⁶ SOU 2025:76, s. 103.

” Civilsamhällesorganisationer är viktiga aktörer i arbetet för att förebygga och motverka utanförskap. De erbjuder både sammanhang och meningsfull fritid för barn och unga. Idrottsföreningar kan fylla en särskilt viktig funktion. Riksidrottsförbundets satsning Idrottsklivet bör fortsätta och vidareutvecklas med inriktning mot föreningsanordnade aktiviteter i skolan, efter skoltid. [...] Idrottsföreningar bedöms ha en särskilt viktig roll för att förebygga och motverka utanförskap. De kan bland annat utgöra en tydligt socialiserande och normerande kraft. Ytterst kan idrotten hålla inte minst unga killar som löper risk att dras in i gäng och kriminalitet från gatan.⁸⁷

På så vis skriver utredaren fram idrottens instrumentella kraft att utgöra lokala infrastrukturer för samverkan, erbjuda meningsfull fritidssysselsättning utanför hemmet och utgöra en ”socialiserande och normerande kraft”. Men särskilt etableras tilltron till idrotten som alternativ till kriminalitet. Denna tilltro kan också förstås mot bakgrund av en stark tilltro till civilsamhällets frivilliga relationer och förmodade gemenskaper (se rapportens inledning). Deltagande i idrott framträder som ett alternativ till att ”dras in i kriminalitet och organiserad brottslighet” eller rekryteras till ”kriminella nätverk”.⁸⁸ Barn som inte är med ”i en idrottsförening eller deltar i annan meningsfull sysselsättning [...] riskerar att då bli potentiella offer för kriminella nätverk som vill få dem att begå brott”.⁸⁹ Detta sätt att tala om idrotten och specifikt även Idrottsklivet i relation till utmaningar beskrivna som ”utanförskap” är viktiga att uppmärksamma i flera avseenden. Idrotten framställs som ett socialpolitiskt instrument, som ett sätt att möta sociala problem, därför att den associeras med meningsfull fritid, aktiviteter och sysselsättning som håller barn och unga borta från problem. Idrottsklivet integreras på så vis och etableras som en del i statens politik mot sociala problem, segregation och kriminalitet. Därmed handlar satsningen inte bara om en enskild överenskommelse och ett bidrag till RF, utan blir del i ett större policysammanhang – och i den policyn betonas ensidigt de kriminalpolitiska ambitionerna och förståelsen av satsningen.

Sammanfattande reflektioner om det offentliga talet

Det offentliga talet fokuserar på idrottens betydelse i områden som definieras av att de är med på polisens lista. Den polisiära beskrivningen av dessa platser etableras som tolkningsram för de sociala utmaningar som finns där. Betydelsen av idrott presenteras som en del i en politisk satsning på att förebygga brott, och förståelsen av satsningen präglas av fokus på samhällsnytta. I nyhetsrapportering betonas idrotten som ett verktyg för att möta sociala problem, konflikter och brottslighet. I RF:s egen beskrivning av satsningen och sin egen roll motiveras inkluderingsarbete och resursbehov av den förväntade samhällsnyttan. Där presenteras också idrottens organisationer som en lokal och social infrastruktur med vuxennärvaro och gemenskap på platser och under tider där det annars saknas. Denna förståelse präglar hur satsningen beskrivs och blir del av den politiska verktygslådan i arbetet mot utanförskap, såsom det framträder i den nationella samordnarens betänkande.

87 SOU 2025:76, s. 324.

88 SOU 2025:76, s. 250.

89 SOU 2025:76, s. 317.

Idrott som kraft för att förebygga brott

Spänningen mellan de mål som betonar inkludering, rekrytering och föreningsutveckling, och de mål som betonar brottsförebyggande, har varit ett genomgående tema i rapporten hittills – med fokus på Idrottsklivets utformning i överenskommelse och styrande dokument liksom på medial och politisk kommunikation. I det här kapitlet analyseras hur denna spänning uppfattas och hanteras av de olika aktörer som utformar satsningens konkreta arbetssätt.

Ingen talar om brottsförebyggande

I planeringen av denna uppföljning fick jag möjlighet att delta i flera sammanhang där Idrottsklivet utspelade sig. Bland annat var jag med på en samverkansträff med RF, representanter från förbund och distrikt för att få en bild av hur arbetet organiserades. I minnesanteckningar noterar jag en lång rad av aktiviteter och arbetssätt för att skapa inkludering för barn och unga samt rekrytera ledare, liksom arbetssätt för att skapa aktiviteter och arbeta med föreningsutveckling. Samtal och dialoger är kreativa och förutsättningslösa, noterar jag, de belyser utmaningarna med utgångspunkt i områdenas specifika förutsättningar och problematiserar på olika vis exkluderande villkor i idrottens organisering. Det handlar om inkludering, rekrytering och föreningsutveckling. Men, noterar jag också, ingen talar om brottsförebyggande.

Vid ett av mina besök i Höjden följer jag med Salam som är områdesansvarig i Rödberget på ett samverkansmöte i det angränsande bostadsområdet Blåkullen. I en samlingslokal vid centrum i Blåkullen ska Salam berätta om distriktets arbete med inkludering i föreningsidrotten för andra aktörer i lokalsamhället. Företrädare för olika verksamheter och förvaltningar i kommunen är där, flera bostadsbolag, en mängd föreningar – och polisen.

” När vi går mot samlingslokalen för mötet, står en polisbil parkerad mitt på torget vid centrum. Jag säger till Salam något om hur polisens närvaro markeras centralt, mitt på torget. Salam skrattar och säger att på lyktstolpen bakom bilen har han tidigare satt upp informationsskylten om deras inkluderingsarbete, med länkar till distriktets hemsida. Idrottsklivets dubbla målbilder – inkludering och brottsprevention – mitt på torget bredvid varandra. Det ena skymmer det andra, men med ett annat perspektiv blir båda synliga. Det är en bra bild. (Fältanteckning, Höjden)

I den offentliga miljön syns knappast distriktets informationsskylt bakom den stora polisbilen. Det är som att polisen (eller det polisiära perspektivet) manifesterar sin närvaro – på torget och i den offentliga miljön. I intervjuerna med företrädare för RF, förbund, distrikt och föreningar ber jag de intervjuade att beskriva Idrottsklivet. Beskrivningarna fokuserar på inkludering, rekrytering,

aktiviteter och föreningsutveckling. Det är få av de som jag talar med, i samtal eller intervjuer, som själva tar upp frågan om brottsprevention. Några berör det genom att beskriva regeringens intresse eller villkor för satsningen, därmed på ett distanserat sätt – det är andras perspektiv och ambitioner som ges uttryck för. Många gör det indirekt genom att beskriva den geografiska avgränsningen till områden som är med på polisens lista.

Samtidigt upplevs brottslighet som påtagligt närvarande för barn, unga och ledare som deltar och inte deltar i idrott på dessa platser. Även om inte idrotten formuleras som ett verktyg för att förebygga brott, så kan inte brottsligheten bortses ifrån.

När jag intervjuar Anders som är ordförande i Sandhagens IF så berättar han om idrotten som ett alternativ till brottslighet, med särskilt fokus på hur idrotten skapar sammanhang och gemenskap för unga som också riskerar att drabbas av eller utsatt andra för brott.

” Han vart skjuten. Han var ledare hos oss. Jag var mentor åt honom också. Jättefin kille. Han hade mycket problem med familjen, och han ville flytta från det området han var i. Vi kunde inte riktigt hjälpa honom med det. De hade ingen ekonomi för att flytta någonstans. Och så slutade han med fotboll, och jag tror det var tre månader senare var han skjuten till döds. [...] Hade vi haft kvar han i fotbollen, det är vad jag tror genuint ... då hade han inte blivit skjuten. För då hade vi haft koll på honom. (Anders)

Inkludering i idrott får i en sådan beskrivning innebörden av social kontroll och gemenskap. Utan att beskriva ett orsakssamband, som att deltagande i idrott leder till minskad brottslighet, så får ändå deltagandet innebörd som en motvikt till våld och död. Anders erfarenhet visar att idrotten formas i ett samhälle där brottslighet upplevs som en del av den omgivande verkligheten. Detta noteras även i andra beskrivningar som också ifrågasätter de skarpa kontraster som görs mellan platser för gemenskap och relationer i idrotten, och platser för brottslighet utanför idrotten. Yasmine arbetar på RF-SISU i Distrikt B och berättar om hur hon upplever regeringens förväntningar, men kontrasterar dessa med erfarenheter av sitt arbete med barn och unga i olika områden i Höjden.

” [Regeringen] blir säkert superglad av att höra att föreningarna i Rödberget eller i Blåkullen ... bedriver fotbollsträningar varje dag i veckan. ”Det gör ju så att ungdomarna håller sig borta från centrum ... då håller de sig borta från brottslighet”. [...] Men det är ju inte så att det motverkar att den här ungen kan hamna i gängkriminalitet eller i brottslighet. [...] Barn som är på fotbollsträning rekryteras innan eller efter ... det är ju inte så att det motverkar någon brottslighet. Tvärtom kanske. [...] Jag blir ju superglad över att det är så många barn som kommer och är med och rör på sig. Det är flera ledare ... vi är flera vuxna under aktiviteten. Men vad händer efter, när vi är färdiga ... när alla ska ut och alla ska hem? (Yasmine)

Idrotten utspelar sig i ett samhälle där erfarenhet av och reflektioner kring barn och ungas utsatthet för brott är helt centrala. Idrotten är på så vis sammanvävd med de sociala villkor som den ingår i. Talet om idrott som ett alternativ till brottslighet blir i det avseendet förståeligt, men också förenklat.

Brottsförebyggande som bieffekt

Även om talet om brottsförebyggande inte står i förgrunden så finns bestämda sätt att se på relationen mellan deltagande i idrott och effekter av deltagandet i form av minskad brottslighet. Jag ska beskriva olika sätt att förhålla sig till brottsförebyggande, med fokus på distansering, differentiering, hierarkisering, rationalisering och lokalisering.

Distansering. Salam jobbar på RF-SISU i Distrikt B och ansvarar för arbetet i Rödberget och Blåkullen. Han återkommer flera gånger till hur man ska förstå denna spänning vad gäller det konkreta arbetet med föreningar. Särskilt distanserar han sig och de arbetssätt som utformas från regeringens ambitioner.

” Målet är att få in fler barn ungdomar till idrotten, få in fler ledare till idrotten, få stabila föreningar. De tre målsättningarna gör ju inte att vi behöver göra någonting annat än kärnverksamheten. [...] Så när regeringen kommer med det här syftet för Idrottsklivet, att det ska vara brottsförebyggande. [...] Regeringens syfte är ... att barnet inte ska hamna i kriminalitet och ... och ha sociala aktiviteter. Det hade varit någonting helt annat. Men vi jobbar ju ändå trots att regeringen har det syftet. Så jobbar vi med kärnverksamheten. (Salam)

Salam beskriver att RF:s egna mål är i fokus. I praktiken så arbetar man med inkludering av barn och unga, rekrytering av ledare och utveckling av stabila föreningar. Han distanserar sig från talet om brottsprevention och förhåller sig till dessa ambitioner som regeringens sätt att tala, att det är deras ambitioner. Arbetet kan *trots* dessa villkor fokusera på kärnverksamheten och de egna målen, samtidigt som han varnar för att både regeringen och kommunen där han verkar har intressen av att använda idrottsföreningarna som han jobbar med för sina egna socialpolitiska syften. I praktiken formas ett motstånd mot den instrumentella synen på idrotten som ett medel för brottsförebyggande.

Differentiering. Salam betonar motsättningen mellan olika ambitioner, men pekar på att det kan hänga ihop om man tänker i termer av *egenvärde* och *mervärde*:

” Det ska finnas en förståelse kring att idrotten har egenvärde och inte tvinga in våra idrottsföreningar till att bedriva andra sociala aktiviteter som nattfotboll, läxhjälp, nattvandring och så vidare ... utan att lyfta vikten av att ... kommer man in i en idrottsförening, då är det egenvärdet och så kommer mervärden på köpet. (Salam)

Kontrasterna målas upp närmast övertydligt. För Salam är idrotten i fokus: idrotten har ett egenvärde där idrotten är viktig i sig själv, och arbete med inkludering i föreningsidrotten är kärnuppgiften. Men detta arbete kan skapa mervärden, såsom minskad brottslighet.

Hierarkisering. Yasmine arbetar tillsammans med Salam i Distrikt B, och beskriver att man inte talar om brottsförebyggande i kontakten med föreningar:

” Det finns inte en enda gång som vi har suttit med föreningarna som har fått medel från oss och sagt att ett krav för regeringen är att ni ska arbeta brottsförebyggande. [...] Det är inte vår roll att lösa brotten ute i

områdena. [...] [Regeringen] var ju väldigt hårda med att så här ... ”det måste vara polisens områden”. Men jag upplever inte att vi på distriktet ... alltså, att vi inom idrottsrörelsen, pratar på det sättet. (Yasmine)

Yasmines beskrivning är en nyckel för att analysera hur brottsförebyggande förstås. Det är inte brottsförebyggande arbete som är i fokus när medel fördelas till föreningar eller när föreningarna stötts på olika vis. Egenvärdet överordnas mervärdet.

Rationalisering. Men med utgångspunkt i denna differentiering och hierarkisering skapas ändå ett sammanhang och förhållande där mervärdet kan ses som bieffekt eller bonuseffekt. Idrott kan på så vis rationaliseras (eller förstås) som brottsförebyggande. Det ena (idrottens egenvärde) leder till det andra (mervärde, bieffekt och samhällsnytta). Madelene, en av tjänstepersonerna på RF som arbetar med Idrottsklivet, beskriver brottsförebyggande ambitioner på följande vis:

” Vi jobbar med Idrottsklivet för att vi vill det och för att det ligger i linje med våra ambitioner. Sen så är det en positiv effekt ... att vi också bidrar till den ambition som regeringen har med brottsförebyggande arbete. Även om det kanske inte är vårt primära syfte, så blir det ett utfall av arbetet som vi gör. (Madelene)

På ett liknande sätt beskriver Olof, på RF-SISU i Distrikt B, sitt arbete i Sjömarken och Solmarken, att ”det blir ju bonuseffekter, men man kan inte börja i brottsprevention ... tankesättet, utan det blir ju mer en extremt positiv bieffekt” av deltagande i idrott. I denna rationalisering talar man om aktiviteter och föreningsutveckling som de mekanismer som kan skapa mervärde och bieffekter – och därför är det välfungerande föreningar och meningsfulla aktiviteter som ska utvecklas i satsningen. Med det sagt så kan inte betydelsen av välfungerande föreningar och meningsfulla aktiviteter reduceras, enbart eller ens främst, till ett verktyg eller medierande mekanism för brottsprevention – i första hand är detta viktigt för att det ligger i RF:s eget strategiska intresse.

Lena som jobbar med Idrottsklivet på ett av de anslutna förbunden betonar föreningsutveckling och hur det indirekt kan bidra till brottsförebyggande effekter:

” Jag skulle säga att vi inte egentligen tänker praktiskt brottsförebyggande. Men det tycker jag faktiskt också är för att vi har fått till oss från RF, att gör vi vår föreningsutveckling och har fokus på idrotten, så är det i sig brottsförebyggande. [...] Sen försöker vi absolut jobba liksom, på olika delar som indirekt blir brottsförebyggande. (Lena)

På så vis tydliggörs att arbetet bedrivs indirekt och därmed är brottsförebyggande bara en av många bieffekter. Åsa som är förtroendevald i RF-SISU i Distrikt B formulerar på ett liknande sätt att ”vi är väl övertygade om att det är brottsförebyggande men vi tycker ju inte att vi jobbar direkt med att förebygga brott”. Hon talar om ”en bakomliggande tro hos oss att det också kommer leda till minskad brottslighet” och konstaterar att ”det är väl också regeringens tro eftersom de har valt att satsa på det här”.

Lokalisering. Dessa sätt att förstå idrott och brottsförebyggande har en helt avgörande beståndsdel i satsningens geografiska avgränsning. Det brottsföre-

byggande perspektivet är sammanvävt med idrott på dessa platser. Ranko jobbar på ett SDF och beskriver fokuset som att ”det handlar om att närvara i områden som Polismyndigheten benämner som utsatta ... det står ju mer liksom tydligt i den här insatsen. Men däremot när jag eller vi går ut och träffar föreningarna ... det är inte det första vi liksom ramar in”. Den invävda förståelsen av att områden på polisens lista är platser där brottsligheten är påtaglig och att detta skapar vissa behov av insatser för att skapa social förändring, utgör en dimension av Idrottsklivets brottsförebyggande rationalitet. Jag ska fördjupa denna aspekt av brottsförebyggande kopplat till satsningens geografiska avgränsning i följande kapitel.

Även om talet om brottsförebyggande inte är särskilt framträdande, så finns det en implicit föreställning om idrottens möjligheter att bidra till brottsförebyggande och att bidra i arbetet med i dag mycket omtalade problem med utanförskap och kriminalitet i samhället. I satsningen arbetar förbund, distrikt och föreningar med inkludering i idrotten, rekrytering av ledare och föreningsutveckling. På så vis kan välfungerande och stabila föreningar skapas i områden som utöver att de betraktas som utsatta för brottslighet också har rent idrottsliga utmaningar med inkludering och föreningsstruktur. När barn och unga deltar i välfungerande föreningsaktiviteter så är det positivt både för de som deltar och för samhället i stort. Minskad brottslighet är en av de indirekta bieffekter som kan förväntas utifrån detta arbetssätt och inriktning. Så kan brottsförebyggandet förstås och motiveras.

Generellt och långsiktigt förebyggande

Det är alltså påtagligt hur effekter i form av brottsförebyggande förstås som indirekta effekter (bonus- eller bieffekter) av arbetet med inkludering och föreningsutveckling. Dessutom framställs sådana effekter som en del i ett större sammanhang av positiva effekter för barn och unga, vilka inte avgränsas strategiskt till enbart en fråga om att förhindra brott. Det är till och med så att när det gäller dessa bieffekter så blir de svåra att skilja från sådant som mer allmänt kan förstås med ord som trygghet, gemenskap, rörelse och hälsa. Det finns i beskrivningarna ett stort fokus på områdesutveckling. Det är saker som kan hänga samman med brottsförebyggande, men som knappast kan avgränsas till att handla om brottsförebyggande.

Roger är tjänsteperson på RF-SISU i Distrikt B. Han pratar om brottsprevention och noterar att ”den effekten är ju så otroligt svårt att mäta” och utvecklar att ”vi jobbar långsiktigt brottsförebyggande med att få in barn och unga i en trygg kontext, som föreningslivet förhoppningsvis är”. Jawad i Distrikt A utvecklar liknande tankar. Hans beskrivning är också ett exempel på distansering, genom beskrivningar av hur andra talar om idrott och brottsförebyggande. På så vis kan brottsförebyggande motiveras och positioneras i relation till hur han uppfattar det omgivande samhällets förväntningar (och kanske hur han uppfattar min fråga):

” Det sägs ju att vi ska ... eller att föreningen ska ... med hjälp av Idrottsklivet kunna jobba brottsförebyggande. Sen är det väl en definitionsfråga. Ju fler barn och ungdomar som vi ... föreningarna lyckas rekrytera till sina olika idrotter – det bidrar ju till att fler barn och unga får en meningsfull

fritid, blir mer aktiva och hamnar i en gemenskap. Som man får när man är med i en idrottsförening. Det hjälper att få bort ungdomarna från att ta liksom fel väg ... i sin tur blir det liksom att man jobbar brottsförebyggande. (Jawad)

I flera av intervjuerna talas det uttryckligen om innebörden av brottsförebyggande som en definitionsfråga. Den breda innebörden kan knappast begränsas till sina effekter enbart ifråga om brottsförebyggande. Det gör att förebyggande snarast skulle kunna beskrivas som främjande av social hållbarhet genom förbättrade livsvillkor för barn och unga vars liv och tillvaro präglas av socioekonomisk ojämlikhet – oavsett indikationer om brottslighet.

Sammanfattande reflektioner om brottsförebyggande

Talet om brottsförebyggande effekter eller ambitioner är inte framträdande i de medverkande aktörernas beskrivningar av satsningen. När frågan om brottsförebyggande kommer på tal finns en tydlig implicit förståelse. Brottsförebyggande ambitioner uppfattas återkommande med viss distans som regeringens ambitioner. Idrottsrörelsens företrädare skiljer mellan idrottens egenvärde och dess mervärde, där fokus för RF, förbund, distrikt och föreningar är på idrottens egenvärde. Det är dock rimligt, enligt den förståelse som kommer till uttryck i intervjuerna, att deltagande i idrott för barn och unga, i aktiviteter eller i välfungerande föreningar, kan leda till olika sociala värden som kan bidra till att förebygga brottslighet. Effekterna förstås då som indirekta eller som bieffekter. Dessa effekter kan dock inte enbart förstås som brottsförebyggande, utan kan lika gärna beskrivas med fokus på hälsa och en känsla av gemenskap. Förståelsen av idrott i relation till brottsförebyggande ramar in av satsningens geografiska avgränsning till platser som beskrivs som utsatta områden och är med på polisens lista.

Polisens lista över utsatta områden som villkor och avgränsning

Den geografiska avgränsningen framstår som helt avgörande för att förstå hur Idrottsklivet utformas. Avgränsningen och inriktningen på områden på polisens lista,⁹⁰ skapar en särskild lokaliserad innebörd av relationen mellan idrott och brottsprevention. Den skapar också en karta som företrädare för RF, förbund, distrikt och föreningar måste navigera efter. På samma sätt som brottsförebyggande skapar reflektioner och arbetssätt skapar den geografiska avgränsningen nya och liknande reflektioner och arbetssätt.

Ett villkor för satsningen

RF har i sitt arbete tidigare jobbat med andra sätt att identifiera områden med särskilda behov av riktade stöd. Den så kallade RegSO-indelningen tar en bredare utgångspunkt med fokus på socioekonomiska indikatorer på ojämlikhet och delar in geografiska områden i fem områdestyper. Denna indelning har använts i flera sammanhang – även i RF:s egna strategier.⁹¹ Dessutom har Arnoldsson använt denna indelning i sin studie där statistik över föreningsaktivitet med LOK-stöd sorterats utifrån olika RegSO-områdestyper.⁹² I det följande beskriver jag fyra förekommande förhållningssätt till den geografiska avgränsningen: distansering, acceptans, anpassning och motstånd.

Distansering. På samma sätt som talet om brottsförebyggande präglas av distansering, så återkommer liknande mönster i talet om satsningens geografiska avgränsning. Trots att RegSO-indelningen etablerats och använts av RF i tidigare och pågående arbete kom alltså Idrottsklivet att vägledas av indelningen som följde av polisens lista. I rapportens inledning har bakgrunden till detta beskrivits, men resonemang kring avgränsningen är återkommande i hur medverkande talar om Idrottsklivet. Christer som är tjänsteperson på RF berättar:

90 Ett utsatt område beskrivs av Polismyndigheten (2025) som ett "geografiskt avgränsat område som kännetecknas av en låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället" och att denna inverkan "är snarare knuten till det sociala sammanhanget i området än att det finns en uttalad avsikt att ta makten och kontrollera lokalsamhället". Ett särskilt utsatt område är därtill ett område "som kännetecknas av en allmän ovilja att delta i rättsprocessen" där det även kan "förekomma systematiskt hot och våld mot vittnen, målsägare och anmälare i området", vilket "innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag". Det kan också ha "skett en normalisering av situationen i området vilket innebär att varken polisen eller de boende reflekterar över läget i området" med inslag av exempelvis "parallella samhällsstrukturer", "starkt fundamentalistiskt inflytande som begränsar människors fri- och rättigheter" och "en hög koncentration av kriminella". Listan uppdateras vartannat år. På polisens hemsida kan man på kartbilder se mer detaljerat hur områdena avgränsas geografiskt. Indelningen är alltså både en lista och en karta. Se Polismyndigheten (2025).

91 T.ex. Riksidrottsförbundet (2025a).

92 Se Arnoldsson (2023).

” Det var ju en diskussionsfråga innan det satte igång. Vi ... RF var tydliga med att vi inte trodde på den inramningen som regeringen ändå valde. [...] Men den diskussionen slutade ju med att regeringen bestämde sig för en ram då, som ja ... som blev i uppdraget helt enkelt ... som kommer med pengarna. [...] Vi landade väl i att det finns så mycket fördelar, så det vi såg som ... jag ska inte säga nackdelar ... men saker vi skulle vilja ha annorlunda, de vägde ändå lättare än fördelarna som fanns med projektet eller satsningen. [...] I den här typen av samtal får man inte alltid som man vill. (Christer)

Beskrivningen synliggör intressekonflikten, där RF ville bestämma själva på vilka platser satsningen kunde genomföras. Det gällde inte minst att behoven bedömdes vara stora på fler platser än just de områden som är med på polisens lista. Fördelar (finansiering) ställdes mot nackdelar (avgränsning i områden), och fördelarna ansågs överväga nackdelarna. Resultatet av denna förhandling beskrivs med ord som ”uppdraget”. Jag frågar om ordet och om relationen mellan RF och regeringen. Christer svarar att ”uppdrag kanske var fel ord, men det kommer ju fram i en dialog” och ”det ligger i linje med det vi vill göra själv”. Han betonar igen att RF ville ”välja områden där vi är svaga för att det är lite idrott, oavsett hur mycket eller lite kriminalitet som finns där” och att det var i den frågan ”som vi ... jag ska inte säga krockade, men som vi ... ja, men skavde lite mot varandra”. Från RF:s synvinkel görs inte Idrottsklivet med premisen att förebygga brottslighet, utan med brottsförebyggande som en bieffekt. Men regeringens villkor förlägger ändå satsningarna till områden som väljs ut för deras förmodade behov av just brottsprevention.

Distanseringen kommer också till uttryck genom hur brister på insyn beskrivs. Åsa som är förtroendevald i RF-SISU i Distrikt B säger:

” Hur områden kommer med tycker jag känns väldigt oklart. Det tycker jag att jag ställt frågor om men inte riktigt fått svar på ... vad det är som gör det. Sen tycker ju vi att vi vet bäst, att vi skulle kunna ha valt ut områden själva. Och då hade det kanske varit ytterligare några områden än de som finns med på polisens lista, som vi ser utifrån hur stark idrottsrörelsen är inom de områdena ... som är områden där vi skulle vilja jobba precis på samma sätt. (Åsa)

Det distanserade förhållningssättet innebär dels att vara underkastad villkor som man själv inte har kunnat styra över, dels brist på transparens kring varför det är denna indelning som vägleder arbetet. Åsa beskriver vidare att det finns möjligheter att använda anslaget för segregerade områden för liknande arbetssätt i fler områden (detta arbete följer RegSO-indelningen), men att dessa resurser är begränsade. I praktiken utgör detta en grund för olika sätt att anpassa arbetet och att göra motstånd.

Acceptans. Även om den principiella intressekonflikten noteras och erkänns, och att det varit en avvägning kring de villkor som gäller för satsningen, så har dessa villkor kunnat accepteras. Flera företrädare för RF menar att polisens lista över utsatta områden i praktiken överlappar RF:s identifiering av idrottsvaga områden. Lisa, en tjänsteperson på RF pekar på att områdena ändå överlappar varandra i ganska hög grad: ”Det blev ju en begränsning, men den faller väl

samman med de områden som vi vet att vi behöver jobba med ändå ... så det finns ju en överlappning.” Även Matteo, som arbetar med Idrottsklivet på RF, menar att ”överlag så överlappar de ganska bra, så jag har inget problem med de här områdena”. Även om det inte är ett självvalt villkor så är det någonting som accepterats i dialog och förhandling, och som går att arbeta efter.

Anpassning. När villkoren accepteras så är det tydligt att det arbete som bedrivs anpassas efter dessa villkor. Ett exempel på det är att anpassa indelningen av områden till att satsningen kan omfatta även angränsande områden. Yasmine berättar om hur man i praktiken anpassar områdesindelningen:

” Det är Rödberget som vi utgår ifrån. [...] Vi får även jobba med Blåkullen, som angränsande område. Så när vi pratar Idrottsklivet i Höjden, så är det ju både Rödberget och Blåkullen. [...] Vi får acceptera att det är de områden som finns på polisens lista. Det är det som vi har fått i uppdrag. Men vi jobbar fortfarande med andra områden, med liknande arbetssätt. (Yasmine)

Rödberget är med på polisens lista, men det är inte Blåkullen. Yasmine pekar på att utmaningarna för barn och ungas idrottande är mer påtagligt i Blåkullen. I Rödberget finns trots allt flera verksamma föreningar. Men Blåkullen angränsar geografiskt till Rödberget, vilket gör att samma satsning och arbetssätt kan bedrivas där. Men därtill arbetar man på liknande vis men utan samma resurser i ett tredje område, Grönhöjden, i en annan del av staden. Här används ordet ”acceptera” om avgränsningen, vilket illustrerar hur anpassning inbegriper en viss acceptans. Senare i kapitlet utvecklas fler exempel på anpassning som förhållningssätt till de administrativa utmaningar som avgränsningen skapar. Anpassning kan kombineras med motstånd.

Motstånd. Det finns en mångfald av olika sätt att i praktiken inte följa den indelning som föreskrivs av överenskommelsen. Motståndet kan vara både funktionellt nödvändigt och mer principiellt motiverat. Fler exempel på motstånd följer i kapitlets nästa del kopplat till de vardagliga utmaningar som arbetet möter.

Administrativa utmaningar med avgränsningarna

I det vardagliga arbetet med inkludering, rekrytering, aktiviteter och föreningsutveckling framstår administrativa utmaningar som mer framträdande än principiella resonemang om självbestämmande. De administrativa utmaningarna kan beskrivas som att kartan inte stämmer överens med verkligheten, att kartan förändras och att olika aktörer har olika kartor. Det sistnämnda aktualiseras av de många relationer till andra aktörer i lokalsamhället som blir en viktig del i satsningen.

Kartan stämmer inte överens med verkligheten

I intervjuerna beskrivs återkommande hur listan eller kartan som man arbetar efter inte motsvarar de bedömda behoven. Utmaningen är begriplig i relation till hur ambitioner om inkludering, rekrytering, aktiviteter och föreningsutveckling är i förgrunden, medan indelningen i polisens lista är utformad för

polisiärt arbete.⁹³ Vissa områden hamnar utanför satsningen trots att behov finns. Yasmine säger att ”det har varit så otroligt konstig uppdelning, med polisens val av områden” och att ”områdena som inte är kopplade till Idrottsklubbet har liksom glömts bort”. I andra fall inkluderas områden i satsningen som inte bedöms ha särskilda behov av extra stöd. Eriksborg och Olofsborg ligger i en kommun i Distrikt A och är med på polisens lista. ”Eriksborg är ett sådant område där vi inte kanske tycker att ... Olofsborg förstår vi ... men Eriksborg ... ja, vi vet historiken, vad som har hänt, men det finns ett föreningsliv som rullar på”, säger Frida som arbetar på RF-SISU i Distrikt A, och uttrycker på så vis tvekan till behovet av särskilt idrottsligt fokus på Eriksborg.

Dessutom återspeglar kartans gränsdragningar inte hur barn och unga rör sig i städerna, eller hur föreningarna lokalt organiserar sina aktiviteter. Sara jobbar med Idrottsklubbet på ett specialdistriktsidrottsförbund (SDF) i Distrikt B. Hon beskriver att föreningar kan vara verksamma på olika idrottsanläggningar och barn som är med i lagen bor på olika platser i staden. Föreningarna kan också bedriva verksamhet utanför de utpekade områdena och barn i de utpekade områdena deltar i föreningar som har sin hemvist i närliggande områden, där det finns ett mer välfungerande föreningsliv eller där liknande utmaningar finns men som inte är med på polisens lista. Sara säger att ”stödet är ju riktat till områdena” men det finns föreningar i andra områden ”som tar emot spelare från de här områdena” och allt det utmanar hur gränserna i kartan ska hanteras. I samma distrikt jobbar Atso på RF-SISU. Han pekar på den administrativa utmaningen som följer av hur barnen i Sjömarken och Solmarken deltar i föreningsaktiviteter som sker i andra områden än de avgränsade. Atso berättar om att barn från skilda delar av staden deltar i aktiviteter i föreningar som kan ske på flera platser, vilket gör att ”det är väldigt svårt när vi ska hjälpa föreningen” och det är ”svårt för oss i arbetet”. Atso uppfattar villkoren som att ”det är tydligt ... det är i utsatta områden vi jobbar”. För både Sara och Atso skapar rörlighet som inte följer kartans avgränsningar olika utmaningar kring hur deras arbete ska utformas. I den verklighet som förbund, distrikt och föreningar arbetar i, avgränsas inte områden på samma vis som i kartbilderna på polisens lista.

I praktiken är också områdena på polisens lista för avgränsade för att fungera med organisationernas ambitioner att utveckla den lokala idrotten. För befolkningsrika distrikt med befolkningsrika kommuner som har flera områden på polisens lista, måste man skapa egna administrativa enheter. Frida är tjänsteperson på RF-SISU i Distrikt A. Hon beskriver att det finns utmaningar i arbetet. Det är många områden, som också kan delas in på olika sätt. Men där indelningen på polisens lista inte är praktisk att tillämpa. Frida frågar sig: ”Hur kan vi göra det hanterbart?” Med en stor mängd av områden blir det omöjligt att ”koordinera arbetet”, så därför har man varit tvungen att ”klustra ... att vi jobbar tillsammans kommunvis eller stadsdelvis ... eller utifrån den naturliga uppdelning som finns”.

I dessa sätt att anpassa sig formas samtidigt pragmatiska motstånd som ger de administrativa utmaningarna en mer principiell innebörd – även om det inte är så de beskrivs uttryckligen. Sätten att hantera administrativa och praktiska utmaningar ger mycket konkreta uttryck för viljan till självstyre, att själva utforma sina arbetssätt och definiera de platser där arbetet bedrivs.

93 Jfr. Salonen (2023).

Kartan förändras

En central del i användningen av polisens lista är att rikta insatser mot platser som för tillfället förefaller särskilt drabbade (eller utsatta) för brottslighet, därför uppdateras listan återkommande vartannat år. Föränderligheten skapar planeringsmässiga utmaningar och även utmaningar med långsiktighet som måste hanteras.

I Viken i Distrikt B påbörjades arbetet med Idrottsklivet under 2023, med fokus på ett utsatt område, Solmarken. Men senare samma höst ingick också angränsande Sjömarken på listan över aktuella platser för Idrottsklivet. Olof som jobbar i Viken för RF-SISU säger att ”det började ju med Solmarken”, men ”sen i december så ingick Sjömarken också” som ”vart uppgraderade, på grund av olika tråkigheter, av polisen”. Därmed hade flera förbund redan fokuserat på föreningar i Solmarken i sin planering och därför hamnade Sjömarken på efterkälken. Visserligen handlar det om geografiskt angränsande områden, så satsningen hade tydligare kunnat inkludera båda områdena från början – och båda områdena har varit med på listan vid skilda tidpunkter sedan 2015. De förändrade förutsättningarna innebar dock att kontakter med förbunden och föreningar i starten fokuserade på det ena området och att det andra området inte prioriterades på samma sätt.

För RF, förbund och distrikt har långsiktigheten i utvecklingsarbetet varit en avgörande ambition. Samtidigt påtalas av flera intervjuade att långsiktigheten utmanas då platser kan tas bort från listan. Kring detta måste de olika aktörerna ha aktiva förhållningssätt. Frida berättar om det pågående arbetet i Svensborg i Distrikt A, som enligt uppgift kan föras av från listan under 2025. Hon menar att ”vi ska fortsätta på de platserna tills någonting annat sägs” så ”att vi fortsätter i Svensborg för att vi har startat i Svensborg”. Till medvetenheten om behovet av långsiktig planering kommer risken att falla från polisens lista till följd av att arbetet varit framgångsrikt. Flera föreningsledare lyfter fram sitt eget arbete och pekar på hur det kan ha bidragit till områdesutveckling som kan göra att polisen inte längre ser områdena som utsatta. Anders i Sandhagens IF ser problemen med att falla bort från listan:

” Vi har gjort ett hästjobb nu med Ängen. Så jag tror inte det kommer vara kvar på listan över utsatta områden. [...] Jag tror Ängen kommer tas bort snart. Och det är väl också en fara. Det sa jag till politikerna också ... de här som vi har kontakt med. Om ni tar bort stödet direkt när området försvinner från listan ... då kommer det ramla ihop som ett korthus. (Anders)

Anders är knappast den enda som talar om dessa risker. John är ledare i en förening i Granlunden, i Skogen, i Distrikt A. Han säger att nu ”är alla politiker lyckliga och säger att Skogen har blivit ett tryggt område, tack vare alla satsningar ... och en del i det är Idrottsklivet”. Men detta får inte uppfattas som att stöden inte längre behövs – utan tvärtom: det visar att stöden behövs. John fortsätter: ”Bromsar vi det, då blir det stillastående både resursmässigt och utbildning ... eller ... i värsta fall tar det ett steg bakåt.” Utmaningen är på så vis paradoxal. Idrottsklivet har möjliggjort resurser till föreningar som kan bidra till effekten att området utvecklas i en positiv riktning, vilket påverkar polisens bedömning. Det i sin tur gör att resurser för detta arbete riskerar att upphöra. Sådana empiriska nedslag illustrerar hur behoven av stöd ses som långsiktiga och hur de bidrar till att skapa och därefter upprätthålla administrativa och sociala infrastrukturer.

Olika aktörer har olika kartor

I det vardagliga arbetet etableras relationer, mer eller mindre formaliserade, med kommuner och andra aktörer i lokalsamhället. Även andra aktörer kan definiera områden i den urbana geografin på olika vis och arbeta på skilda sätt med dessa områden. Detta skapar både en rörlig och en mångfaldig kartografi, och leder till både utmaningar och möjligheter. Ranko har noterat att ”vissa kommuner har sina fokusområden ... som inte alls matchar med polismyndighetens eller RF:s”. Sådana indelningar och fokusområden behöver man ofta förhålla sig till. Luis är områdesansvarig för distriktets arbete i Marken och berättar att han arbetar i fyra områden som är med på polisens lista. Tre av dem angränsar till varandra, medan det fjärde området ligger i en annan del av kommunen. De tre sammanhängande områdena delas emellertid in i fyra delområden av kommunen.

” Det är ju dom fyra ... Stensjön är egentligen Stenberget och Stensjön. Det är två områden, men vissa ... kommunen ser det som *en* stadsdel. Sen har vi Åkerlunden och Bergstorp. De fyra ... de tre, är ju västra Marken. [...] Sen har vi på östra sidan ... andra sidan. Där har vi Ängen. (Luis)

På så vis kan begreppslig oklarhet synliggöras. Men utmaningen är inte bara semantisk, utan på bestämda sätt också vardaglig och konkret. Utmaningar kring olika kartor kan också bli möjligheter. Genom relationer med kommunen kan resurser samordnas och kanaliseras över de avgränsningar som regeringens villkor medger. I Höjden menar företrädare för distriktet att det finns tre prioriterade områden, men bara ett av dem (Rödberget) är med på polisens lista och ytterligare ett område angränsar till detta (Blåkullen). Men där har distriktet nära samarbete med kultur- och fritidsförvaltningen i kommunen. Ett samarbete som etablerades innan Idrottsklivet och som går utanför satsningen, men som innehållsligt har flera beröringspunkter med det arbete som distriktet gör i Idrottsklivet. Distriktet får en årlig ersättning av kommunen för att bedriva sitt arbete i enlighet med RF:s strategi för *Svensk idrott 2035*,⁹⁴ därför att förvaltningen menar att RF:s strategi överensstämmer med kommunens idrottspolitiska inriktning. Kommunen bidrar då ekonomiskt till distriktets arbete, specifikt riktat mot tre identifierade områden (där även Grönhöjden inkluderas). Som tillägg till sitt resonemang om kartans avgränsningar med polisens lista, för Yasmine också in kommunens kartografi i ekvationen när hon beskriver arbetet i Grönhöjden som ett ”uppdrag från kommunen när det gäller arbetet att stärka Grönhöjden och arbetet som görs där”. På så vis läggs kommunens karta, resurser och villkor för stöd som ett ytterligare lager till villkoren för Idrottsklivet, och möjliggör liknande arbetssätt på platser som inte kan inkluderas i Idrottsklivet – med ett urval som görs av kommunen och inte av idrottsrörelsens egna organisationer.

Talet om ”polisområden”

Användningen av polisens lista för att avgränsa satsningen geografiskt har dessutom effekter i fråga om att erbjuda ett språk och en förståelse för de platser som är i satsningens fokus. Användandet av listan får aktörer att tänka på vissa sätt och anamma ett språkbruk som leder tankar och kanske arbetssätt i

⁹⁴ Riksidrottsförbundet (2025b).

en viss riktning.⁹⁵ En effekt av regeringens villkor är talet om ”polisområden”. Anna som jobbar med Idrottsklivet på ett förbund beskriver i allmänna termer vad Idrottsklivet går ut på och hur hennes förbund arbetar med att utveckla idrotten i områdena: ”Vi försöker också jobba lokalt ... att rekrytera deltagande via skolor som ligger i områdena ... och mycket ledare som bor eller verkar i de här polisområdena.” Med samma språkbruk menar Roger som jobbar på RF-SISU i Distrikt B att ”min bild av Idrottsklivet är en speciell satsning, som görs mellan olika idrotter och med våra distrikt som har ... de här polisområdena som är utsedda”. Beskrivningen innehåller både ett slags distansering (områdena är utsedda) och ett slags acceptans (språkbruket övertas).

Sådana beskrivningar är knappast anmärkningsvärda i övrigt, men de illustrerar från vilket perspektiv eller position Idrottsklivet och de aktuella områdena kan talas om. Med sådant språkbruk definieras områdena utifrån en polisiär logik. Framställningar som dessa kommer utifrån (områdena talas *om*, inte *för*).⁹⁶ På så vis behöver Idrottsklivet förstås utifrån ett politiskt perspektiv och del i en politisk kamp om att beskriva ojämlikhetens problem. Att indelningen skapar en rad administrativa och praktiska problem kan förstås i relation till listans och kartans produktiva kraft, hur förbundet av arbetssätt bidrar till att etablera och befästa en specifik förståelse av de platser där barn och ungas möjligheter är som mest begränsade – som utsatta områden och som polisområden. Men det finns också andra sätt att tala om områdena, som blir möjliga genom Idrottsklivet och som på tydligare vis betonar motstånd.

Sammanfattande reflektioner om den geografiska avgränsningen

Satsningens geografiska avgränsning till områden som definieras som utsatta eller särskilt utsatta områden på polisens lista utgör ett villkor från regeringens sida. Företrädare för idrottsrörelsen hade hellre sett en annan geografisk avgränsning och distanserar sig från avgränsningen. Samtidigt accepteras villkoret som resultatet av en förhandling och avgränsningen går att anpassa sig efter. Till följd av utmaningar kring avgränsning formas också ett slags motstånd i hur arbetssätt omformar den geografiska indelningen, hur stöd kanaliseras och hur kartans gränser överskrids. Utmaningar med avgränsningen handlar särskilt om att indelningen är dåligt anpassad till de idrottsliga utmaningarna, att områdesindelningen förändras över tid och därmed villkoren för stöd samt att områden avgränsas och definieras på olika sätt, särskilt i relationer med andra aktörer i lokalsamhället. Den vardagliga och administrativa karaktären för utmaningarna med avgränsningen framstår som principiellt grundad när det gäller villkoren för vem som ska bestämma hur satsningen riktas och hur problem ska definieras.

⁹⁵ Jfr. Örnlinde (2025).

⁹⁶ Jfr. Dahlstedt (2005).

Organisering genom flöden och sammankopplingar

Spänningarna mellan målsättningar med fokus på inkludering, rekrytering och föreningsutveckling och ambitioner kopplade till brottsförebyggande är återkommande i de empiriska materialen. Den spänningen är betydelsefull för hur Idrottsklivet utformas i praktiken. I det här kapitlet visar jag hur satsningen utformas dels i detta spänningsfält, dels i relation till andra samhällsaktörer och deras intressen och resurser. De platser som avgränsas i satsningen är föremål inte bara för regeringens och idrottsrörelsens intressen, utan även för en rad andra samhällsaktörers intresse. Därför blir det särskilt viktigt att undersöka hur relationerna mellan olika aktörer är med att forma satsningen. På så vis handlar kapitlet om Idrottsklivets (politiska) organisering.

Flöden av resurser

När jag ber respondenterna i intervjuer att beskriva Idrottsklivet, så används återkommande ordet *satsning*. Detta ord har redan använts som beskrivning av Idrottsklivet i rapporten – av RF, av regeringen och av mig. Satsningen betyder pengar, och pengar skapar olika rörelser och händelser. Satsningen sätter igång flöden av pengar, rörelser av människor och aktiviteter.

” För mig är Idrottsklivet, en satsning från regeringen ... och väldigt mycket pengar som ska ut till ... idrottsrörelsen, som i sin tur ska möjliggöra för föreningarna i de här som polisen benämner som utsatta områden ... möjliggöra ... en extra knuff. Men samtidigt att det ska bli långsiktiga effekter, och hållbara för föreningarna att bli starka. Men också rekrytera fler in i föreningslivet. I de här områdena. (Luis)

Luis lyfter fram pengar med fokus på vad de gör möjligt – ”en extra knuff” i arbetet. Luis kollega Jordan som är områdesansvarig i ett annat område i samma distrikt menar att ”man har ju kunnat jobba på ett annat sätt eftersom det också finns mer pengar än vad vi tidigare har haft i vår roll och organisation”. På så vis får Idrottsklivet mening som en satsning där pengar eller resurser kan flöda genom idrottsrörelsen och stödja eller möjliggöra olika saker. Liknande beskrivningar kommer från företrädare för förbund och föreningar. Satsningen är ett flöde av pengar som möjliggör och sätter saker i rörelse. Olivia jobbar med satsningen i ett av de medverkande förbunden och betonar dels att flödet av pengar möjliggör arbetskraft som personal, dels att detta flöde av resurser och arbetskraft möjliggör relationer med aktörer i det omgivande samhället.

” Vi har nu framför allt möjlighet att arbeta på olika nivåer och att vi då har rätt många personal, vilket inte fanns förut. Så att det här har skapat resurser att arbeta, både från styrelse med organisationstänket ... och möjlighet att ge resurser till våra föreningar att ha personal som har kontakter med bland annat RF-SISU med kommuner och så vidare. (Olivia)

Flödet av resurser kan omsättas i personal och utvecklade arbetssätt, inte minst med fokus på samverkan internt inom idrottsrörelsen mellan förbund och distrikt, och externt med exempelvis kommuner. John är ledare i en förening som tillhör det förbund som Olivia jobbar för. Han använder en liknande metafor för att beskriva satsningen: ”Idrottsklivet har gjort en motor ... som satte igång föreningen ... både medlemskap och arbetssätt.” Han utvecklar att stödet inneburit ”en halvtidstjänst, så att jag jobbar ju i föreningen och det gör ju det att man har liksom tid att strukturera”.

I kontrast till beskrivningen av Idrottsklivets organisering som en sammansättning av flöden, står föreställningar om att satsningen är en avgränsad organisation eller ett projekt. Det är inte minst i den mediala kommunikationen, i pressmeddelanden och i nyhetsrapportering, som Idrottsklivet kan framstå som en avgränsad satsning eller arbetsform – ett projekt. Föreningar kan ha förväntningar på att få ta del av ekonomiska stöd genom att bli en del av Idrottsklivet (som ett projekt eller som en organisation). Frida på RF-SISU i Distrikt A menar att ”det har uttryckts i media att ... ’nu finns Idrottsklivet och då är det någonting man är med i ... och är jag inte med i Idrottsklivet ... då är jag utanför’”. I stället försöker Frida då betona att ”nu heter pengarna” Idrottsklivet och ”det betyder ju inte att det är något man är medlem i, eller något du står utanför”.

En slutsats från intervjuerna är emellertid att det ofta är svårt att avgränsa vad som faktiskt görs i Idrottsklivet, och hur gränserna mot andra satsningar eller det vardagliga stödet till föreningar formas i praktiken. Många som är anställda på förbund och distrikt finansieras delvis med medel från satsningen, men arbetar med flera andra överlappande uppdrag. De föreningar som får stöd av medel inom satsningen är inte alltid medvetna om att det är dessa medel som möjliggör det stöd som de får del av. Salam berättar om hur flödet av pengar kommer många olika föreningar till del, dels genom fördelning av direkta medel, dels genom finansiering av distriktets anställda som bidrar med administrativt stöd och föreningsutveckling.

” Bergknallens IF har gjort en ansökan till sitt specialidrottsförbund och fått medel. Då blir det tydligt att ... ”vi är med i Idrottsklivet, för vi har fått så här mycket pengar”. [En annan förening] ... de får ju inte stöd från sitt förbund ... de får stöd via oss som vanligt ... men den potten pengar är också Idrottsklivet. [...] Vi försöker ju göra det tydligt för alla föreningar och förstå ... allt det ni gör är idrott inom Idrottsklivet. Det är att jag kommer ut och hjälper en förening. [...] Någon annan kanske tänker att Idrottsklivet är bara de som har förbunden i ryggen, men så är det inte ... [...] Distrikten får ju också pengar i Idrottsklivet och det mesta går ju till personalkostnader för min anställning och så vidare. Sedan avsätter vi projektstöd till föreningarna, och då ska vi stötta de andra föreningarna också i området. (Salam)

I Salams beskrivning är områdets föreningar i fokus. I sitt arbete stödjer han dem på ett mycket konkret, ofta administrativt, sätt. Alla föreningar som får del av de aktiviteter, relationer och rörelser som möjliggörs av pengaflödet blir på så vis en del av Idrottsklivet. Beskrivningen är en av många liknande reflektioner och illustrerar hur flödet av pengar skapar aktiviteter, relationer och rörelser som inte kan avgränsas till vare sig specifika platser, förbund eller ens till aktiviteter som kan ramas in som en del av en sammanhållen satsning. Det är idrott som möjliggörs och stöds av en infrastruktur som i sin tur blir möjlig genom detta flöde av pengar.

Idrottsklivets organisering kan på så vis förstås som flöden av pengar, arbetskraft, kunskap och resurser som styrs eller kanaliseras på särskilda vis.⁹⁷ Pengar sätter fart på rörelser och göranden genom hur de omsätts i arbetskraft. Mycket av arbetet går ut på att skapa relationer som i sin tur ger tillgång till sådant som kunskap och andra betydelsefulla resurser. Men det är viktigt att notera att de flöden som associeras med satsningen genom Idrottsklivet knappast uppstår eller börjar med just denna form av finansiering. Och på samma sätt som Idrottsklivet utformas mer som ett flöde än ett avgränsat projekt, så överskrider göranden gränserna till andra satsningar.

Överskridanden i tid och i organisering

Genom att förstå organisering som flöden blir det möjligt att se hur satsningen hela tiden överskrider formella gränser. I föregående kapitel beskrevs geografiska överskridanden, med flera exempel på hur geografiska gränser måste överskridas genom anpassning och motstånd för att bli hanterbara i det vardagliga arbetet. Områdesindelningen omdefinieras och anpassas, och olika lösningar för att breda ut satsningen till fler platser är exempel på geografiska överskridanden. Därtill organiseras satsningen genom tidsmässiga överskridanden och organisatoriska överskridanden.

Tidsmässiga överskridanden

Även om Idrottsklivet har en formell början 2023, så innebär detta inte början för de aktiviteter och relationer som formar arbetet. Arbetssätten utvecklas kontinuerligt både utifrån RF:s strategier och ordinarie arbetssätt, och utifrån arbetssätt etablerade från mer avgränsade satsningar (på segregerade områden, på ensamkommande och på rörelse i skolan). Årtalet 2023 markerar, för de jag samttalar med, introduktionen av ett nytt namn för det som görs – ett nytt namn på flödet av pengar: Idrottsklivet. På samma sätt föreställs en framtid där finansieringsstrukturen för arbetet inte är garanterad, men där kunskap och arbetssätt som utvecklas i namn av Idrottsklivet fortsatt ska göra sig gällande. Satsningen utformas i spänningen mellan ett kontinuerligt arbete med fokus på ojämlikhet och exkludering, och nya arbetssätt med fokus på samarbete mellan distrikt och förbund, föreningar och andra samhällsaktörer. Det nya med Idrottsklivet är formerna för samarbete mellan förbund och distrikt.

⁹⁷ Jfr. Deleuze & Guattari (2015).

Flera företrädare från distrikten beskriver Idrottsklivet som ett nytt namn på arbete som redan bedrivs, eller som bedrivits sedan 2015. Detta arbete har präglats av stöd till föreningslivet i dessa områden för att möjliggöra inkludering av underrepresenterade grupper. Frida i Distrikt A menar att ”Idrottsklivet är egentligen ett namn på ett arbete som vi startade ... mycket, mycket tidigare”. Hon blickar tillbaks och beskriver att liknande arbete inleddes ”med flyktingvågen, 2015 ... med det extra stödet som idrottsrörelsen fick då, som sedan har byggts ut med lite olika benämningar på olika stöd”. Eva som arbetar på kansliet hos RF-SISU i Distrikt B för liknande resonemang. Hon beskriver att ”min bild är inte att det är så väldigt mycket annorlunda än vi har gjort förut” och ”hos oss så har inte vi skruvat jättemycket på vårt arbetssätt [...] vi har ju liksom jobbat med externa aktörer i flera år”.

På så vis betonas kontinuitet i ambitioner och arbetssätt över tid. Det senaste årtiondet har flera avgränsade stöd skapat återkommande flöden av resurser med olika specifika villkor. Men det är påtagligt hur flödena ses i relation till varandra och att de aktiviteter, relationer och rörelser som blir möjliga överskrider gränserna mellan varandra.

Organisatoriska överskridanden

Idrottsklivet kan alltså inte förstås som en organisation, utan som ett flöde som ger kraft och energi åt en mängd aktiviteter och relationer. Föreningar får del (i mycket varierande storlek förvisso) av flödet, genom direkta medel som kan användas för att avlöna ledare och bedriva aktiviteter eller som administrativa stöd och föreningsutveckling genom de stödstrukturer som etableras. Dessa stöd kan med sitt områdesfokus inte heller helt avgränsas till de förbund som på pappret är anslutna till satsningen (även om dessa villkor är betydelsefulla för hur flöden kan kanaliseras). Flera av de som jobbar med Idrottsklivet – och vars tjänster finansieras genom satsningen – har tidigare arbetat med andra projekt, stöd och satsningar för deras distrikt. På så vis illustreras både kontinuitet i tid och överlapp med andra satsningar och flöden. Några av de områdesansvariga på distrikten arbetar också med andra av RF:s särskilda satsningar, exempelvis *Rörelsesatsning i skolan*. Jag frågar om hur olika satsningar präglar arbetet om man gör olika saker eller om arbetet överlappar varandra. Olof delar sin tjänst mellan dessa två satsningar och beskriver sitt arbete i Solmarken i kontrast till sitt arbete med en skola i en grannkommun som inte ligger i ett så kallat utsatt område.

” Mitt uppdrag i båda ... är egentligen att nå barn som är längst ifrån idrotten, och det blir ju egentligen så att grunduppdraget är detsamma. [...] Det är bara att vi råkar vara i ett område som är klassificerat som Idrottsklivet. Så det är samma. Det är i grund och botten samma uppdrag. (Olof)

Satsningar överlappar varandra vad gäller både mål och arbetsformer. Det är olika flöden av ekonomiska medel som kanaliseras i samma riktning och möjliggör för distriktet att arbeta med inkludering i idrotten. På så vis framstår det inte som en särskilt viktig fråga att fundera över gränserna i deras uppdrag mellan vad som är Idrottsklivet och vad som är Rörelsesatsningen i skolan.

Relationer och rörelser som överskrider gränser

Tillsammans skapar tidsmässiga och organisatoriska överskridanden ett rörligt administrativt och geografiskt landskap för olika aktörer att arbeta i. Det är symptomatiskt att beskrivningarna av de områdesansvariga på distriktet och deras roller återkommande fokuserar på rörelse och relationsskapande. Frida på RF-SISU i Distrikt A beskriver sina kollegors arbete:

” Ni är idrottskonsulenter, men ni är ju mer än det. Ni är ju just Idrottsklivet. Alltså ... ni jobbar med relationer, ni jobbar med samverkan. Ni rör er i de miljöerna konstant liksom. (Frida)

Rörelserna följer en riktning med fokus på de områden där idrotten ska utvecklas. De är så långt som det är möjligt uppsökande. Jag följer med Olof och Atso en dag i Viken. Vi åker mellan distriktets kansli och föreningars kanslier, och på vägen hälsar vi på hos en förening som bedriver rastaktiviteter på en skola. Jawad och jag får skjuts mellan olika idrottshallar i Skogen av en ledare i Lindskogens IF. Jag åker med Salam mellan samverkansmöte, politikerbesök och idrottsaktiviteter i Höjden. Alla berättar om idrottshallar och aktiviteter, människor som rör sig i den lokala geografien. De rör sig vant i områdena och städerna, över gränser i och mellan områden. Men de rör sig också över gränser i tiden. Några av dem har varit med sedan långt innan 2023, i andra eller liknande roller. Många av de som jobbar på förbund och distrikt har haft andra roller tidigare, inom idrottsrörelsen, i föreningar eller i kommuner. De rör sig över gränser mellan olika satsningar och flöden.

Relationer och sammankopplingar

Organiserande sker i relation till olika aktörer inom idrottsrörelsen och utanför idrottsrörelsen. Jag beskriver detta fortsättningsvis som sammankopplingar där olika aktörer kopplar sig samman med varandra för att ta del av resurser eller för att göra saker tillsammans. Dessa sammankopplingar är aktiviteter och göranden mer än stabila nätverk eller formaliserad samverkan. Framför allt beskriver de som arbetar med Idrottsklivet sig själva och sina göranden med ord som knyter an till sammankopplingar. Ranko som jobbar på ett SDF, men fokuserat på några av områdena i Distrikt A, beskriver sig själv som ”någon form av samordnare” som exempelvis kan ”länka ihop en förening med ett lokalt företag, länka en förening med kommunen ... idrottsförvaltningen”. Att befinna sig i många mötesforum gör att det kan uppstå ”ett möte med polisen eller ett möte med andra aktörer”. Han ”blir någon form av ... en *connector*”, som han själv beskriver det. Luis arbetade tidigare för Markens kommun och förstår kommunens ansvar och arbetssätt, och det blir lätt att samarbeta med Alex som jobbar med föreningsutveckling på kultur- och fritidsförvaltningen. Luis berättar att ”vi är kollegor fast olika organisationer” och att ”idrottsutvecklaren ... jobbar mycket mer som jag jobbar då ... vi är det här allt tillsammans, träffar föreningar tillsammans och ... vi är så sammansvetsade”. Sammankopplingar innebär (i det här exemplet) sammansvetsade relationer mellan distriktet och kommunen. Alex använder i sin tur metaforen *kroka arm* för att beskriva sammankopplandet: ”När vi träffar föreningar så liksom krokade vi arm ... ’det här kan vi stötta med som kommun ... det här kan vi stötta med från RF’... och ofta har vi med oss

också specialidrottsförbunden.” Sammankopplingarna bidrar bland annat till att överskrida gränser mellan organisationer och till att forma gemensamma intressen och arbetssätt. De görs på olika nivåer: nationell nivå, på distriktsnivå och på lokalnivå.

På nationell nivå har RF relationer till myndigheter och andra nationella organisationer, såsom inte minst Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt kommunala chefsnätverk. Christer, en tjänsteperson på RF, menar att ”även om en del av den här nationella samverkan är långt ifrån det operativa, så finns det ett symboliskt värde att visa att man pratar med varandra och förstår varandra liksom på det nationella planet”. Det gör att arbetet blir ”legitimt eller sanktionerat” även på distriktsnivå och lokalnivå. Distrikten har ett särskilt ansvar för lokal samverkan, inte minst med kommunerna där områdena på polisens lista ligger. Jordan i Distrikt A uttrycker kärnfullt något som återkommer i många intervjuer: ”Med den här satsningen har det öppnat upp för att kunna samverka på ett helt annat sätt med de kommunerna som vi jobbar i [...] vi har samtal med socialtjänsten, vi har samverkan med fritidsgårdarna ... samverkat med fältassistenter i området” och föreningarna ”kan de få kontaktuppgifter till kommunens personal”. Samtidigt som distrikten har ett ansvar för att skapa relationer och sammankopplingar med lokala aktörer, så etablerar föreningarna relationer med aktörer och människor i områdena. Jawad beskriver att ”vissa föreningar har ett väldigt starkt kontaktnät och relationer till aktörerna i området” och att hans roll främst är att ”underlätta för andra som inte har samma ingångar, att kunna få ta den dialogen och när det kommer till förvaltningen” i kommunen och andra sammanhang. Organiserandet görs i ett myller av relationer och kontakter – sammankopplingar, som görs på olika sätt. De är formaliserade, tillfälliga och spontana.

Formaliserade sammankopplingar finns det gott om exempel på: lokala samverkansnätverk och regelbundna samverkansträffar, återkommande möten och dialoger med tjänstepersoner på kommunförvaltningar. Men sammankopplingarna görs också planerade och formaliserade genom uppsökande kontakter med andra lokala aktörer. Andra sammanhang som präglas av formaliserade sammankopplingar kan vara med befintliga samverkansnätverk eller med lokala skolor.

Tillfälliga sammankopplingar har en mer temporär karaktär, men är ändå återkommande. Jordan berättar exempelvis om hur olika händelser i områdena gör att han som områdesansvarig för distriktet tar kontakt med andra aktörer i lokalsamhället. En av föreningarna i området har haft ”barn de är oroliga över, och då har jag bjudit in socialtjänsten att gå till en träning och prata med ledarna”. Jordan menar att ”har vi utmaningar så försöker vi hitta personer som kan lösa de utmaningarna om vi inte själva kan det”. Sammankopplingar ger tillgång till resurser som är viktiga för att hantera problem lokalt. I mina intervjuer frågar jag ofta om samarbete och relationer med socialtjänsten och polisen. Relationer till sådana aktörer har relevans och aktualitet inte minst med anledning av lagstiftning som tydliggör socialtjänstens roll för samverkan med polisen och brottsförebyggande insatser.⁹⁸ Men just relationer till polis och socialtjänst beskrivs ofta som tillfälliga eller spontana, medan relationer till andra aktörer i lokalsamhället och särskilt kommunernas kultur- och fritidsförvaltningar är mer återkommande och formaliserade. Richard som är områdespolis och verksam i

98 Se Dahlstedt & Tankred (2025).

Bergstorp, Stenberget och Åkerlunden berättar om samarbetet med de lokala idrottsföreningarna: ”Vi har liksom inget strukturerat samarbete där vi liksom träffas.” I stället ger han exempel på ”kontakt som är lite mer sporadisk ... som vi har haft senaste tiden kopplat till nyrekrytering” och att det ”framför allt handlat om platsaktivering”, det vill säga aktiviteter med föreningar, kommun och polis närvarande, på platser som av polisen bedöms som riskmiljöer för brottslighet.

Spontana sammankopplingar uppstår när olika rörelser möts i områdena. Föreningar och områdesansvariga rör sig där barn och ungdomar rör sig, men där rör sig också socialtjänst, fältare, polis, räddningstjänst, skolpersonal och kommunala tjänstepersoner. John, som är ledare i en idrottsförening i Granlunden, beskriver relationer och rörelse med fokus på ett ”våldigt nära samarbete ... både kommunpolis som går runt i alla gårdar ... och socialtjänsten också ... med fältassistenter”. John säger att ”de går ju runt på olika gator och träffar ungdomarna ... när de försöker busa” och konstaterar att de ”jobbar hand i hand” med varandra lokalt. I Johns beskrivning kan rörelser samordnas och sammankopplingar uppstå där gemensamma förhållningssätt i arbetet med barn och unga formas.

Uppdelningen mellan formaliserade, tillfälliga och spontana sammankopplingar är förenklad. I praktiken överskrids gränserna mellan dem hela tiden. Ett tillfälle för sammankopplingar genom Idrottsklivet utspelar sig under ett besök i Viken. Olof är med på en lokal samverkansträff i Solmarken. I en lokal som är en mötesplats för olika organisationer, och som sköts av det kommunala bostadsbolaget, träffas föreningar, kommunala verksamheter, bildningsförbund, religiösa samfund och andra aktörer i lokalsamhället.

” Efter samverkansmötet kommer flera personer fram till Olof. Han verkar vara väl känd i detta sammanhang. En man från det kommunala bostadsbolaget berättar om några ungdomar som vill göra en aktivitet under det kommande skollovet. Han berättar det för Olof, för att kunna ”koppla ihop dem lite” med RF-SISU, eller med någon förening. Mötet och sammankopplingen är spontan. Kanske leder den vidare till en aktivitet. Kanske inte. Men samtalet illustrerar hur möten och relationer uppstår och formar det lokala idrottslivet. Genom att befinna sig i området och på platser där olika människor och aktörer rör sig tillräckligt återkommande, så uppstår möjligheter för relationer och samtal. Sammankopplingar. (Fältanteckning, Viken)

Genom överskridande rörelser och uppsökande arbete med fokus på lokala relationer, exempelvis genom deltagande i formaliserade samverkansnätverk, skapas möjligheter för tillfälliga och spontana sammankopplingar. Tillfällighet och spontanitet är strukturerade (om inte formaliserade) – det är inte slumpmässiga sammankopplingar, fastän tillfälliga och spontana. Alla dessa rörelser och relationer, tillfälligheter och spontana möten, förutsätter arbetskraft som möjliggörs av flödet av pengar.

Koppla samman erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang

Lindström och Mickelsson Blomqvist använder ordet ”områdeskapital” för att beskriva ”kunskaper och erfarenheter som gör att [personer] tänker och arbetar på ett sätt som ofta skiljer sig från arbetet i ett ’idrottsstarkt’ område”, något som kan innebära att exempelvis ”ha en förståelse för hur levnadsvillkor avspeglas i arbetet med social inkludering”.⁹⁹

Just områdeskapital förefaller vara en betydelsefull resurs för arbetet med Idrottsklivet. Genom sådana sammankopplingar blir erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang en del av satsningen. Områdeskapital är ofta en resurs knuten till enskilda personer.

En viktig del i arbetet med Idrottsklivet handlar om att utveckla specifika arbetsätt anpassade för de aktuella platserna. Olof pratar om arbetssätten inom Idrottsklivet: ”Modellen måste bygga någonstans på att man lär känna området ... det går ju inte ha en ensidig modell där man kliver in och gör likadant i överallt.” Den lokala variationen i arbetsätt gör så att olika specifika förmågor och kompetenser måste integreras i arbetssättet. Det handlar om förmågor och kompetenser som är allmänna för samtliga områden men samtidigt specifika för varje enskild plats. Genom rekrytering av idrottskonsulenter och områdessamordnare kan ett visst områdeskapital kopplas samman. Jessica jobbar med satsningen i ett förbund och belyser den roll som distriktens områdessamordnare har vad gäller att sammankoppla förbunden med lokala aktörer. Hon beskriver att ”vi har haft RF-SISU konsulenter ... som har varit våra ögon och öron i områden, i att hitta föreningar”. Ögon och öron blir både en metafor för att beskriva resurser i form av perspektiv och förståelse och reella resurser, som kan användas för att sammankoppla förbund med föreningar. Därför är rekrytering av och sammankoppling med personer med områdeskapital helt avgörande för de arbetsätt som utformas i detta sammanhang.

Bland de idrottskonsulenter eller områdessamordnare som jag pratar med så uppfattar nästan alla att de över tid utvecklat en specifik personlig och professionell kompetens som lämpar sig för arbetet med Idrottsklivet. Kompetensen överskrider gränser mellan personlig och professionell på så vis att personliga erfarenheter och relationer som etableras över tid blir del av den professionella förmågan, tillsammans med erfarenheter från utbildningar eller tidigare arbeten. Många uppfattar att det är för dessa kompetenser som de rekryterats eller fått möjligheten att fokusera sitt arbete på dessa platser. Några har varit anställda på distrikten och arbetat med liknande frågor före Idrottsklivet. Andra har rekryterats efter att ha arbetat med liknande frågor i lokala föreningar eller kommuner. Det gör att de i sina arbeten med Idrottsklivet kan använda sina kompetenser och forma arbetet på delvis olika sätt. Samtidigt är områdeskapital som begrepp alldeles för ospecifikt för att beskriva nyanser i de resurser som vävs samman. Det som jag hittills beskrivit som områdeskapital består av åtminstone erfarenhet, förståelse, relationer och engagemang.

⁹⁹ Lindström & Mickelsson Blomqvist (2022, s. 18, 49).

Erfarenhet. Många av de som jag intervjuar hänvisar till egen erfarenhet av att ha vuxit upp i de områden, eller liknande områden, som man nu arbetar i och med, eller till föreningsengagemang i föreningar i dessa områden. Dessa erfarenheter kan ligga till grund för en särskild förståelse för de lokala utmaningarna, men också tillgång till relationer. Erfarenheten skapar också engagemang för många som jag pratar med.

Förståelse. Jawad berättar om sin bakgrund med uppväxt i ett socioekonomiskt utsatt område i en annan stad som skapat förutsättningar för att förstå villkoren på de platser där han nu arbetar med Idrottsklivet.

” Jag är uppväxt i liknande område och jag tror att ... många gånger i mina möten med personer i de här områdena, med föreningar, med ledarna, med föräldrarna. Kanske inte så konstigt ... men det skapas en helt annan förståelse. För jag vet lite grann vart de kommer ifrån och vilka utmaningar de har haft. [...] Om du är ifrån välbärgat område då vet du ju inte vilka utmaningar vi får stå och trampa med dagligen. (Jawad)

Genom den personliga erfarenheten skapas förståelse som blir en del av en personlig och professionell kompetens som Idrottsklivet behöver sammankopplas med.

Relationer. Den personliga och professionella resursen gäller också förmågan att etablera och arbeta genom relationer, det vill säga förmågan att sammankoppla olika aktörer och flöden med varandra. Jawad har erfarenheten att arbeta i liknande områden samt med andra frågor i de nu aktuella områdena i Skogen.

” Jag har liksom erfarenhet av de här frågorna ... jobbat i till exempel Torsberg och liknande område i Västerköping. [...] Sen jobbade jag också lite ... med folkbildning, utbildning ... delvis i Skogen. [...] Jag tror att de såg liksom kvalifikationen. Det jobbet jag hade gjort i området ... de relationerna jag hade byggt upp under den perioden. (Jawad)

Erfarenheten blir förståelse som ligger till grund för relationer med barn, unga, föreningar och andra samhällsaktörer i området. Dessa relationer behöver kopplas samman med Idrottsklivet. Därför tror Jawad att han rekryterades till rollen som områdesansvarig i Skogen. Genom rekryteringen av just Jawad, med hans specifika erfarenheter, förståelse och relationer, kan det lokala arbetet formas på ett sätt som är anpassat till det specifika områdets förutsättningar och villkor.

Engagemang. Utöver förståelse och etablerade relationer är det viktigt att flödena möjliggör sammankopplingar med engagemang. Denna kraft kan beskrivas på flera olika sätt, som en drivkraft, eller att man ”brinner” för något, som i Yasmines fall.

” Jag kommer från min gamla roll ... som föreningsverksam under rätt många år. Det var inför att Idrottsklivet ... så förstod jag på en del nuvarande kollegor, som hörde av sig, som pushade mig att söka tjänsten. [...] Jag brinner för dem från de områdena. Så det blev ett rätt bra nästa steg att testa på att jobba med samma frågor som jag brinner för. Men på förbunds nivå liksom. [...] De uppskattade att jag vågar utmana, ifrågasätta lite ... att vi behöver våga tänka nytt och jobba på ett annat sätt ... i områdena. (Yasmine)

Drivkraft och engagemang blir en del av resurserna – av områdeskapitalet – som kan ge kraft och riktning åt förändring och utvecklingsarbete. Arbetssätten lokalt har formats av Yasmines förmågor och etablerade relationer, inte minst vad gäller fokus på olika områden i staden. På ett liknande sätt beskriver Luis hur han rekryterades till RF-SISU för att arbeta med segregerade områden:

” Jag sökte aldrig en tjänst utan ... jag gjorde det ideellt i Marken ... och det var när det fanns medel ... distriktschefen kom och sa typ så här: ”Ja, men du ska göra det du gör ... du ska bara göra det under RF och du får en lön.” Det var lite så det var. Så jag bara, egentligen ... har gjort som jag gjort. (Luis)

Exemplen illustrerar hur personliga och professionella resurser skapas som förståelse, relationer och engagemang kopplat till områdena specifikt, och hur dessa kapital kopplas på de flöden som formar Idrottsklivet. Det är sammankopplandet som är den organiserande principen för satsningen. Idrottsklivet uppstår, blir till, utformas, i flödena och sammankopplingarna.

Men det är inte bara de som arbetar med Idrottsklivet genom förbund, distrikt och föreningar som kan vara rustade med erfarenhet, förståelse, relationer och engagemang. Det finns en mängd andra människor som har områdeskapital och som blir betydelsefulla att koppla sig samman med. Gunilla ansvarar för arbetet med Idrottsklivet på ett av förbunden. Hon berättar om en viktig person i området Gustavsborg, där de stöttar en förening: ”Ordföranden där... han är ju också fritidsledare i skolan [...] han känner ju alla... alla föräldrar, alla barn, alla ungdomar”. Gunilla menar att sådana etablerade relationer, kombinerat med engagemang, ”är ofta nyckeln ... att ha någon som verkligen brinner för det och som känner alla”.

Assane arbetar som fritidsledare och idrottslärare på en skola i Skogen, med uppdrag att samordna skolans samarbeten med civilsamhället. Arbetet präglas av de relationer han själv skapat under sin tid i området. Han beskriver hur han arbetar med ”samverkan med civilsamhället och föreningsliv och hur man kan integrera dem i vår verksamhet”. Han beskriver arbetet med att kunna få barn att gå vidare från rastaktiviteter och prova-på-aktiviteter under skoltid till föreningsaktivitet efter skolan, ”att utveckla ett intresse hos eleverna är själva kärnan, att de ska upptäcka ’ja, men det här är någonting som jag vill göra på min fritid.’” Sammankopplingarna illustreras i ömsesidiga riktningar: skolan integrerar föreningarna, och föreningarna kan kanalisera flödet av barns intresse för idrott. I intervjuerna får jag ta del av många liknande exempel på viktiga personer. Pengar är en drivande kraft som får saker att hända, och som möjliggör sammankopplingar med människor där nytt engagemang och drivkraft inlemmas i flödena.

Olika flöden blir olika aktiviteter

Flöden av resurser skapar arbetskraft, där människor gör olika saker. Det möjliggörs relationer som i sin tur kopplar samman resurser, kunskap och intressen så att nya saker uppstår – i namn av Idrottsklivet. Även om det går att beskriva olika flöden med fokus på hur pengar fördelas genom förbund respektive distrikten, så är det som skiljer flödena snarast hur de kanaliseras genom aktörer som till stor eller liten del lyckas integrera erfarenheter, förståelse, relationer och

engagemang. På så vis uppstår skillnader mellan flöden som kommer *utifrån*, och flöden som kan styras *inifrån* områdena. Mönstret pekar på att flöden utifrån leder till allehanda aktiviteter, emedan flöden som kan styras inifrån kan leda till föreningsutveckling. Det finns en spänning mellan aktiviteter och föreningsutveckling som kan förstås genom hur aktörer talar om ”stabila föreningar” på skilda sätt. Vid ett besök i Rödberget pratar jag med Salam om Idrottsklivets finansieringsstruktur, ansökningsprocesser och fördelning av medel för olika ändamål:

” Salam berättar om hur mycket medel några av förbunden fördelar till föreningar för att bedriva aktiviteter i Rödberget, och hur lite effekt som blir av dessa bidrag ifråga om att skapa långsiktiga förutsättningar för deltagande i idrottsföreningarna lokalt. Salam betonar att eftersom de stora medlen fördelas via förbunden, så blir det mycket pengar hos enskilda föreningar. Det är mer pengar än vad föreningar är vana vid och mer än vad många föreningar kan använda för att göra bra verksamhet. Men samtidigt är det för lite pengar i relation till de behov som finns lokalt i områdena och sett till utmaningen för hela idrottsrörelsen. (Fältanteckning, Rödberget)

Det kan framstå som paradoxalt: 100 miljoner kronor är för mycket pengar för att kunna ta hand om, men samtidigt totalt sett för lite pengar för att möta de stora utmaningarna. I sin beskrivning skiljer Salam mellan aktiviteter och föreningsutveckling.

Aktiviteter

Vissa flöden skapar aktiviteter (ofta *nya* aktiviteter) som bedrivs vid sidan om föreningarnas ordinarie verksamhet, och som kan liknas vid projekt.¹⁰⁰ De kan utformas för att på sikt leda till inkludering och rekrytering i föreningsidrott. De kan bedrivas som social verksamhet tillsammans med andra samhällsaktörer. När flöden kanaliseras genom aktörer med svag förankring (erfarenhet, förståelse, relationer och engagemang) formas aktiviteter som riskerar att inte tillräckligt väl integreras i den lokala föreningsidrotten. Sådana flöden kan förstärkas genom sammankopplingar med exempelvis idéburna organisationer eller kommuner, där aktiviteter utformas tillsammans med fokus på meningsfull sysselsättning eller nytta ifråga om brottsförebyggande eller integration. I olika beskrivningar pekas på aktörer som, med Fridas ord, ”kommer in lite med ett utifrånperspektiv, och tänker att ... ’här finns ju inga aktiviteter’” – när det redan finns många aktiviteter men det saknas stöttande infrastruktur. Frida talar om vissa förbunds stöd till aktiviteter, men resonemangen kan även gälla aktörer utanför idrottsrörelsen. Det är uppenbart för många som jag talar med att det finns en motsättning mellan aktiviteter som hänger samman med utifrånperspektiv och tillfällighet, och föreningsutveckling som hänger samman med lokal förankring och långsiktighet. Vid mina besök i områdena ser jag aktiviteter *överallt*. Följande anteckning är skriven efter ett möte där jag följt med Salam i Rödberget:

100 Jfr. Book & Lagergren (2019).

” Efter mötet går vi en promenad i Rödberget till Mötesplatsen. Jag säger till Salam att någon på mötet vi varit på sagt att man är trötta på projekt i områdena och att man vill etablera långsiktiga verksamheter. Det sägs ofta. Nu pratar ingen om projekt. I stället pratar man om aktiviteter. De idéburna organisationerna gör aktiviteter, den kommunala ungdomsverksamheten gör aktiviteter, bostadsbolagen – både det kommunala bostadsbolaget och de privata hyresvärdarna – gör aktiviteter, idrottsföreningar gör aktiviteter. Salam skrattar när jag frågar om det är *aktiviteter* som är det nya *projekt*. Kanske. Vid ingången till Mötesplatsen sitter en anslagstavla. Salam visar och kommenterar. ”Aktiviteter, aktiviteter, aktiviteter.” Kultur och idrott. Men det är också folkbildning, studieförbund, studiecirkel. Och brottsförebyggande eller trygghet: nattvandring, lokal samverkan mot brott och så vidare. (Fältanteckning, Rödberget)

Aktiviteterna har ingen entydig definition eller avgränsning. Det är olika arrangörer, det är varierande innehåll och utan enhetlig form, ofta idrottsaktiviteter – men inte bara, det är olika målgrupper. De kan många gånger beskrivas som organiserad spontanidrott: de kräver inte föranmälan eller medlemskap, men de är organiserade på bestämda tider och platser, med bestämda ledare. De är nästan alltid gratis, och i det avseendet är de tillgängliga för många barn och unga, men de innebär inte inkludering i föreningsidrotten. Idrottsklivets flöden blir en del av detta. Salam beskriver att ”nu är det fortfarande mycket prova-på” och att ”man nöjer sig med att barn och unga kommer till prova-på-aktiviteter”, men att ”målen är att vi ska få in dem till föreningsidrott och den bryggan ... den tröskeln är för stor tycker jag”. På så vis illustreras skillnaden mellan aktiviteter och föreningsutveckling. Bryggan liknas vid en tröskel. Luis beskriver att det är ”sjukt mycket pengar som går till de här verksamheterna, men det är väldigt få som blir medlemmar” när ”man satsat väldigt mycket på organiserad spontanidrott”. Han ser till och med en fara i hur gratisaktiviteter riskerar att konkurrera ut föreningsaktiviteter med medlemsavgift och andra villkor för deltagande.

En betydelsefull aspekt av hur aktiviteter formas handlar om sammankopplingar och samordnade flöden med andra samhällsaktörer. Områdena är geografisk spelplan för en närmast oöverskådlig mångfald av aktörer. Bland annat arrangerar kommuner, andra idéburna organisationer och bostadsbolag aktiviteter. Kommunerna vill skapa meningsfull sysselsättning och idéburna organisationer arbetar med social hållbarhet och barns rättigheter. Bostadsbolagen vill skapa goda förutsättningar för boende. I alla områden där arbetet följts finns olika exempel på samarbeten och gemensam finansiering av aktiviteter där idrottsföreningar med stöd genom Idrottsklivet samordnar finansiering från idéburna organisationer, kommuner eller bostadsbolag för att göra (idrotts) aktiviteter för barn och unga med sociala ändamål i fokus. Ett enkelt exempel på detta kommer från mitt besök i Ängen där Markens kommun stöttar sommaraktiviteter som bedrivs av föreningar som också har stöd genom Idrottsklivet:

” Luis visar mig runt i idrottshallen. Fin lokal där föreningar kan bedriva verksamhet. I den stora salen i idrottshallen är det aktiviteter. Hallen är en fullstor handbollsplan och i olika delar av hallen håller olika grupper av barn på med olika aktiviteter. Indelningen följer en spontan

organiseringens princip. I en del som avgränsas med en innebandysarg spelar några killar i tonåren fotboll med varandra. I mitten av hallen leker några killar boxning, utrustade med handskar och pads. Bredvid är två badmintonnät uppsatta och några barn spelar med varandra. Innebandymål är uppställda, och det ligger handbollar framme, men inga barn spelar med dem. Längre ner mot en tegelvägg på hallens kortsida skjuter några barn med pilbåge. Luis berättar att det är öppet hus här den här sommarlovsveckan. Flera föreningar arbetar tillsammans med varandra för att ha öppen och spontan verksamhet. Luis börjar direkt att prata om spänningar mellan inkludering i föreningar och meningsfull fritid. Idrottsklivet är mer inriktat på inkludering, samtidigt är kommunerna mer intresserade av meningsfull fritid, särskilt på sommaren. Den öppna aktivitet som bedrivs i dag har betoning på meningsfull fritid. Barnen får komma hit utan föransökan (och utan någon kostnad) och göra lite vad de själva vill. Kommunen stöttar med lokalkostnader och unga ledare som har kommunala sommarjobb för att vara ungdomsledare i föreningsaktiviteterna. (Fältanteckning, Ängen)

Det som uppstår av dessa flöden och sammankopplingar är aktiviteter som förstås som meningsfull fritid med uttalade (och utvecklade) ambitioner att det kan bidra till inkludering i föreningsidrott. På så vis inordnas Idrottsklivets flöden i formandet av en social projektidrott som utvecklas på dessa platser. Det finns mängder av sådana exempel.

Föreningsutveckling

Andra flöden skapar förstärkta stödstrukturer för redan pågående verksamhet lokalt, för verksamhet som redan bedrivs och som i praktiken innebär administrativt stöd, föreningsutveckling eller folkbildning. Dessa flöden kopplar upp sig på förbundens, distriktens och föreningarnas långsiktigt pågående arbete och överskrider de tidsmässiga avgränsningarna för satsningen Idrottsklivet. Om aktiviteter framstår som tillfälliga så handlar många av mina samtal om föreningsutveckling om det beständiga som skapas lokalt och hur det kan skapas. Mats, som jobbar på Höjdens kommuns kultur- och fritidsförvaltning, ställer den principiellt centrala frågan om vad det är som skapas och blir beständigt av alla aktiviteter och relationer. Och han belyser i sin reflektion betydelsen av att ha eller skapa lokal förankring.

” När projektmedlen är slut. Vad händer då? Kommer idrotterna ha byggt upp en så pass stabil verksamhet att de finns kvar i områdena? [...] Det är lite sådana frågor som jag går och bär på. Vissa föreningar som är med i Idrottsklivet har ju en lokal förankring i de här områdena. Men det finns ju också en del idrotter som inte tidigare har haft en lokal förankring i de här områdena och det är ju intressant att se ... kommer de kunna bygga upp så pass stabila och starka strukturer så att de kommer finnas kvar i de här områdena även framöver. (Mats)

Frågan är återkommande. Svaret handlar nästan alltid om att skapa förutsättningar för föreningar att utvecklas på olika vis. Föreningsutveckling handlar i det avseendet om att etablera sociala och föreningsmässiga infrastrukturer. Det är inte bara flöden av pengar till föreningar som skapar de stödjande infrastrukturer

som krävs för att möta lokala och strukturella utmaningar. Sara som jobbar på ett SDF i Distrikt B säger att ”vi har ju försökt att undvika att bara skjutsa in pengar” och ”vi använder egentligen samma verktygslåda som vi har kopplat till föreningsutveckling oavsett vilken förening vi möter”. Yasmine som har nära kontakt med Sara säger på samma tema, lite tillspetsat, att ”om vi bara skulle pumpa ut massa medel till föreningarna ... [...] det hade ju blivit vilda västern där ute”. Rollen för förbund och distrikt borde vara att ”stötta de föreningarna i att de ska få förutsättningarna att göra det de vill göra, och få göra det i lugn och ro”. I linje med det beskriver Yasmines kollega Salam att ”föreningsutvecklingsarbetet i föreningarna, det sker ju dagligen” och att ”vi jobbar ju med föreningsutveckling, det är också Idrottsklivet ... det är huvuddelen” att ”stötta och stärka föreningarna i de här områdena”. Det kan i praktiken innebära att ”hjälpa till med administration ... typ vara kanslist åt föreningar, hjälpa dem att bli bidragsberättigade så att de kan söka kommunala medel”.

Stabila föreningar

Under fältarbetet noterar jag att många av de intervjuade talar om stabila föreningar – men på två olika sätt. Å ena sidan pekas stabila föreningar ut som en förutsättning för att bedriva insatser och aktiviteter inom ramen för Idrottsklivet. Stabila föreningar kan alltså vara *befintliga* infrastrukturer som kan användas som ett medel för aktiviteter. Å andra sidan talas det om hur stöd och utveckling kan leda till att föreningar blir stabila. Stabila föreningar kan också vara ett *blivande* och ett mål för föreningsutveckling. Båda sätten att tala om stabila föreningar är begripliga och rimliga, men väsentligen skilda från varandra.

Alex på kultur- och fritidsförvaltningen i Markens kommun vill gärna samarbeta med stabila föreningar, och föreningarnas samarbete med förbund och distrikt gör det möjligt att bedöma dem som stabila. Han menar att ”vi vet vilka föreningar som man kan arbeta med och vilka som är de stabila ... och vi vänder oss alltid till de stabila”. Anna på ett av förbunden påtalar att ”vi har också fokuserat på föreningar som är stabila från början, så att de ändå har haft kapacitet att göra det här ... liksom extra insatser”. På så vis betonar hon både att stabila föreningar är stabila från början av deras arbete, och att de insatser som de gör kan förstås som *extra* utöver deras ordinarie verksamhet. I sådana sammanhang används också ordet *insats* för att beskriva det som görs i namn av Idrottsklivet – ett ord som ger associationer till något specifikt och avgränsat som görs under en avgränsad tid.

I kontrast till dessa sätt att tala beskriver Salam ambitionerna ”att öka antalet stabila idrottsföreningar som finns i våra områden” och ”som kan ta emot fler barn och ungdomar som kan finnas kvar över tid, att det finns en långsiktighet och en hållbarhet i de föreningarna”. Föreningsutveckling i ”våra områden” innebär formande av stabila föreningar som kan fungera som lokala infrastrukturer för inkludering. Salam fortsätter med att beskriva IFK Höjden som med stöd från sitt förbund bedriver aktiviteter i Rödborget, men som i övrigt är svagt förankrade i området. Det är en ”stabil förening, stort engagemang, mycket föräldrar engagerade” men ”bara för att IFK Höjden är en stabil förening i grunden betyder inte att den verksamheten de har i Idrottsklivet är stabil”. Salam jämför: ”tittar vi på för våra föreningar i områdena så kanske de inte har en stabil organisation ... men [...] det är barn från området, det är ledare från området [...], det är inget projekt, det är inget vid sidan om”. På så vis hänvisar Salam till talet om stabila

föreningar och tillför en förfinad distinktion, med fokus på stabil verksamhet. De flöden som kommer utifrån och som skapar tillfälliga aktiviteter innebär inte nödvändigtvis stabil verksamhet. Föreningar som är lokala kanske inte alltid är stabila föreningar, men de kan bli, och de kan då bedriva verksamhet som är stabil och väl integrerad som ordinarie verksamhet – och det är det som är målet.

Sammanfattande reflektioner om organisering

Idrottsklivet behöver förstås mer som ett flöde av resurser än som en avgränsad organisation, som i sin organisering ständigt överskrider satsningens geografiska, tidsmässiga och organisatoriska gränser. Flödet av resurser är pengar som omsätts i och möjliggör arbetskraft i förbund, distrikt och föreningar. Dessa flöden präglas av ett uppsökande och relationellt arbete där viktiga resurser kan kopplas samman med varandra. Sammankopplingar görs på flera nivåer och på formaliserade, tillfälliga och spontana sätt. Sammankopplingar görs med samhällsaktörer i kommuner, idéburna organisationer, bostadsbolag, skolor och befintliga samverkansnätverk i områdena, för att skapa tillgång till resurser, relationer och kunskap. Idrottsklivet organiseras genom att koppla samman erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang för området, som är betydelsefullt för lokal anpassning och utveckling. Olika flöden och sammankopplingar skapar olika saker: pengar ger arbetskraft för att bygga administrativa infrastrukturer (föreningsutveckling); flöden och sammankopplingar med kommuner och idéburna organisationer innebär skapandet av aktiviteter; sammankopplingar med områdeskapital ger tillgång till alternativa perspektiv och förståelser. Särskilt noteras en skillnad mellan formandet av tillfälliga aktiviteter och långsiktig föreningsutveckling.

Idrottsföreningen som lokal social infrastruktur

Sättet som Idrottsklivet organiseras, de lokala villkoren i de avgränsade geografierna och förståelsen av brottsförebyggande som en implicit och indirekt följd av inkludering i idrott utgör sammanvävda villkor för den lokala föreningsidrotten. Inom forskning om samhällsplanering används allt mer begreppet ”social infrastruktur” för att beskriva ”platser och verksamheter som är viktiga för att stödja och främja sociala interaktioner och samhällsgemenskap”, såsom ”bibliotek, kulturhus, sjukhus, förskolor, skolor, torg, sportanläggningar och parker”, det vill säga ”platser där människor möts och interagerar, och som det offentliga behöver investera i för att säkerställa att en stad kan utvecklas på ett hållbart sätt”.¹⁰¹ En välutvecklad social infrastruktur är betydelsefull för att skapa socialt hållbara samhällen, social sammanhållning och medborgerligt deltagande. Sådana strukturer kan innebära både fysiska platser och verksamheter som präglas av olika arbetssätt. Jag noterar under fältarbetet att det finns anledning att beskriva de lokala idrottsföreningarna som del i en lokal social infrastruktur.

Flersektionsföreningar som social infrastruktur

Beskrivningar återkommer av utmaningar med föreningsutveckling och med att etablera långsiktiga föreningsstrukturer. De jag samtalar med beskriver att det saknas pengar, kunskap, personresurser, föreningsvana och engagerade föräldrar, och att det är stor in- och utflyttning i områdena. Muthana, som är ordförande i Bergstorps IF i Markens kommun, noterar hur dessa utmaningar kan förstås, men också hur flödet av resurser och arbetskraft kan kompensera för utmaningarna.

” Jag tycker [Idrottsklivet] ger oss en bättre utgångspunkt för att skapa struktur och ordning och reda så att vi kan förmedla någonting mer organiserat. För det kräver mycket administrativt arbete. [...] Vi behöver stödet för att kunna hantera ... många av våra medlemmar kan inte svenska. De förstår inte hur det ska vara i en förening. [...] Föreningsmodellen har ju ändrats. Tidigare ... svenska modellen var ju liksom uppstyrd av föräldrar. Det är ideella krafter som tar på sig ledarrollen eller tränarrollen och det är inte lika enkelt längre. [...] Vi kommer inte kunna mäka med, med våra ideella krafter, tyvärr. (Muthana)

Föreningsmodellen bygger på ideellt engagemang, men enbart det ideella engagemanget antas inte ge en stabil grund att stå på för föreningen, givet olika utmaningar kopplade till social ojämlikhet och segregation. Det kan bero på

¹⁰¹ Alfengård m.fl. (2025, s. 13).

förändringar i det ideella engagemanget i allmänhet eller på specifika villkor till följd av socioekonomiska villkor.¹⁰² Stöden genom Idrottsklivet kompenserar och möjliggör resurser för att skapa en föreningsstruktur lokalt.

I många av intervjuerna lyfts flersektionsföreningar fram som ett sätt att utveckla det lokala föreningslivet – utöver de möjligheter de kan skapa för nya idrotter i områdena. Ranko på ett av förbunden tror att ”områdena skulle må bra av *en* idrottsförening, en flersektionsförening”, vilket kan göra att man ”inte behöver olika medlemsavgifter och så”. Han talar om att ”utveckla ännu mer flersektionsföreningar” för att ”det skulle bli lättare för målgruppen att ta del av den lokala idrotten” och att detta är ”ett sätt att ta nästa steg” inom lokal föreningsutveckling. Salam i Rödborget beskriver att detta är etablerade arbetssätt från distriktet: ”Vi vill ju starta sektioner i stället för massa nya föreningar [...] vi vill ha en stark förening som kan ha olika idrotter, så slipper flera föreningar jobba med administration och föreningsutveckling.” Anette som jobbar i Lindskögens IF beskriver hur föreningsutveckling hänger samman med områdesutveckling, och att utmaningarna med att andra idrotter tappat i deltagarantal har kunnat motverkas genom att fotbollsföreningen skapat fler sektioner:

” Den största sektionen är ju fotboll, men då alla som är engagerade i föreningen också bor i området så värnar vi om området i sig och barnen ... och vi tänker inte bara fotboll. De senaste 20 åren så har det ju urholkats ... alla möjliga idrotter i området. Alla barn tycker inte om fotboll och basket. [...] Genom Idrottsklivet har vi kunnat öppna för fler sektioner, och i dag är vi över tio sektioner. För oss är det viktigt att ... vi vill ju inte se barn och ungdomar på gator och torg ... hänga. Vi vill se de aktiva inom idrotten. (Anette)

Anette hänvisar vidare till ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) med kommunen som tillsammans med medel genom Idrottsklivet skapat resurser för att upprätthålla en administrativ stödstruktur i föreningen och att man därmed kunnat starta fler sektioner. Partnerskapet med kommunen kan förstås som ett sätt att samordna flöden, men som också innebär att vissa aktiviteter måste genomföras för kommunen. Föreningens möjligheter till ett sådant avtal beror på deras förmåga att mobilisera många medlemmar och därför är flersektionsföreningen en nyckel till att vara en kraft för området, i både sociala och idrottsliga avseenden. På så vis antar föreningen en roll och funktion som går bortom det rent idrottsliga. Föreningarna blir en social infrastruktur för att anordna aktiviteter, ingå partnerskap, sörja för ungas sociala behov i många olika avseenden.

Föreningsutveckling, områdesutveckling och brottsförebyggande

En helt central poäng kring utvecklingen av sociala infrastrukturer är gränsöverskridande mellan föreningsutveckling, områdesutveckling och brottsförebyggande. Anders som är ledare i Sandhagens IF ger uttryck för detta gränsöverskridande på följande sätt:

¹⁰² Jfr. Norberg m.fl. (2025).

” Vi brinner ju alltså. Föreningen brinner för det här området. Jag är ju med i Sandhagens IF på grund av sociala frågor och jag vill bygga klubben underifrån. Någon måste prata för de sociala frågorna i området. Det är den sociala biten jag brinner för. Om det sociala funkar så är det ju positiva effekter för klubben. Det är mycket lugnare här nu. [...] Förr var det mycket polisiär närvaro. Det är inte på samma sätt längre. Jag tycker att vi har tagit stora steg. (Anders)

Föreningens roll i lokalsamhället får en social prägel och formas av upplevelser av otrygghet och brottslighet och förstås i relation till dessa villkor.

Jawad från RF-SISU i Distrikt A sitter med mig under en intervju med John, som är ledare i en förening i Granlunden. Efter intervjun pratar vi alla tre om huruvida det gör någon skillnad mellan att satsningen fokuserar på områden som är med på polisens lista eller om idrottsrörelsen kunde bestämma själv var behoven finns. Jawad säger:

” Det finns ju ett särskilt behov i de områdena ... som är prioriterade områden. [...] De här personerna vi har pratat med i dag ... det är eldsjälen som kör med blod, svett och tårar, hela vägen. Med Idrottsklivet underlättar vi för dem ... med det arbetet de gör. Men inte genom att sätta den här *labeln* på att det är något särskilt ... *Idrottsklivet*. Utan vi försöker att baka in det i föreningen så att de bedriver sin verksamhet fast med stöd av den här den här satsningen. (Jawad)

Jag svarar med att fråga om det är viktigt att arbetet ”beskrivs som brottsförebyggande och att det görs i områden som är med på polisens lista” och jag säger att ”ingen som jag pratar med säger ju att de fokuserar på brottsförebyggande”. Jawad svarar mycket upplysnande:

” Nej, och anledningen till det är för att de är redan medvetna i sitt bakhuvud, att genom att de arbetar på det sättet de gör i de här områdena, så bidrar de med att jobba brottsförebyggande. Det kanske inte är något man säger högt. (Jawad)

John responderar direkt på det Jawad precis sagt: ”Inte med ord ... det är med automatik”, och Jawad fortsätter: ”Med automatik [...] i det medvetna, men ändå i det omedvetna, så jobbar man också med de här frågorna. [...] Det blir inbakat i allt annat som man gör i verksamheten.” Det är som att erfarenheten av våld och brottslighet är outtalad och förkroppsligad. Idrottsklivet möjliggör för föreningar att skapa föreningsverksamhet (föreningsutveckling) och det är samma sak som områdesutveckling eftersom föreningen är sammanvävd med området. Men det är också samma sak som brottsförebyggande eftersom erfarenheten av våld är en del av de förståelser, relationer och erfarenheter som utgör föreningen och området. Det behöver inte sägas med ord. Det är per automatik. Det är en mycket generell, implicit och indirekt association som görs. Men i Jawads och Johns beskrivning är förhållandet inte kausalt, att idrott leder till mindre brott, utan sammanvävt – idrott är områdesutveckling som är brottsförebyggande. Det handlar om att främja den lokala utvecklingen, och ofta beskrivs detta arbete med kontraster till annan frånvaro av offentligt organiserad lokal social infrastruktur.

I stället för fritidsgård och socialtjänst

Resonemangen ovan introducerar en ny roll för idrottsföreningarna i de aktuella områdena: en social infrastruktur. Föreningsutveckling får en given social dimension i förhållande till hur segregationen formar människors liv och levnadsvillkor. I ett avseende handlar det om att föreningarna blir platser och aktörer för socialt arbete. Jag pratar med Jawad om mina intryck efter att ha varit på besök i Skogen och efter att ha pratat med några av föreningarna i området där han arbetar. Jawad säger att ”majoriteten av idrottsföreningarna är verkligen mer än bara idrott” och att ”det är inte traditionella idrottsföreningar i de här områdena utan det är ... det görs mycket mer än bara själva idrotten”. Jordan berättar om ”hur mycket samhällsansvar föreningarna tar i vårt område” och att ”tar man ett samhällsansvar så ökar ju också tryggheten i ett område”. Han menar att ”det är fler och fler föreningar i våra områden som tar det här stora samhällsansvaret och anordnar och gör saker så att förutsättningarna blir mycket bättre för barnen och ungdomarna i områdena”. Luis använder ett liknande sätt att tala:

” Många föreningar i de här områdena de ... ja, det de gör, alltså det är sociala insatser. [...] Någonstans med utvecklingen i samhället börjar vi se att föreningar, här ute alltså, formas till någonting annat ... mer så här sociala insatser. Alltså idrotten som verktyg. (Luis)

Den förändrade rollen och sociala – eller politiska – dynamiken introducerar föreningarna också som utförare av tjänster och service i lokalsamhället. Många föreningar utvecklar idéburna offentliga partnerskap med kommuner om att utföra tjänster som nattvandring, läxhjälp, utbildning om föreningsliv och fysisk aktivitet. Det finns i materialet exempel på en rad uppdrag och bidrag specifika för olika kommuner där föreningarna utför tjänster och service som motprestation för bidrag. Anders i Sandhagens IF beskriver aktiviteter som tillsammans möjliggör ett slags social kontroll av de unga i Sandhagen och Ängen.¹⁰³

” Vi vill ju uppfostra bra ungdomar. Varje år får vi stöd ifrån kommunen. Då får vi trehundrausen där vi jobbar med sociala frågor. Det var läxhjälp och liknande. [...] Ledarna som vi har, är ju oftast förebilder i området också. Och man får koll på dem. I sin ledarroll är det ju inte bara att de ska stå ute och lära ut fotboll, utan det är ju så här ... ”Vad gjorde du i centrum? Alltså, där ska du inte vara”. Eller ... bra kontakt med föräldrarna. Det blir som ett nätverk där vi kan ligga på dem och fostra dem. (Anders)

Föreningen blir en aktör bland andra som har koll på de unga. De får betalt för detta, och det präglar föreningens självförståelse. Salam för ett längre resonemang om spänningar i denna rollförskjutning. Han ”har sett i andra kommuner där det någonstans blir att en förening får ett uppdrag att jobba med trygghetsfrågan ... att man ska nattvandra man ska bedriva annan sorts verksamhet”. Föreningarna utför sånt för att ”det finns pengar där”. Men då, menar Salam, ”kommer man ifrån sin idé att bedriva idrott ... man bedriver någon helt annan verksamhet, och det gör att till slut har vi föreningar som inte kan identifiera sig själva ... om de är idrottsförening eller någon annan typ av integrationsprojekt”.

¹⁰³ Jfr. Ekholm & Dahlstedt (2022).

Resonemangen bär spår av ideal om idrott för idrottens skull – ideal som på många sätt blir svåra att realisera givet den påfallande sociala ojämlikheten som formar villkoren för idrotten lokalt.

Anhopningen av aktiviteter med social betoning måste vidare förstås mot bakgrund av upplevda tillbakadraganden av kommunala infrastrukturer. I frånvaron av fritidsgårdar eller lokal socialtjänst uppstår ett lokalt idrottsligt samhällsarbete¹⁰⁴ av egen vilja eller som resultatet av olika sociala och institutionella villkor. Lamine är ledare i Eklidens IF, och när jag talar med honom berättar han särskilt om bra relationer med de lokala skolorna. Jag frågar om kontakten med socialtjänsten. Lamine säger att de inte har så mycket kontakt. Han berättar, mot bakgrund av hur han upplever socialtjänsten som frånvarande, om föreningens relationer med barn och unga och hur föreningen kan agera när de ser att barn far illa.

” Vi hanterar ... vi är de som pratar med föräldrarna. Vi går hem till dem. Jag har ledare som har varit hemma hos föräldrar ... och våra ungdomar och pratade. Jag har varit hos hur många föräldrar som helst. Vi gör det på grund av att vi inte heller vet vem vi ska sträcka ut oss till på det sättet. Och det ligger också i att ... vilka har närmast till folket liksom? Vilka har folket störst förtroende för? Det är för oss. Efter det kan ju vi då hjälpa dem med att kanske få förtroende för alla andra. (Lamine)

Hembesöket är en klassisk form av socialt arbete, som genom historien återkommer i nya skepnader i olika sammanhang.¹⁰⁵ Det handlar om uppsökande rörelser, men samtidigt om att etablera platser dit barn och unga kan röra sig. Klubbhus och möteslokaler blir platser för socialt arbete och fritidsaktiviteter, där föreningarna har en tydlig roll. Luis berättar om hur kommunen och bostadsbolag skapat resurser för en lokal där föreningar kan bedriva aktiviteter:

” Fritidsgården är fortfarande i nittioalet. Du vet ... man hänger inte där längre, för barnet kanske behöver stimuleras på ett annat sätt. Så många barn hänger hos idrottsföreningarna, för idrottsföreningarna har också gått från den traditionella idrotten till mycket socialt också. [...] Alla behöver kroka arm. Det är oftast de stabila föreningarna som har klubbhus från kommunen [...]. Vi behöver ta ett socialt ansvar som förening och vara en plats där barn och unga kan hänga så det blir en liten fritidsgårdskänsla, med lokala föreningar och förebilder från föreningen. För vi hade ju också ett klubbhus som har gjorts om lite, så det är lite mer relax. Man kan hänga och softa lite. (Luis)

Fritidsgården utgör en återkommande kontrast. Muthana i Bergstorps IF beskriver föreningens verksamhet och sociala betydelse lokalt i relation till de behov som de unga har av sysselsättning och meningsfull fritid. Idrotten kan ha en betydande roll i detta avseende. Han säger att ”hela syftet var ju att vi ska skapa möjligheter för våra barn, ungdomar, dom ska få ta del av den svenska modellen där föreningslivet är lite som en hjälp för dem att kunna liksom komma in i samhället”. Beskrivningen görs i kontrast till en tillbakablick på områdets

104 Jfr. Sjöberg & Turunen (2018).

105 Villadsen (2007).

sociala infrastruktur: ”Tidigare fanns det ju fritidsgårdar för den åldersgruppen”, men sedan de lades ner har många unga ”varit ute på vift” vilket ”kan vara en anledning till att vissa hamnat väldigt snett”. I tomrummet skapas utrymmen för andra infrastrukturer. Alex på kultur- och fritidsförvaltningen i Markens kommun, där Bergstorp ligger, poängterar att man gjort ”ett IOP med föreningen där de har liksom eftermiddagsaktiviteter” och öppet på kvällarna ”för att fånga upp olika målgrupper”, man ”öppnar kafeterian med riktigt organiserat häng”. Alex konkluderar: ”Föreningarna slår vilken fritidsgård som helst ... om de är stabila” för att ”ungdomarna hellre vill hänga i en hall än på en fritidsgård”. Det som beskrivs är en form av socialt arbete och lokala infrastrukturer för barn och unga.

Sådana strukturer som kan etableras kännetecknas inte minst av flexibilitet. Anette i Lindskogens IF berättar att de aktiviteter som utförs ”är ju lite utifrån behoven ... dagsbehovet ... vi har haft läxhjälp när det behövdes, när vi fick ta emot mycket ensamkommande ... för vi såg att de behövde det”, som ett av flera exempel. Det kan noteras att den form av samhällsnytta som beskrivs här inte är instrumentell utan snarare att idrotten förstås som främjande och i det avseendet helt oupplöslig med den indirekta och generella förståelsen av brottsförebyggande och områdesutveckling.

Mönstret är tydligt. Idrottsföreningen tar formen som lokal social infrastruktur, som svar på ett tomrum av andra sociala infrastrukturer men också som svar på de olika utmaningar som lokaliseras till just dessa områden. Denna utveckling är inte entydig och den är inte den enda som kan lyftas fram. Den kan heller inte förklaras just med satsningen Idrottsklivet. Men flöden genom Idrottsklivet är en del av en närmast oöverskådlig mängd flöden och aktörer, ambitioner och intressen som ansamlas i områdena och möjliggör nya roller och innebörder för lokala idrottsföreningar. Det sociala och politiska sammanhanget inverkar på den här utvecklingen. Idrott och samhälle vävs samman. Segregationen är så långt framskriden och erfarenheten av brottslighet är så förkroppsligad att idrotten måste ges en social innebörd. Eller som Jawad uttrycker det i ett av våra samtal:

” Vi behöver titta på hur kan vi anpassa oss i den tid vi nu lever i. Det är ju inte ... alltså, det här traditionella föreningslivet ... absolut, det ska vi ju behålla ... det är jättefint, allt det här. Men i och med att ... det är helt enkelt en annan värld i dag. (Jawad)

Utmaningen är konkret, men mångfaldig. Det är uppenbart att föreningarna utvecklas i olika riktningar och på varierande sätt. Det är också rimligt att värdera föreningarnas sociala betydelse. Flera av de jag intervjuar eller samtalar med påpekar vikten av aktiva förhållningssätt till denna utveckling och betonar särskilt idrottsrörelsens roll för folkbildning. Salam påtalar det med särskild konkretion i ett samtal: ”Folkbildning ... vi kan använda det.”

Sammanfattande reflektioner om föreningen som social infrastruktur

Föreningsutvecklingen tar olika vägar. En framträdande utvecklingslinje handlar om hur föreningar formas som sociala infrastrukturer där resurser kan samlas och där många unga och deras föräldrar kan mobiliseras. Att utveckla föreningar till flersektionsföreningar framstår som ett sätt att etablera sådana strukturer, både för att möjliggöra idrott och för att svara mot sociala behov. Att samordna idrotter möjliggör många deltagare, vilket i sin tur skapar en plattform för att bedriva en mångfald av verksamheter inom ramen för den lokala föreningen. I föreningen som social infrastruktur kan aktiviteter, göranden och relationer som utvecklar föreningen och området samlas. Den sociala betoningen över-skrider gränser mellan föreningsutveckling, områdesutveckling och en generell, implicit och indirekt förståelse av brottsförebyggande. Genom ett främjande arbete blir det inte relevant att skilja mellan föreningsutveckling, områdesutveckling och brottsförebyggande. På så vis blir den sociala infrastrukturen en form för lokalt samhällsarbete som förstås mot bakgrund av frånvaron av annan lokal (offentlig) social infrastruktur, som socialtjänst eller fritidsgårdar. De lokala föreningarna kan förstå sig själva med fokus på att bidra med social service, social kontroll och sörja för de ungas behov.

Motstånd: röster för rättvisa, alternativ och nya perspektiv

Förutsättningar för motstånd och utveckling kan skapas genom hur erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang som tar områdena och deras specifika villkor som utgångspunkt kopplas samman. Motstånd handlar här dels om att uppmärksamma ojämlikhet och ojämlika förutsättningar som försvårar för idrottsrörelsen i arbetet med inkludering, rekrytering och föreningsutveckling. Dels om att bidra till att uppmärksamma alternativ och leda perspektivskiften. I det avseendet är motstånd en kreativ kraft för nytänkande och utveckling. Under mitt fältarbete noterar jag hur det på olika platser och sätt skapas rum för nytänkande, ifrågasättande och perspektivskiften som formas av specifika erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang för de områden som är i blickfånget. Idrottsklivets flöden gör det möjligt att skapa arenor för motstånd som kan bidra till perspektivförskjutningar och utveckling inom idrottsrörelsen.

Att uppmärksamma ojämlikhet

Med Idrottsklivet formas sammanhang och där samlas aktörer med erfarenhet, förståelse, relationer och engagemang som kan formulera gemensamma och alternativa perspektiv på de utmaningar som förbund och föreningar står inför. Reflektionerna handlar om utmaningar som följer i spåren av ett ojämlikt samhälle, men även om hur idrottsrörelsen ska förhålla sig utmaningarna. Jag har följt Salam under hans arbetsdag och innan vi skiljs åt sätter vi oss ner vid ett bord på Mötesplatsen i Röddberget.

” Salam berättar om ett möte han varit med på där RF uttryckte att ”Idrottsrörelsen måste stärka sin position i samhället”. Men vad betyder det? Handlar det om att göra saker som är utanför idrotten, i samhällets intresse? Salam säger att vi måste ju se de utmaningar vi jobbar med som ett intresse för idrotten, för våra föreningar och barn. ”Alla ska ha rätt till idrott ... det enda jag bryr mig om är föreningarna och barnen som vill idrotta”, säger han. Salam fortsätter att berätta om debattartikeln som publicerades under sommaren, och som chefen på distriktet ville att den skulle läggas ut i alla sociala medier. ”Vadå ’öka resurserna och få mångdubbelt igen’? Vi vet ju inte ens vad vi får ut av Idrottsklivet!”, säger Salam. Han är inte säker på att Idrottsklivet är den bästa formen utan menar att vissa föreningar får jättemycket pengar från sina förbund utan att åstadkomma något beständigt alls. Bara aktiviteter. ”Varför är det just Idrottsklivet som ska utökas? Kan vi inte se bredare på stödet till idrotten? Behoven är ju stora på fler ställen än de som är på polisens lista.” (Fältanteckning, Röddberget)

I Salams beskrivning formas motstånd mot ojämlikhetens villkor och hur de präglar idrotten i Rödberget. Men i beskrivningen formas ett reflekterande förhållningssätt till vilken roll och position idrottsrörelsen kan inta i relation till de utmaningar som följer med ojämlikhet, segregation och exkludering. Idrottsklivet samlar röster som uppmärksammar samhällets och idrottens villkor och som kritiskt diskuterar den egna rörelsens sätt att förhålla sig till dessa villkor. I beskrivningen finns viss tveksamhet om huruvida Idrottsklivets flöden är optimerade för att skapa möjligheter för barn och unga, eller om arbetet handlar om att underordna sig en förbestämd uppfattning om vad som ligger i samhällets intresse. Utmaningar kan erkännas, men förstås på olika sätt – och hur utmaningar förstås pekar ut riktningen för med vilken röst idrottsrörelsen kan tala: tala *om* eller tala *för* områdena.

Flera av de områdesansvariga på distrikten berättar om olika delar av exkluderingens mekanismer. Luis uppmärksammar de ekonomiska villkoren: ”Man har inte råd att betala, och det blir svårt för föreningar att bedriva verksamhet för att det är kostnader som ska täckas.” Luis ger exempel på helt vanliga utgifter för föreningar som direkt skapar svårigheter: ”Det kostar att vara med i cuper och seriespel ... tävlingar, vara med i ett förbund – allt kostar.” Olof i Viken i Distrikt B pekar på hur ojämlikheten kan forma sociala relationer bland barn och unga i områdena:

” Det är vissa barn ... där föräldrarna valt en friskola. Så barnen går på en friskola, vilket innebär de går inte på Solmarkensskolan eller Sjömarkensskolan, utan de går på en friskola inne i stan. Då har de kompisar från de områdena och då blir det naturligt att hänga med kompisarna i en annan förening. [...] De försvinner från området och det är ju ... det är inte bra på det viset att de försvinner barn med föräldrar som har ett engagemang. (Olof)

Fria val, oavsett om det är till skola eller idrottsförening, får segregande effekter på sammansättningen av barn och unga i olika sociala sammanhang. Föreningarna i området blir sammanhang som kan väljas bort. Det här är bara korta nedslag i segregationens komplexa dynamik – som kan talas om, uppmärksammas tillsammans. Jawad talar om effekter såsom att det ”tyvärr blivit väldigt, väldigt segregerat”, med känslan av att ”man lite grann lever i sitt eget samhälle, att man inte tillhör resten av samhället”, vilket i sin tur bidrar till ”den här känslan att det är *vi* mot *dem*”. Ojämlikheten präglar erfarenheterna hos föreningarna.

Beskrivningar av ojämlikhetens djup återkommer i intervjuerna. Där berättas om att en jämlik idrottsmodell, med föreningar från olika områden och sammanhang som fungerar på liknande sätt eller deltar på jämlika villkor, inte längre existerar. Föreningsledaren John berättar om en lång karriär i flera roller inom sin idrott, och om de utmaningar hans förening möter. Han berättar att föräldrarna i ett annat lag, i ett annat område, har andra möjligheter att sponsra och vara närvarande och hjälpa till på träningar. Det tillsammans med en rad andra villkor gör att lag konkurrerar på ojämlika villkor. Jag frågar om det finns jämlik konkurrens då. Han svarar att ”det är klart ... de två lagen, alltså ... de två lagen kommer aldrig bli samma ... det är naturligt”. Jag pratar med Anette i Lindskogens IF om de lokala förutsättningarna för idrotten i Skogen. Hon beskriver hur betydelsefull

idrotten är socialt, men också att hennes föreningar möter utmaningar som föreningar i andra områden har svårt att förstå. Vi pratar vidare om skillnader i förutsättningar och jag frågar om det finns ”en risk att vi rör oss bort ifrån en jämlik idrottsmodell” där idrottsföreningar kan fungera på liknande sätt och mötas på lika villkor.

” Men det är ju redan borta ... ja, ja, ja ... det är långt borta. Om du är ett fotbollslag där borta och ett fotbollslag här. Våra ledare kan aldrig planera, att ”ja, men vi ska åka på läger där ... vi ska åka på den cupen”. Aldrig. Vi är glada om vi kommer iväg någonstans en gång per år. Där borta kan man planera. Det är klart att det är olika förutsättningar. Det går ju inte jämföra. (Anette)

Liknande erfarenheter påtalas från flera håll, men beskrivs i många fall som en given omständighet, som något man är van vid. Yasmine och jag pratar om hur skilda villkoren är för föreningar från olika områden i den stad som hon arbetar i, och hur skillnader blir synliga när lag från olika områden möts i matcher och turneringar. Jag frågar vilket ansvar förbund och distrikt har för att skapa jämlika förutsättningar. Yasmine resonerar kring om det *kan* finnas jämlika förutsättningar och hur sådana i så fall skapas. Segregationen i samhället och idrotten är så långt framskriden att det knappast kan talas om jämlika villkor, men här har förbunden en roll och ett ansvar att tala klarspråk, menar hon: ”Jag tänker att idrotten absolut har ett ansvar här ... förbundet har ju ansvaret att ändå uppmärksamma och visa.” Även om villkoren för ojämlikhet och segregation för Yasmine framför allt är en fråga om ekonomisk ojämlikhet och boendesegregation, så har idrottsrörelsens aktörer ett ansvar att förhålla sig till detta och vara en röst för att uppmärksamma och visa hur ojämlikheten i samhället präglar idrottens villkor. Idrottens ojämlikhet blir i sådana sätt att tala underkastad mönster av ojämlikhet, segregation och exkludering i samhället, men det finns utrymme att göra motstånd genom att tala högt, ge röst åt problembilden och uppmärksamma vad det betyder för idrottsrörelsen.

Att alliera sig med barnens viljor

En central del när det gäller att uppmärksamma och ge röst åt ojämlika villkor handlar om företräderskap och att reflektera kring vems intressen som är viktiga att ge röst åt. Att uppmärksamma ojämlikhet handlar om förståelse och engagemang, men inte bara för området och föreningarna, utan särskilt för barn och unga och deras möjligheter att delta i idrott på jämlika villkor.

Jawad och jag sitter tillsammans i en av idrottshallarna i Granlunden. Vi pratar om barnen i området och deras möjligheter och tillgång till att delta i idrott på jämlika villkor och på de villkor som de själva bestämmer. Jag frågar Jawad vad som är hans drivkraft för att jobba med dessa frågor. Hans svar är ett uttryck för att vara allierad med barnen och deras intressen – att arbeta med att stödja föreningarna är ett sätt att arbeta för barnen.

” För min del så är det framför allt för barnen och ungdomarna i området. Det är det som är det primära. För att jag känner var dom här barnen och ungdomarna kan befinna sig. Det är väl framför allt möjligt för att jag själv har den bakgrunden. Jag vet vart de här barnen, ungdomarna kommer

ifrån och vilka förutsättningar det finns och vilka utmaningar det finns. [...] I min roll jobbar jag ju inte direkt med barnen, ungdomarna, så ... det är via föreningarna. På så vis jag kan säkerställa att ge de bästa förutsättningar och möjligheten för idrottsföreningar. Så får dom här barnen och ungdomarna de möjligheter som de önskar. (Jawad)

Genom att alliera sig med barnen blir föreningsutveckling ett medel för deras möjligheter i livet. Engagemanget bottenar i erfarenhet, förståelse och engagemang för barnen i området och deras villkor. Eftersom det finns begränsande förutsättningar i barnens liv, så blir arbetet som allierad med barnens viljor ett motstånds- och utvecklingsarbete.

Det är sådana utgångspunkter som ligger till grund för viljan till inkludering. Inkludering är viktigt för idrottsrörelsen, för föreningar och förbunds långsiktiga utveckling, för idrottsrörelsens demokratiska legitimitet och roll i samhället. Men särskilt är det betydelsefullt för att skapa möjligheter för barn och unga. Olivia beskriver ambitionerna från sitt förbunds perspektiv:

” Vi vill ge möjlighet att alla får samma sportsliga chanser att vara med i en idrott utifrån sin egen ambition och vilja, om det så handlar om bredd och det sociala, eller om man vill bli bra och utvecklas i sin idrott. Man ska få samma möjlighet att vara med. Att vi från förbundet stöttar föreningar för att kunna ge chansen till individen ... oberoende av var man bor i Sverige. För oss är det helt enkelt att vi vill att alla ska få den möjligheten. (Olivia)

Ordet vilja blir ett uttryck för engagemang. Men röster och perspektiv som formas med utgångspunkt i områdenas och barnens villkor inte är homogena eller entydiga. Engagemang måste inte betyda att man har egna erfarenheter. Olivias beskrivning ger röst för barnens möjligheter att delta på de villkor som de själva väljer. Olivia pekar på hinder i form av ”ekonomiska förutsättningar, kulturella skillnader eller föreningsstrukturer” som arbetet blir ett motstånd mot: att skapa möjligheter trots begränsande villkor.

Att tala om resursstarka områden

Att vara allierad med barnens viljor och ta områdets förutsättningar som utgångspunkt handlar också om att vända på perspektiv och tala *för* områdena. Jawad pratar om att barn och vuxna i områdena ständigt möter ”det mediala” där man ”svartmålar ett visst område på grund av att det händer ... ja, tyvärr tragiska saker”. Andra bilder måste skapas ”så att inte barnen betalar priset, utan kan vi hjälpa dem på ett bra sätt att de ser möjligheterna”. Jawad utvecklar vid ett senare tillfälle:

” De vill inte själva bli kallade ... att det är ett ”utsatt område”. De gillar inte att bli kallade ”utsatta” för då känner de att vi är utsatta och annorlunda. Bara där har man markerat att ni är annorlunda. Ni är utsatta. Vi brukar prata om ... ”prioriterade områden”, eller vissa säger ”framtidsområde”. (Jawad)

Beskrivningen är exempel på en uttrycklig reflektion kring vikten av att skifta perspektiv. Sätten som det talas om områdena framstår inte bara som neutrala beskrivningar, utan som framställningar som får människor att tänka och agera

på särskilda sätt. Det är därför som alternativa sätt att tala kan skapa andra förhållningssätt och möjliggöra andra framtider. Jawad talar länge om styrkorna som präglar barn, unga, ledare och föreningar i områdena i Skogen. Han återkommer till att det är ”våldigt många duktiga unga ledare som engagerar sig, som brinner för sin idrott, som bryr sig, som är goda förebilder i området”. Han pratar om ”idrotten, musikaliskt och kulturellt” att ”det är väldigt kulturrikt”. Han säger att ”det finns så mycket potential och så mycket vilja, framför allt när vi pratar om barn och ungdomar”. Områdena framställs som samlingsplatser för resurser, vilja, engagemang, intresse och idrottsliga förmågor – som *rika* platser. Men med utmaningar ifråga om ekonomi, struktur och långsiktighet. Beskrivningarna blir ett motstånd, ett sätt att forma alternativa förståelser och möjliggöra nya utvecklingslinjer.

Att skifta perspektiv och göra motstånd mot mediala eller politiska beskrivningar kan göras från olika positioner och organisatorisk förankring. Alex, som jobbar på kultur- och fritidsförvaltningen i Markens kommun, konstaterar i vårt samtal att ”Idrottsklivet är en satsning riktat mot ’utsatta områden’”. Han tillägger att ”jag gillar inte den termen” [...] att säga ’utsatta områden’ ... eller ’polisens lista’ ... till personer som bor i de här områdena är jättekonstigt” eller att ”säga till medborgare att ’ni bor i ett polis-listat område’”. Han beskriver sådant tal som ”ett slag i ansiktet” och att man måste anstränga sig för att hitta andra sätt att beskriva platserna, deras utmaningar, möjligheter och förståelser. Perspektivskiftet bärs av olika ord, som ett motstånd mot stigmatisering. Att vara utsatt är stigmatiserande och därför formas nya beskrivningar och perspektiv i talet för området och dess barn och unga. Att göra motstånd mot talet *om*, och själva forma talet *för* området, barnen och föreningarna kan handla om att lyfta fram styrkor och möjligheter i idrotten. Inte minst är det ett motstånd mot talet om så kallade idrottssvaga områden och utsatta områden.

Talet om brister och svaghet bottnar bland annat i hur deltagande och engagemang mäts. Statistiken talar sitt tydliga språk: ungas deltagande i föreningsaktiviteter är lägre i de aktuella områdena än i andra områden.¹⁰⁶ Sättet att räkna ligger till grund för de bilder som man antingen kan acceptera eller kan göra motstånd mot. Mats, från kultur- och fritidsförvaltningen i Höjdens kommun, ger en målände beskrivning:

” De här områdena beskrivs ofta som idrottssvaga ... en benämning som vi kanske inte alltid håller med om. Därför att de är idrottssvaga möjligtvis i den meningen att den organiserade föreningsidrotten är svagare i de här områdena än vad den är i andra områden i kommunen. Men däremot så idrottas det väldigt mycket i de här områdena, men det sker i andra former än föreningsorganiserade aktiviteter. [...] Det är ju intressant bara att åka till Rödberget en eftermiddag och gå till fotbollsplanen. Det myllrar av barn som vill idrotta. [...] Jag är inte så säker på att områdena är så idrottssvaga som idrottsrörelsen ibland ger en bild av. För att de mäter ... eller de pratar ju om föreningsorganiserad idrott ... och jag vet ju hur stort det spontana egenorganiserade idrottandet är. Det är otroligt mycket barn som är ute och leker ... både leker fotboll och andra typer av idrott. (Mats)

106 Jfr. Arnoldsson (2023); Arnoldsson & Linderyd (2023).

Tidigare i rapporten beskrevs mångfalden av aktiviteter. Det innebär också en mångfald av deltagande och intresserade barn. Därtill beskriver Mats att det ”myllrar” av barn i rörelse på idrottsplatsen i området. Men det är inte alltid föreningsidrott. I Mats beskrivning återfinns skillnaden mellan aktiviteter och föreningsutveckling, där många barn håller på med många aktiviteter, men där få barn inkluderas i relativt få föreningar. Från kommunförvaltningens sida framstår det som en utmaning för idrottsrörelsen, för genom att räkna aktivitet och deltagande på detta sätt etableras en specifik och begränsad förståelse av utmaningarna. Yasmine för ett längre resonemang om de lokala aktivitetsstöden (LOK) och hur statistik från dessa används som mått på föreningsdeltagande. Hon säger att ”vi har massor med idrott där ute i våra områden, men det matchar inte mätverktyget ... vilket gör att det kommer inte in i systemet”. Statistiken blir ett sätt att forma och etablera ett perspektiv på områdena som svaga, och denna bild ligger till grund för ”vårt uppdrag från regeringen” som gör att ”vi måste visa på statistik och siffror och det ska se bra ut och ... allt ska vara mätbart ... för det handlar om väldigt, väldigt mycket pengar”. Som motbild menar Yasmine ändå att ”det är många barn som finns där ute som ändå är med i föreningar, men kanske inte är med på det sättet som vi är vana vid ... att de betalar medlemsavgifter”. Det finns en mångfald av sätt att vara med som inte fångas i statistiken. Salam knyter an sättet att räkna till diskussionen om aktiviteter kontra inkludering i föreningsverksamhet. Han pekar på olika aktiviteter som bedrivs i området som är gratis och som görs med stöd genom Idrottsklivet som man ”skulle kunna se som föreningsidrott ... men då måste de faktiskt få in de deltagarna som medlemmar”. Salam tvivlar på att det finns utarbetade planer för det. Då bidrar Idrottsklivet till skapande av aktiviteter som inte ger avtryck i den statistik som visar deltagande i föreningsaktivitet. Potentialen är stor, men arbetet behöver utvecklas betydligt, enligt Salam. Samtidigt blir den framställda svagheten och de sociala problemen funktionellt nödvändiga för att få uppdrag och resurser från regeringen. När den bilden etableras så följer den med en särskild problembeskrivning och position i relation till idrottsrörelsens utmaningar. Det formas en position där lösningar kan utföras som samhällsservice, mer än en arena där röst och motstånd ges utrymme. Men Idrottsklivet möjliggör sammankopplingar och utrymmen där det kan talas högt om utmaningar och där det kan frammanas alternativa sätt att förstå utmaningarna.

Nicolas som är ledare i Rödbergets IF beskriver att ”man märker det i området ... det är många barn på kvällarna som är duktiga fotbollsspelare, som vill idrotta”. Många barn vill idrotta, och många barn är duktiga. Återigen är det barnens perspektiv och vilja som är utgångspunkten och dessa viljor och rörelser kan kanaliseras i en viss riktning. Föreningarna behöver, med Nicolas ord, ”fånga upp dem och ha en fungerande verksamhet ... mer styrt så, där du spelar fotboll i en förening”. Barnens viljor beskrivs som en resurs och potential. Lamine i Granlundens BK, som har ett fokus på social inkludering, pekar på att när de väl etablerat verksamhet med en viss stabilitet så visar det sig att framgångarna inom idrotten kommer som ett resultat:

” Det fanns liksom inte att vi ska ha massa elitlag. Men vi har under åren lyckats nu producera ut ganska duktiga lag ... och det har blivit massa elitgrupper. Men det har aldrig varit målsättningen. Det bara råkade bli så. Så blev den grejen ... ok, ja nu väcktes ett behov här. Och vi vill att de ska kunna få sitt behov mött här nu ... utan att känna att de ska röra sig någonstans. (Lamine)

Även om det inte var en strategiskt plan att bli en nationellt ledande förening i sin sport, så kunde en stabil verksamhet kanalisera barnens viljor att bli bra på och utvecklas i sin idrott. Med ambitionen att skapa verksamhet som barnen hade behov av, så att de inte skulle behöva söka sig till föreningar utanför området, etablerades framgångsrik elitidrott. Barnens begär efter idrott kunde vägleda utvecklingen av föreningens aktiviteter.

Utrymmen för motstånd och utveckling

Flöden och sammankopplingar kanaliseras genom och skapar infrastrukturer. I föregående kapitel beskrevs lokala sociala infrastrukturer i föreningsregi. Men det skapas också infrastrukturer för motstånd, i offentligheter där röster kan formas och höras, i korridorer, på kanslier och på mötesplatser. Jawad betonar vikten av erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang och hur detta kan forma kritiska och utvecklande dialoger: ”Jag pratade tidigare om att det ska finnas en förståelse, framför allt när du sitter med de här föreningarna och vilka utmaningar du har och liknande.” Han betonar att det inte får bli den enda kompetensen som räknas samt att man som idrottskonsulent ska kunna arbeta med olika slags föreningar. Men, fortsätter han, ”om man tittar generellt sett på Idrottsklivet, då kanske man ser att många eller majoriteten liksom har en annan bakgrund” (med innebörden erfarenheter från en bakgrund i aktuella områden) med vilken förståelse, relationer och engagemang kan skapas. Även om röster knappast är homogena bara för att de talas från liknande positioner, finns förutsättningar för alternativa perspektiv att formas och alternativa erfarenheter att värderas. Vid ett besök i Höjden sitter jag med Salam och Yasmine på distriktets kansli.

” Salam och Yasmine berättar att de ofta pratar om ojämlikhetens villkor och hur de präglar barn och ungas idrott i områdena, och hur det hänger samman med förväntningar på att inkluderingsarbetet ska syfta till samhällsnytta. De pratar om att barn och ungas inkludering i idrotten är viktig i sig, för att barn ska kunna delta i idrott på egna villkor, inte främst för att det motverkar utanförskap eller brottslighet. De pratar ofta om dessa frågor, särskilt med varandra och ofta på plats på kansliet där de delar kontor. Idrottsklivet skapar förutsättningar för dessa diskussioner även om de inte alltid blir en del av den vardagliga diskussionen på hela kansliet. Men diskussionen får och kan ta plats i de olika nätverk och nätverksträffar som Salam och Yasmine deltar i, och i utbyten med andra distrikt och med vissa av förbunden. På så vis skapas arenor för kritik och motstånd, både i vardagen på kansliet och i större och mer spridda sammanhang i idrottsrörelsen. Dessa sammanhang står i viss kontakt med fler sammanhang inom idrottsrörelsen och är inte isolerade organisatoriskt till just satsningen Idrottsklivet. (Fältanteckning, Höjden)

Det verkar som att satsningen med Idrottsklivet skapat utrymmen för en mångfald av röster som annars riskerar att marginaliseras i idrottsrörelsen. Yasmine beskriver hur perspektiv och problemformuleringar saknat förankring bland personer med erfarenhet, förståelse och engagemang för områdena. Hon talar om ”majoritetssamhället” och den kulturella hegemoni som kan formas i deras perspektiv, och som kan forma rörelsens förståelse av sina egna utmaningar.

” Majoritetssamhället ... har förstått att de inte har kompetensen eller kapitalet, eller områdeskännedomen för att jobba ute i områdena. De vet inte hur de ska göra. De har ingen erfarenhet. De vet inte hur det är att vara en del av målgruppen. [...] Jag inser att det är så uppdelat ... också bland mina kollegor. Erfarenheten i att jag ... jag vet hur det funkar i våra områden gör ju att jag har ju ett försprång. [...] Jag är rätt chockad över ... att den kompetensen saknas ibland. [...] Det blir superfarligt när vi är ett förbund alltså ... vi måste ju kompetenshöja våra kollegor. (Yasmine)

I beskrivningen präglas idrottsrörelsen av segregation som gör att det finns ett stort behov av perspektiv och erfarenheter som talar för områdena. Att höja kompetensen kring dessa frågor kräver att diskussionerna får göra avtryck i många olika sammanhang. Det är olika former av områdeskapital som möjliggör perspektiv. Många som jag träffar talar om att det finns sammanhang, dialog och meningsutbyte inom idrottsrörelsen, åtminstone hos många förbund och distrikt. Yasmine pekar på hur ”vi uppmärksammar våra idrottskollegor i att allting som vi gör inom Idrottsklivet inte är en separat del”, utan en helt central del i distriktens arbete.

” De distrikt som [...] har en egen separat idrottsklivgrupp som bara jobbar med Idrottsklivet och inte synkar det med annan verksamhet. De har ju misslyckats helt och hållet. Nu låter jag väldigt hård, men det kan vara så ibland att Idrottsklivet blir en egen separat del, att alla som jobbar med Idrottsklivet segregerade områden lever sitt eget liv. [...] Vi måste liksom på något sätt komma ihop och våga prata om det. [...] Alltså våra områden är som andra områden men med lite andra utmaningar. (Yasmine)

Att samtal och dialog får utrymme är ingen självklarhet, utan en viktig sak att arbeta med – särskilt för att möjliggöra att motstånd och kritiska röster kan höras och påverka utvecklingen. Därtill möjliggör Idrottsklivet arbetssätt som är utåtriktade gentemot föreningarna i områdena med ambitioner att dessa kan få delta i förbundens verksamhet på samma villkor som andra föreningar. Luis berättar att han anstränger sig särskilt för att få föreningarna att delta i utbildningar och utbyten, särskilt för att deras röster ska få utrymme. Ranko beskriver det uppsökande arbetet och att ”det uppskattats väldigt mycket från föreningarna, för upplevelsen är att de har haft en längtan över att ... när ska förbundet se oss och höra oss”. Arbetssätten och resurserna i Idrottsklivet ”har verkligen öppnat upp nya dörrar och nya relationer”, menar Ranko.

Sammanfattande reflektioner om motstånd och utveckling

Genom Idrottsklivets organisering samlas erfarenheter, förståelser, relationer och engagemang som kan användas för att forma alternativa perspektiv på idrottens utmaningar. Med sådana utgångspunkter kan det talas om utmaningar med fokus på en allt mer ojämlig idrottsmodell där olika grupper av barn och unga deltar på o(jäm)lika villkor och där reflektionen kring detta ger upphov till olika sätt att se på idrottsrörelsens förhållningssätt. Flera röster betonar möjligheterna att alliera sig med barnens villkor och intressen för att utveckla idrott på barnens villkor, mer än att underkasta sig beskrivningar av områdenas

problem med fokus på samhällsproblem som idrottsrörelsen kan lösa. På så vis kan sätt att tala *för* (mer än att tala *om*) områdena formas. En helt avgörande del i detta perspektivskifte handlar om nya sätt att beskriva områdena och deras utmaningar, där resurser, potential och framtider får en framträdande plats. Områdena präglas av en ung demografi där många barn har stort intresse för idrott. För att etablera en mångfald av perspektiv så är det avgörande att erfarenheter, förståelser, relationer och engagemang, med vilka ett tal för områdena kan formas, inte isoleras organisatoriskt till den specifika satsningen Idrottsklivet utan får flöda genom rörelsens utvecklingsarbete. Idrottsklivet verkar möjliggöra spridning genom nätverk, dialoger och mötesplatser.

Vägar framåt: en rörelse i rörelse

” Det är höst och jag gör ett sista besök för observationer och samtal som en del av datainsamlingen. Olof och jag står vid ett staket på en skolgård i Sjömarken och följer en rastaktivitet med handbollslekar. Vi pratar. Om vädret, budgetpropositionen och om idrotten i Sjömarken och Solmarken. Vi pratar om min uppföljning. Olof frågar mig om vad jag kommer att komma fram till. Jag prövar mig fram, och börjar med att jag inte är färdig än och att det återstår att skriva rapporten. Efter en stund svarar jag ”mångfald ... tror jag”. Det är en mångfald av aktiviteter, relationer och rörelser som sätts igång med Idrottsklivet. Vi tittar ut över skolgården. Utan flödet av resurser hade barnens rörelser på asfaltsytan framför oss inte varit. Eller de hade varit annorlunda. Flödet sätter igång en mångfald av aktiviteter för barn och unga, i föreningar och utanför föreningsverksamheten, som administrativa stöd och byggandet av sociala infrastrukturer, utrymmen för motstånd, som inordnas i arbetet med folkbildning och föreningsutveckling. Flödet sätter igång en mångfald av relationer, inom idrottsrörelsen och mellan idrottens organisationer och andra samhällsaktörer på olika nivåer och med olika positioner i samhället, som i sin tur skapar nya flöden och möjliggör aktiviteter. Flödet skapar en mångfald av rörelser, inte bara i form av barnens fysiska aktivitet och föreningars utveckling eller rörelser i perspektiv och förståelse för utmaningar hos förbund och distrikt, utan även fortsatta rörelser i idrottsrörelsens ständiga utveckling och förändring. Allt det försöker jag att beskriva. Kanske inte exakt med de orden. Vi pratar vidare om brottsförebyggande, om hur det kommer in i sammanhanget? Jag är inte säker, säger jag. Men det beror ju på vad man menar med brottsförebyggande och vad för slags effekter som man förväntar sig. Jag tror att utifrån kommer nog satsningen förstås i det sammanhanget åtminstone. Det blir i alla fall min uppgift att bringa ordning i denna mångfald av aktiviteter, relationer, rörelser, ambitioner och förväntningar, säger jag. Kanske inte exakt med de orden. (Fältanteckning, Sjömarken)

Med den här rapporten har jag försökt att skapa förståelse för hur satsningen på idrott på platser som benämns som utsatta områden utformas i spänningsfältet mellan ambitioner om dels inkludering av barn och unga samt rekrytering av ledare och föreningsutveckling, dels brottsförebyggande effekter. Förståelsen av hur idrotten formas i detta spänningsfält har också varit ett intresse för hur en mångfald av aktiviteter, relationer och rörelser blir möjliga genom satsningen samt att skapa förståelse för den idrottspolitiska dynamik inom vilken satsningen blir till. Analys och resultat har redan presenterats med avseende på hur satsningen formas i ett medialt och politiskt sammanhang där idrottens instrumentella nytta för att möta sociala problem betonas och som aktörer i idrottsrörelsen förhåller sig till. Samtidigt kontrasteras det instrumentella fokuset på

brottsförebyggande och förmodad nytta för samhället i det vardagliga arbetet med reflektioner kring satsningens innehåll och syfte. Brottsförebyggande vävs samman med områdesutveckling och föreningsutveckling, och beskrivs som en implicit och indirekt bieffekt av barn och ungas inkludering i välfungerande föreningsliv. Satsningens avgränsning på utsatta områden utgör en administrativ utmaning som hanteras i vardagen, men som också skapar associationer till platserna med fokus på brottslighet och sociala problem. Satsningen organiseras genom gränsöverskridande flöden där relationer till det omgivande samhället och med olika aktörer med erfarenhet, förståelse, relationer och engagemang för områdena och idrottens villkor där blir en del i satsningen. På liknande vis kopplas samhällsaktörer samman och formar idrott på olika vis och med olika intressen. I relation till den djupa sociala ojämlikhet som idrotten formas av och är en del av, skapas nya sätt för föreningar att arbeta och uppfatta sig själva som lokala sociala infrastrukturer. De blir en del i den lokala samhällsservicen. Men dessutom skapas utrymmen för alternativa perspektiv och röster för att värna idrottens och barnens intressen och tala för områdena, om de utmaningar som barn och unga möter. Det är resultat och analys som svarar mot studiens syfte och dess frågeställningar. Men vad bidrar en sådan analys till och vad hjälper den oss att förstå i fråga om idrottens roll och möjligheter i ett samhälle präglad av djupgående ojämlikhet, segregation och mönster av sammanvävda exkluderande mekanismer?

Hur mycket är 100 miljoner?

Idrottsklivet måste förstås i dess politiska och mediala sammanhang. 100 miljoner kronor är en jämnt avrundad mängd pengar som tydligt och symboliskt associeras med en omfattande satsning i de sammanhang där summan lyfts fram. Och summan lyfts återkommande fram när satsningen beskrivs i offentliga sammanhang. Det finns anledning att reflektera kring hur mycket 100 miljoner kronor är.

För det första måste satsningens storlek förstås i relation till de förväntningar som följer med satsningen och som en del i ett politiskt spel. Sedan satsningen presenterades 2023 har den mediala debatten förts om det är tillräckligt mycket pengar och om de används på ett bra sätt. Jag har tidigare gett exempel på den debatt som betonade att 100 miljoner är mycket mindre än de summor som lyftes fram före valet 2022, där löften om både 250 miljoner och en miljard kunde uppfattas. Den debatten handlade också om hur dessa 100 miljoner kommit att användas för att bygga stödstrukturer för förbund och distrikt, och inte i tillräcklig utsträckning kommit föreningar direkt till del för att skapa brottsförebyggande aktiviteter.¹⁰⁷ Genom att satsningen debatteras på sådana grunder etableras förståelsen av områdena som fyllda av risker och problem, och bilden av idrotten som ett instrument för samhällsnytta. Beskrivningen och kontrasterna är illustrativa för den mediala och politiska framställningen av satsningen. Samtidigt är den praktiska verksamheten präglad av en stor mångfald som bidrar till att både etablera och göra motstånd mot dessa förståelser. Men hur mycket är 100 miljoner?

¹⁰⁷ Aftonbladet (2023).

Satsningen är en liten del (ca 5 procent) av statens totala stöd till idrotten, men stor i förhållande till hur liknande särskilda satsningar brukar utformas. Dessutom kan det noteras att det rör sig om ovanligt stora medel riktade till ett begränsat urval av förbund och en avgränsad mängd områden, där enskilda aktörer får tillgång till mycket pengar utan att alltid ha möjlighet att använda dem på ett strategiskt sätt. Salam påpekade (i kapitel 5) illustrativt att det är för mycket pengar för idrottsrörelsens aktörer att hantera, men för lite pengar för att åstadkomma genomgripande förändring. Stödets storlek behöver också förstås i relation till dess symboliska värde och hur det möjliggör arbete med andra relationer i kommuner och lokalt, där dessa resurser kan användas för att generera mer resurser och samordna flöden. Satsningen skapar möjligheter för föreningar att arbeta aktivt med idéburna offentliga partnerskap (IOP) och åta sig kommunala uppdrag, att söka pengar från andra finansörer – flöden som ofta kanaliseras i en viss riktning med fokus på aktiviteter.

Betraktat i relation till det arbete som i övrigt bedrivs i samhället med brottsförebyggande ambitioner är satsningen marginell. Kommuner och statliga myndigheter lägger omfattande resurser på sådant arbete varje år,¹⁰⁸ och i det sammanhanget är medel inom Idrottsklivet relativt små. Kommuner och myndigheter har också helt andra uppdrag och resurser för professionaliserade arbetssätt med fokus på att förebygga brottslighet, som idrottsrörelsens aktörer väsentligen saknar. Dessutom verkar det inte vara i fokus för idrottsrörelsens aktörer att arbeta med brottsförebyggande insatser annat än indirekt, på lång sikt och med en mycket generell förståelse av brottsförebyggande. Det innebär inte att föreningar, distrikt och förbund inte gör viktiga insatser för att skapa idrottslig utveckling och för att bygga sociala infrastrukturer som verkar främjande av social hållbarhet i lokalsamhället där brottsförebyggande kan vara en del; utan det innebär att brottsförebyggande effekter är ett alltför begränsat mått att bedöma värdet av satsningen. Om allmänhetens eller politiska beslutsfattares förväntningar är att Idrottsklivet ska leda till minskad brottslighet så krävs sannolikt mer resurser och mer tydlig – och explicit – styrning mot risk- och skyddsfaktorer för brottsaktivitet, för att svara upp mot sådana förväntningar.¹⁰⁹ Höga förväntningar kombinerat med utmaningar att påvisa effekter riskerar i allmänhet dessutom att bidra till att satsningar framstår som missriktade eller misslyckade samt att de värden som skapas inte blir synliga.¹¹⁰ Det finns anledning att tro att betydelsefulla värden kan skapas genom satsningen, men att brottsförebyggande knappast är ett bra mått för att beskriva dessa värden.

Betraktat som en del i ett politiskt sammanhang så framstår satsningen emellertid som en politisk investering i att rikta politiskt fokus mot kategorin utsatta områden och utanförskapsproblem, samt i en utveckling för civilsamhällets organisationer och aktörer att integreras som utförare av tjänster och service på en marknad för att lösa samhällsproblem. Det blir inte minst synligt i det mediala talet om Idrottsklivet och hur satsningen inlemmas i statens politik mot det så kallade utanförskapet.

För det andra så förefaller satsningen ha stor betydelse för förbundens, distriktens och föreningarnas arbete med inkludering, rekrytering och föreningsutveckling på de platser där behoven är som störst. Idrottsrörelsens aktörer

108 Brå (2025).

109 Ekholm & Dahlstedt (2025).

110 Dahlstedt & Ekholm (2021).

vittnar om hur det skapas möjligheter att etablera stödstrukturer på olika nivåer för att utveckla idrotten. Dessa stödjande infrastrukturer kompenserar för utmaningar som är mycket påtagliga och det finns anledning att tro att sådana stödstrukturer behöver finansieras kontinuerligt under överskådlig tid för att finnas kvar. Mycket lite tyder på ”att föreningsidrotten i områdena stärks till den grad att den kan stå på egna ben och klara sig med de ordinarie stöd som erbjuds”, såsom det framgår i RF:s strategi,¹¹¹ givet omfattningen av utmaningarna. Men det finns också goda argument för att mer omfattande stöd för idrott på platser som utmanas av ojämlikhet, segregation och exkludering skapar stora värden för både idrottsrörelse och samhället – långt bortom talet om brottsförebyggande. Om dessa flöden kan styras och kanaliseras, samt ges politisk legitimitet, på ett sätt som ligger i linje med idrottsrörelsens egna ambitioner. Och om lärdomar och kritiska och alternativa rösters kunskap som formas inom ramen för satsningen kan göras till del av rörelsens bredare arbete. Argumenten för satsningar på idrott i underprivilegierade områden är uppenbara, även om man bortser från brottsförebyggande.

Rapportens resultat och analys uppmärksammar olika delar av en allt mer differentierad föreningsidrott. Effekterna av denna differentiering är påtaglig. Barn och unga konkurrerar inte på samma villkor. På vissa platser begränsas tillgången till idrott av mönster som vävs samman med social och ekonomisk ojämlikhet och där föreningarnas villkor präglas av stora utmaningar. Sådant påverkar barn och ungas möjligheter att delta, utvecklas och konkurrera. Tillgången till idrott realiserar som meningsfulla aktiviteter och sociala projekt. Dessa utmaningar är en del av den problembild som adresseras med Idrottsklivet. Men satsningens flöden både etablerar och motverkar differentieringen genom skapandet av aktiviteter och föreningsutveckling. Aktiviteter och den sociala projektidrottens utveckling behöver studeras närmare.¹¹²

Det kan framstå som att utmaningarna handlar om social rättvisa. Och det gör dem – men inte bara. Dessa frågor handlar särskilt om idrottsrörelsens långsiktiga utveckling och konkurrenskraft. Det finns i dag betydande kunskap om selektionsprocesser, utslagning,¹¹³ talangidentifiering¹¹⁴ och karriärvägar,¹¹⁵ samt om den så kallade sociala gradienten med fokus på socioekonomiska villkor och förutsättningar för deltagande i idrott.¹¹⁶ Det finns ett ”socioekonomiskt glastak beträffande talangpyramiden”¹¹⁷ som behöver studeras mer systematiskt – men framför allt uppmärksammas och debatteras som en utmaning för idrottsrörelsens själv. De områden som satsningen aktualiserar är platser med en ung demografi där många barn och unga uttrycker vilja och begär till idrott, samtidigt som det är platser med betydande utmaningar att etablera långsiktiga föreningsstrukturer. I en idrottsmodell som inte förmår att kanalisera barnen på dessa platser, deras rörelser och begär, slösas den resurs som deras viljor och ambitioner utgör. Sverige är, för att citera Norberg, ”ett rikt och utvecklat land som valt att allokera relativt små ekonomiska resurser till att utveckla och bedriva elitidrott”.¹¹⁸ Barn och unga i de områden där satsningen på Idrottsklivet

111 Riksidrottsförbundet (2025a).

112 Jfr. Ekholm (2024).

113 Peterson (2016).

114 Kilger (2017).

115 Fahlström m.fl. (2015).

116 Dartsch & Pihlblad (2019).

117 Fahlström m.fl. (2023, s. 50).

118 Norberg (2024, s. 19).

riktas är en underinvesterad resurs – inte ett hot som behöver förebyggas. Socioekonomisk bakgrund har samband med brottsaktivitet, men det betyder inte att det finns anledning att tro att barn och unga på dessa platser kommer att bli brottsaktiva i särskilt stor utsträckning.¹¹⁹ För att möta behoven av brottsprevention för denna grupp är sannolikt andra insatser mer verkningsfulla. För den här gruppen av barn och unga finns mer att *främja* än att *förebygga*.

Det förefaller heller knappast finnas någon motsättning med främjande investeringar i barn och unga och samtidigt förvänta sig brottsförebyggande effekter – åtminstone inte om man utgår från det som i forskning beskrivs som generell prevention genom att påverka risk- och skyddsfaktorer i breda befolkningsgrupper.¹²⁰ I relation till de relationer och sammankopplingar som Idrottsklivet organiseras genom kan också perspektivet skifta: från betydelsen av att samverka för att idrottens organisationer ska bidra till socialtjänstens, polisens och skolans arbete och mål, till att etablera lokal och social infrastruktur där socialtjänst, polis och skola kan bidra till att skapa förutsättningar för en välfungerande idrottsmodell i segregerade områden. Därför att det är del i ett främjande förhållningssätt.

Ett politiskt sammanhang: hegemoni och pluralism

Även om det bland satsningens medverkande aktörer skapas en förståelse av brottsförebyggande som är implicit, indirekt och generell och inte ställs i förgrunden, så präglar det förebyggande perspektivet satsningens organisering. Inte minst när det gäller dess geografiska avgränsning. Just denna avgränsning till utsatta områden på polisens lista är helt central för Idrottsklivets utformning – och genom att titta närmare på det villkoret kan flera mer principiella frågor diskuteras. Villkoret – den geografiska avgränsningen – kan beskrivas med fokus på fyra sammanvävda utmaningar:

- Designmässig inkonsekvens: avgränsningen är gjord utifrån polisiära syften och inte utifrån de arbetssätt som präglar satsningen i övrigt.
- Administrativa utmaningar: det vardagliga arbetet måste anpassas och justeras på olika vis efter avgränsningen för att arbeta på rimliga sätt
- Stigmatiserande effekter: barn, unga och boende på dessa platser möter talet om dem som svaga eller utsatta
- Begränsning av autonomi: idrottsrörelsens har begränsade möjligheter till självstyre att bestämma mål och arbetssätt.

Ingen av dessa utmaningar bör bedömas som svår att förutse. Betraktat utifrån de aktörer som formar Idrottsklivet är inriktningen mot områden på polisens lista i det närmaste *irrationell*, även om man vill lyfta fram de generella brottsförebyggande effekter som kan förväntas på lång sikt av stärkta sociala infrastrukturer i områdena. Men det är heller knappast utifrån en sådan rationalitet som intresset för områdena på polisens lista har formats. Avgränsningen blir *rationell* utifrån det politiska sammanhanget. Salonen påpekar att tillkomsten av polisens lista varit en del i ett förstärkt politiskt fokus på platsbunden brottslighet och

119 Wikström (2025).

120 Ekholm & Dahlstedt (2025).

problematisering av förorterna och att den är utformad för polisiära ändamål. Han menar att ”problemet uppstår när denna, från början interna lista, blir en dominerande verklighetsbeskrivning av bostadsmiljöerna” och att ”det ensidiga fokuset på vissa enskilda bostadsområden riskerar att bortse från de underliggande ojämlikhetsmönster som ligger till grund för bostadssegregationens utveckling i Sverige”.¹²¹ Med polisens lista som tolkningsram blir det möjligt att förlägga ojämlikhetens problem till avgränsade platser och befolkningsgrupper, samtidigt som den inte ger utrymme för att tala om hur ojämlikhet, segregation och exkludering är en fråga för hela samhället, eller ens för idrotten. Det går inte att bortse från det politiska intresset i att etablera polisens lista som förståelse för ojämlikhetens problem och geografi och som förvaltningsmässig utgångspunkt för arbetet mot utanförskap. Investeringen är *billig* på så vis att det handlar om en liten del av statens budget, *okontroversiell* i det avseendet att det handlar om ett stöd till idrotten,¹²² och *effektfull* i det avseendet att den visar hur regeringen satsar på förebyggande insatser mot den fördjupade brottsligheten. I den politiska kampen om att etablera en hegemonisk berättelse om samtidens sociala problem, så blir Idrottsklivet ett verktyg bland andra. Och detta är en berättelse som i viss utsträckning accepteras av RF. Inte utan motstånd, men som ett sätt att ta del av ökade stöd för att utveckla den egna verksamheten. Inordningen framträder i beskrivningar av satsningen som ett ”uppdrag” från regeringen eller i användningen av ord som ”polisområden” för att beskriva satsningens fokus. RF:s etablerade roll i relation till staten med regleringsbrev och ansvar att verka *i myndighets ställe* kan sannolikt bidra till denna inordning. Det är en subtil inordning, men därför också verkningsfull på så vis att den verkar i människors – och i idrottsrörelsens – sätt att tala, tänka och uppfatta sig själva.

En viktig del i Idrottsklivets politiska villkor bör därmed förstås som ett sätt att etablera en specifik och *hegemonisk* förståelse av ojämlikhetens problem.¹²³ Denna förståelse handlar både om att ojämlikhetens problem ska förstås som en fråga om brottslighet och om sociala problem som hotar samhället på olika vis, och om att denna problematik kan lokaliseras till avgränsade geografiska områden. Den politiska kampen kan framstå som mjuk och samförståndsriktad förhandling, men präglas icke desto mindre av hegemoniska ambitioner. De särskilda perspektiv på ojämlikhetens problem som frammanas och idrottens (och civilsamhällets) instrumentella roll formas i sammanhang på visst avstånd från de geografiska områden som satsningen riktas mot. Det är ett tal *om* områdena och deras problem. Det är ett tal som utmålar områdena och barn och unga i områdena som potentiella hot mot samhällsordningen, mer än som potentiella resurser för en ny och mer inkluderande idrottsrörelse (eller till och med samhällsordning). Det är också ett tal som institutionaliserar i den politiska byråkratin, som en satsning och ett politiskt verktyg för att möta ojämlikhetens problem, uttalat som utanförskap.¹²⁴

En helt central dimension för liberalt demokratiska sätt att styra handlar om decentralisering av makten. Maktutövningen delas mellan en mångfald av aktörer och maktens språk talas från flera positioner. Den *pluralistiska* demokratin inte bara tolererar mångfald i skilda sätt att förstå samhället, utan aktivt stödjer en mångfald i sätt att förstå samhällsproblem. Att Polismyndigheten

121 Salonen (2023, s. 32).

122 Jfr. Hartmann (2016).

123 Jfr. Örnlinde (2025).

124 SOU 2025:76.

och RF definierar sina egna och samhällets utmaningar på olika sätt, och att de gör egna avgränsningar av den lokala geografin beroende på hur de förstår de problem som de utformar arbetssätt för att möta, är ett utmärkt exempel på pluralism. I en pluralistisk demokrati är det inte bara acceptabelt att Polismyndigheten och idrottsrörelsen definierar sina utmaningar på olika sätt, och därmed utformar olika arbetssätt för att åstadkomma särskilda saker – det är väsentligen en normativ och ideologisk utgångspunkt. Undersökningen har visat hur idrottsrörelsens organisationer genom lokala villkor och sammankopplingar formas som aktörer på en arena på en marknad för aktiviteter och projekt. Sådan inordning förutsätter ett visst samförstånd i perspektiv på vilka problem som ska lösas och hur de ska förstås. Detta är inte bara en analys som tar avstamp i regeringens villkor för satsningen, att satsningen ska genomföras på särskilda platser med förväntningar om brottsförebyggande effekter; det är också en analys av hur flöden av ekonomiska resurser används till och samordnas med andra flöden som skapar aktiviteter och projekt som förväntas tillhandahålla service till medborgarna. Genom att inordnas som utförare av service på sådana vis inordnar idrottsrörelsen till viss del sin röst och förståelse för de problem som ska mötas. På så vis riskerar både självstyre och möjligheterna till en självständig röst att begränsas. Det finns runtom i världen många hot mot pluralism som demokratiskt värde. Auktoritära regimer utövar kontroll mot medier, minskar oppositionens möjligheter att påverka samt inskränker civilsamhällets organisationsfrihet eller roll i samhället. Men hoten handlar också och mer grundläggande om möjligheter till mångfald och självstyre.

Idrottsrörelsen har sedan länge åtnjutit ett stort förtroende att fördela medel på ett självständigt sätt inom den egna rörelsen. Denna autonomi hänger samman med rörelsens formellt självständiga, inkluderande och demokratiska organisering. Arbete i ”medlemmarnas intresse” har också varit i ”samhällets intresse” för de värden som just denna självständighet skapar, såsom demokrati, integration och folkhälsa.¹²⁵ Denna tilltro kan inte tas för självklar, utan ställer höga krav på idrottsrörelsen självständiga organisering – att leva upp till demokratiska ideal. Det finns anledning att både principiellt diskutera den politiska tilltron till civilsamhällets kraft, och mer specifikt diskutera idrottens kraft att förebygga brott. Knappast allt som görs i namn av civilsamhället präglas av moralisk fostran, gemenskap eller fungerar som en skola i demokrati – där kan också finnas fusk, utslagning och brist på deltagande och inflytande. Det finns också gränser för vad idrottsrörelsens aktörer mäktar med ifråga om att möta samhällsutmaningar och påverka ojämlikhet, segregation och exkludering som ligger till grund för både utslagning ifrån idrotten och sociala problem.¹²⁶ Ändå tror jag att det är viktigt att ta denna tilltro och den självständighet som etableras som utgångspunkt för att analysera en mer principiell omförhandling av idrottsrörelsens roll och idrottens politiska betydelse. Öronmärkta och avgränsade satsningar med medel från staten (eller från kommuner) som fördelas inom idrottsrörelsen omförhandlar denna relation, från en implicit överenskommelse som bygger på tilltro mot ett explicit kontrakt.¹²⁷ Omförhandlingen sker inte i formella programförklaringar, utan i lokala villkor, praktiker, reflektioner. Idrottsklivet utgör i detta avseende ett mer än tydligt exempel på skärpta villkor och begränsningar i hur satsningen ska styras och administreras. Öronmärkta satsningar utgör en mindre del av

125 Dartsch m.fl. (2019).

126 Dahlstedt & Ekholm (2021).

127 Norberg (2011).

statens totala stöd och det vore onyanserat att påtala just detta som ett exempel på hot mot ett självständigt civilsamhälle. Det finns i så fall bättre exempel att lyfta fram. Men satsningen blir till och utformas i ett politiskt sammanhang och som del i en politisk utveckling. I det avseendet är det noterbart att Idrottsklivet utformas på ett sätt där regeringens villkor och avgränsningar gör sig gällande framför idrottsrörelsens organisationers möjligheter, önskningsar och bedömningar av behov. Det är symboliskt och pedagogiskt illustrativt. Som princip omförhandlas principer om pluralism och autonomi, när problem definieras på ett enhetligt sätt och olika självstyrande aktörer inordnas under en förståelse, en röst och ett sätt att styra.

Utvecklingslinjer

Betoningen av idrottsrörelsens aktörer som utförare av service är inte den enda utvecklingslinje som möjliggörs genom Idrottsklivet. Sammansättningen av erfarenheter, förståelse, relationer och engagemang som tar områdenas utmaningar och perspektiv som utgångspunkt formar alternativa synsätt som kan ge röst åt nya perspektiv i olika sammanhang. Idrottsklivet möjliggör utrymmen för röster som kan användas för att artikulera nya problembilder inom rörelsen och i samhällsdebatten. Idrottsklivet möjliggör och institutionaliserar ett motstånd mot hegemoniska beskrivningar av segregation som brottslighet och idrotten som instrumentell samhällsnytta. Där finns förutsättningar för att skapa ett språk och en erfarenhet för att tala om ojämlikhet, segregation och exkludering och vad det gör med idrotten.¹²⁸

Genom Idrottsklivet skapas i många sammanhang, flöden och rörelser, utrymmen för motstånd, alternativa perspektiv och rum för nyskapande samtal. Jag har observerat dessa utrymmen i samtal och reflektioner, samverkansmöten, workshoppar och i kafferum på kanslier, i möten med riksdagspolitiker och i planeringsmöten med kommunala tjänstepersoner, där olika motstånd formas och artikuleras. I sådana sammanhang utformas motstånd mot den geografiska indelningen, mot stigmatiserande effekter, mot instrumentella förhållningssätt till stödet till idrotten, mot ojämlika villkor för barn och unga och föreningar, liksom mot sociala orättvisor i bredare bemärkelse. Motstånd är knappast det enda som är karakteriserande för Idrottsklivets mångfald av sätt att tala och förstå satsningen, men det är en del i denna komplexa och ofta motstridiga mångfald av perspektiv.

Vilken röst kan då idrottsrörelsens aktörer ge uttryck för? Ojämlikhetens problem har flera men sammanvävda orsaker och effekter. Idrotten är både underkastad en social och politisk utveckling som dess aktörer och organisationer knappast själva kan påverka i större utsträckning, och samtidigt sammanvävd med samhället i övrigt skapande av olika exkluderande mekanismer. Hur kan idrottsrörelsen förhålla sig till dessa komplexa och mångfaldiga utmaningar som följer i spåren av fördjupad och sammansatt ojämlikhet, och forma en egen självförståelse, där en mångfald av röster inom rörelsen kan höras och präglade *rörelsens* riktning? Lite förenklat vill jag peka på tre sätt som tar empirisk och analytisk utgångspunkt i rapporten.

¹²⁸ Jfr. Arnoldsson & Linderyd (2023).

1. **Utförande av service.** När idrottens sammanhang, aktiviteter och organisationer idealiseras och särskiljs från samhällets problem i övrigt uppstår ett sätt att tala som ensidigt belyser idrottens positiva förutsättningar att skapa gemenskap, fostran och glädje. I det synsättet blir idrotten politiskt användbar för allehanda politiska syften. Det behöver inte vara av ondo. Förutsatt att det finns genomtänkta strategier och bred acceptans, finns det anledning att tro att idrottsorganisationer kan bidra till samhällsnytta på många sätt. Men idrottens organisationer är inte rustade för och inte alltid intresserade av att utföra samhällsservice på samma sätt som offentliga och högt professionaliserade organisationer. På lång sikt bidrar också sannolikt en sådan roll till en allt mer differentierad föreningsmodell, där barn och unga på olika platser och i olika delar av samhället får mycket olika förutsättningar för sitt idrottande.
2. **Röst för social rättvisa.** Med utgångspunkten att idrottsrörelsens organisationer och aktörer uppmärksammar hur ojämlika villkor i samhället präglar och vävs samman med exkluderingsprocesser inom idrotten, finns utrymme att adressera detta som moraliska och demokratiska utmaningar. Idrottsrörelsen kan på olika vis vara en röst för barns rättigheter, lika rätt till idrott på jämlika villkor och ställa krav på social rättvisa i ett bredare sammanhang. Det skulle vara helt begripliga krav att ställa på en stor folkrörelse med medlemmar i alla delar i samhället som i sin självbeskrivning har uttryckliga fokus på barns villkor och möjligheter i livet, och som vill utveckla sin roll i och relevans för samhället.
3. **Röst för det egna intresset.** Men idrottsrörelsen med dess aktörer och organisationer kan också förstå de sociala och politiska villkoren som idrotten är en del av som helt avgörande för dess egna idrottsliga förutsättningar och möjligheter i framtiden. Idrottsrörelsen behöver arbeta med inkludering och därmed förstå den sociala och politiska dynamiken kring social exkludering för att stärka sina organisationer och sin internationella konkurrenskraft. Arnoldsson och Linderyd pekade på att det finns ”starka röster som vill att mer av de offentliga medlen riktas mot den så kallade kärnverksamheten, till själva idrottsutövandet”. Men de argumenterade också för att en förståelse för de sociala villkoren och ett ambitiöst arbete med inkludering ”inte står i motsats till en kärnverksamhet utan är ett arbete som i förlängningen – om det tas på allvar – kan leda till många nya medlemmar och en ökad trovärdighet”.¹²⁹ Dessutom kan inte idrottsrörelsen bortse från hur den sociala ojämlikheten och exkluderingens mekanismer försämrar villkoren för idrottsutövande. Om idrottsrörelsen vill se mer och bättre idrott framstår det som nödvändigt att aktivt förhålla sig till ojämlika villkor i samhället – det ligger i rörelsens eget intresse.¹³⁰ Det handlar om att vara en röst för det egna intresset, en röst för idrottens villkor i samhället och en röst för de barn och unga som vill delta i idrott. Om man förmår att i sammanhanget vara en röst för barn och ungas tillgång till idrott på jämlika villkor, finns också goda förutsättningar för att utveckla rörelsen både idrottsligt och demokratiskt. Som av en händelse är det sannolikt också främst så som rörelsen kan skapa långsiktig samhällsnytta. Idrottsklivet skapar en rad goda förutsättningar för att förstå idrottens utmaningar på en mångfald av sätt och det finns förutsättningar för att låta en mångfald av röster göra avtryck både i det egna utvecklingsarbetet och

129 Arnoldsson & Linderyd (2023, s. 610).

130 Ekholm & Dahlstedt (2023).

i dialog med det omgivande samhället. Rösterna för det egna intresset kan bland annat utgå från erfarenheter, förståelser, relationer och engagemang som sätter områdenas villkor, med dess barn och unga, i centrum. Det är en röst för att se barn och unga i alla delar av samhället som resurser och möjligheter.

En viktig del i analysen av hur alternativa röster får utrymme och får höras, om hur nya perspektiv på utmaningar kan formars, handlar om att skapa nya språk och beskrivningar av verkligheten – språk som både erkänner utmaningar och uppmärksammar resurser och potential. Talet om utsatta eller idrottssvaga områden förmår inte att rättvist beskriva de utmaningar som idrotten möter i de aktuella områdena. Dessutom kan sådana sätt att beskriva platserna vara stigmatiserande för de som bor och verkar där. Lindström och Mickelsson Blomqvist har tidigare noterat ”att peka ut områden som idrottssvaga riskerar dessutom att ge en bild av att problemet beror på områdena i sig. Det är inte de boende som kallar sina hemorter för utsatta eller idrottssvaga”.¹³¹ Ett annat språk har därmed betydelse både för att bättre återspegla de reella utmaningarna och för att vägleda utvecklings- och förändringsarbete. Detta tal behöver betona resurser, potential och utveckling. Det behöver vara ett tal *för* mer än *om* områdena. Det är också betydelsefullt att det nya språket inte formars av andra aktörer än de som utgör idrottsrörelsen själv. Det finns därför anledning att lyssna på den mångfald av röster som får utrymme genom Idrottsklivet och låta dessa vara en del av och vägleda rörelsen.

Det förefaller vara uppenbart att Idrottsklivet skapar en rad positiva effekter. Inte minst blir satsningen ett stöd för att kompensera för ojämlika förutsättningar, som möjliggör strategiska och nytänkande arbetssätt för inkludering, rekrytering och föreningsutveckling. Detta är ett stöd som möjliggör att skapa och upprätthålla infrastrukturer, men som sannolikt i mindre grad gör organisationer och aktörer oberoende av liknande stöd. Satsningen möjliggör därtill för nytänkande och alternativa röster att formars, höras och bidra till utvecklings- och förändringsarbete. Utmaningarna är emellertid uppenbara när det gäller effektiv resursanvändning och huruvida flödena skapar de aktiviteter som bäst svarar mot målen (det gäller både vad som är RF:s mål och vad som är regeringens ambitioner). Därtill finns betydande utmaningar med att samla och använda all den kunskap som formars inom ramen för Idrottsklivets utvecklingsarbete.¹³² Idrottsklivet möjliggör i dessa avseenden utveckling och riktning. Där möts flöden, perspektiv, erfarenheter, aktörer som präglas av mångfald. Det krävs för att *ge rörelsen* i idrottsrörelsen verklig innebörd, men synliggör också att rörelsen är en mångfald av rörelser. De stora värden som kan skapas handlar särskilt om de aktiviteter, relationer och rörelser som skapas och som annars inte hade skapats. Värdet av att barn rör på sig och upplever glädje, gemenskap och mening kan knappast överskattas – oavsett om flödena styrs mer eller mindre effektivt. Därtill skapar arbetssätten utrymmen för motstånd och en mångfald av olika och alternativa röster som kan vägleda rörelsens utvecklings- och förändringsarbete.

131 Lindström & Mickelsson Blomqvist (2022, s. 10).

132 Wolf-Watz (2025).

Behov av mer kunskap

Studien är begränsad i sin utformning och ambition. Under uppföljningens gång har flera saker noterats som inte behandlas tillräckligt djupt i rapporten. Dessa teman berör också frågor som kan fördjupas i vidare forskning.

Olika idrotter. Satsningen som har studerats kännetecknas av en mångfald av sätt att organisera arbetet. Studien har inte gått in i detalj på hur idrotter skiljer sig från varandra. Detta är viktigt att titta närmare på. Idrotterna har olika förutsättningar och fylls med olika innehåll och förväntningar. Därför ska läsningen av *förbund* eller *idrotter* göras med en viss reservation. Simidrott, bordtennis, basket och gymnastik, för att bara ta några exempel, har olika traditioner och förankring, medlemsantal och olika organisatoriska resurser. Det påverkar det arbete som utformas.

Fotbollens särställning. Det är noterbart att fotbollen har en viss särställning på de aktuella platserna och i idrottsrörelsen i övrigt. Det gäller antalet deltagare och föreningar, men också (och som en följd av det) organisatoriska möjligheter som skiljer sig från andra idrotter och förbund.

Bryggor och slussar. Satsningen fylls av olika slags aktiviteter vars mångfald bara har kunnat beskrivas översiktligt. Aktiviteter beskrivs ofta som en introduktion till föreningsidrott, men där planer på ”bryggor” eller ”slussar” till sådan verksamhet är svagt teoretiserade. Det finns dock exempel på hur aktiviteter kan leda till föreningsutveckling och hur sådana ambitioner kan skapa egen reflektion kring föreningsutveckling. Här finns frågor som kan behöva studeras vidare.

Den sociala projektidrottens framväxt. Idrotten i de aktuella områdena formas av en mångfald av olika aktörer och en mångfald av olika intressen. Framväxten och utformningen av ett slags social projektidrott¹³³ berörs bara delvis i rapporten och är dessutom bara sporadiskt beskriven i forskningen. På så vis utmanas idrottsrörelsens organisering i RF, förbund, distrikt och föreningar av idrott som bedrivs i en mångfald av former, av fler aktörer och med allehanda syften.

Selektion och socioekonomiska (geografiska) villkor. Rapporten berör frågor om barn och ungas möjligheter att delta och konkurrera i idrott på (jäm)lika villkor, men analyserar inte djupare de begränsningar som sociala (och politiska) villkor utgör för idrottsliga karriärvägar. Forskningen om idrott har dels fokuserat på selektionsprocesser, dels på social ojämlikhet, utan att djupare förstå sådana processer som sammanvävda.

133 Ekholm (2024).

Referenser

- Aftonbladet (2023). "Bojans attack på Kristersson". 2023-09-27.
- Alfengård, M., Berglund-Snodgrass, L. & Högström, E. (2025). *Planering för gemenskap: Hur social infrastruktur formas på stadsdelsnivå. En kartläggning av mötesplatser och dess förutsättningar i två stadsdelar i Helsingborg*. Rapport 2025:1. SLU.
- Arnoldsson, J. (2023). Socioekonomi påverkar ungas idrottande: Ny metod för att förstå skillnader i deltagande mellan landets bostadsområden. I: J. R. Norberg, C. Dartsch Nilsson & J. Pihlblad (red.), *Idrott och segregation. Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*, s. 29–46. Centrum för idrottsforskning 2023:2.
- Arnoldsson, J. & Linderyd, A. (2023). En idrottsrörelse för alla? Geografiska analyser prövar den svenska idrottsrörelsens självbild och ger nya frågor om idrottens bidrag till folkhälsa. *Socialmedicinsk tidskrift* 4, 601–611.
- Blomdahl, U., Elofsson, S. & Åkesson, M. (2012). *Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret*. Stockholms stads idrottsförvaltning.
- Book, K. & Lagergren, L. (2019). Projektifiering – fokus idrott och integration. I: Å. Bäckström, K. Book, B. Carlsson & P. G. Fahlström (red.), *Sport management, del 2. Styrning och samhällsengagemang inom svensk idrott*, s. 244–265. SISU Idrottsböcker.
- Bornlinder Thiborg, J. (2023). *Om idrottsrörelsens områdesbaserade insatser: Vilka "problem" och institutionella logiker framträder i insatserna Idrottsklivet och Hemmaplan?* [Magisteruppsats]. Malmö universitet.
- Boverket (2023). *Boendesegregationens utveckling och mekanismer. Årsrapport 2023 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige*. Rapport 2023:23. Boverket.
- Brå (2023). *Socioekonomisk bakgrund och brott. En kunskapsöversikt*. Brå.
- Brå (2025). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. Nuläge och utvecklingsbehov 2025*. Brå.
- Cohen, J. L. & Arato, A. (1993). *Det civila samhället och den politiska teorin*. Daidalos.
- Czarniawska, B. (2007). *Shadowing and other techniques for doing fieldwork in modern societies*. Liber.
- Dahl, R. A. (1999). *Demokratin och dess antagonister*. Ordfront.
- Dahlstedt, M. (2000). Demokrati genom civilt samhälle? Reflektioner kring Demokratiutredningens sanningspolitik. *Statsvetenskaplig Tidskrift* 103(4), 289–310.
- Dahlstedt, M. (2005). *Reserverad demokrati: Representation i ett månetniskt Sverige*. Boréa.
- Dahlstedt, M. & Ekholm, D. (red.) (2021). *Idrottens kraft? Ungas livsvillkor och ojämlikhetens problem i en segregerad stad*. Studentlitteratur.
- Dahlstedt, M. & Ekholm, D. (2022). Fattigdom: En demokratisk utmaning i lokalsamhället. I: B. Hermelin (red.), *Kommunerna och hållbar utveckling: Demokrati, välfärd och lokal utveckling*, s. 65–84. Linköpings universitet.
- Dahlstedt, M. & Tankred, K. (2025). "På köpet får vi tillit". En studie av två insatser för brottsförebyggande socialt arbete i Norrköpings kommun. Linköpings universitet/Brå.
- Dartsch, C. & Pihlblad, J. (red.) (2019). *Statens stöd till idrotten: Uppföljning 2018*. Centrum för idrottsforskning 2019:1.
- Dartsch, C., Norberg, J. R. & Pihlblad, J. (red.) (2019). *Idrotten och (o)jämlikheten: I medlemmarnas eller samhällets intresse*. Centrum för idrottsforskning 2019:2.
- Davidsson, T. (2010). Utanförskapelsen. En diskursanalys av hur begreppet utanförskap artikulerades i den svenska riksdagsdebatten 2003–2006. *Socialvetenskaplig tidskrift* 17(2), 149–169.
- Deleuze, G. & Guattari, F. (2015). *Tusen platåer. Kapitalism och schizofreni*. Tankekraft.
- Ekholm, D. (2019). *Idrott som lokal socialpolitik: kommun och civilsamhälle i samverkan*. CKS-rapport, 2019:2. Linköpings universitet.

- Ekholm, D (2024). *Ordning, ojämlikhet och barns tillgång till fotboll: En etnografisk uppföljning av aktiviteter, rörelser och relationer i FairPlayFotboll*. Linköpings universitet.
- Ekholm, D. & Dahlstedt, M. (2022). Midnight football as a site of surveillance: activities observed by the surrounding institutions of society. I: H. Morgan & A. Parker (red.), *Sport, Physical Activity and Criminal Justice*, s. 181–194. Routledge.
- Ekholm, D. & Dahlstedt, M. (2023). Idrott som politiskt verktyg: en problematisering. I: J. R. Norberg, C. Dartsch Nilsson & J. Pihlblad (red.), *Idrott och segregation. Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*, s. 93–118. Centrum för idrottsforskning 2023:2.
- Ekholm, D. & Dahlstedt, M. (2025). Rimliga förväntningar på idrottens brottsförebyggande kraft. I: M. Torstensson Levander & A. Merkel (red.), *Innan det är för sent: En ESO-antologi om brottsförebyggande arbete för barn och unga*, s. 111–128. Expertgruppen för Studier i Offentlig Ekonomi (ESO).
- Ekholm, D., Wernesjö, U. & Dahlstedt, M. (2022). *Bollen i rörelse: Tjejfotboll, fostran och normkritik i den urbana periferin*. Linköpings universitet.
- Emerson, R. M., Fretz, R. I. & Shaw, L. (2011). *Writing ethnographic fieldnotes*. Chicago University Press.
- Enköpings-Posten (2024). "15-åringarnas uppmaning till ministern: 'Kolla mobilerna'". 2024-11-01.
- Eskilstuna Kuriren (2024). "Profilens nya drömroll: 'Är väldigt spännande'". 2024-08-17.
- Fahlström, P.G., Glemne, M., Gerrevall, P. & Linnér, S. (2015). *Vägarna till landslaget. Om svenska elitidrottarens idrottsval och specialisering*. FoU-serie 2015:1. Riksidrottsförbundet.
- Fahlström, P-G., Andersson, F., Gerrevall, P., Hedberg, M. & Linnér, S. (2023). *Våra framtida stjärnor. Om urval och antagning till idrottsgymnasier*. FoU-serie 2023:1. Riksidrottsförbundet.
- Göteborgs-Posten (2025). "Med mer resurser kan vi ge fler barn en aktiv sommar". 2025-07-24.
- Hallandsposten (2023). "Arabiske mästaren ska få unga på Andersberg att idrotta". 2023-11-15.
- Hartmann, D. (2016). *Midnight basketball: Race sports, and neoliberal social policy*. University of Chicago Press.
- Hertting, K. & Wagnsson, S. (2024). *Smakar det så kostar det. Om föräldrars kostnader för barnens idrott*. FoU-serie 2024:5. Riksidrottsförbundet.
- Herz, M. (2016). "Then we offer them a new project": The production of projects in social work conducted by civil society in Sweden. *Journal of Civil Society* 12(4), 365–379.
- Ingold, T. (2015). *The life of lines*. Routledge.
- Johansson, H., Arvidsson, M., Johansson, S. & Nordfeldt, M. (2019). *Mellan röst och service*. Studentlitteratur.
- Karlsson, J. (2022). *Barn- och ungdomsidrott till salu. Om begär immateriellt arbete och kommersialisering* [Doktorsavhandling]. Gymnastik- och idrottshögskolan.
- Kilger, M. (2017). *Talking talent: Narratives of youth sports selection* [Doktorsavhandling]. Stockholms universitet.
- León Rosales, R. (2026). *Att vägra förminska*. FoU-serie 2026:1. Riksidrottsförbundet.
- Linderyd, A. & León Rosales, R. (2022). *Idrottsrörelsen som demokratiskola: Interna och externa förväntningar i arbetet med inkludering och segregation*. Riksidrottsförbundet.
- Lindström, J. & Mickelsson Blomqvist, T. (2022). *En match utöver det vanliga: Om ett kunskapsbaserat arbetssätt i idrottssvaga områden*. Riksidrottsförbundet.
- Länstidningen Södertälje (2024). "Milstolpe nådd i hennes arbete att hjälpa barn i utsatta områden". 2024-08-06.
- Mouffe, C. (2005). *On the political*. Routledge.
- Norberg, J. R. (2004). *Idrottens väg till folkhemmet: Studier i statlig idrottspolitik 1913–1970*. SISU Idrottsböcker.
- Norberg J. R. (2011). A contract reconsidered? Changes in the Swedish state's relation to the sports movement. *International Journal of Sport Policy and Politics* 3(3), 311–325.
- Norberg, J. R. (2023). Idrott och segregation. I: J. R. Norberg, C. Dartsch Nilsson & J. Pihlblad (red.), *Idrott och segregation. Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*, s. 7–28. Centrum för idrottsforskning 2023:2.

- Norberg, J. R. (2024). Svensk elitidrott vid ett vägskäl. Centrum för idrottsforsknings analys och slutsatser. I: J. R. Norberg, C. Dartsch Nilsson, L. Wahlgren & J. Pihlblad (red.), *Svensk elitidrott vid ett vägskäl. En analys av framtiden för det svenska elitidrottsystemet*, s. 7–46. Centrum för idrottsforskning 2024:2.
- Norberg, J. R. & Lindholm, J. (2021). När idrottens och samhällets normsystem kolliderar. I: J. R. Norberg, C. Dartsch Nilsson & J. Faskunger (red.), *Idrottens riskzoner: Om vägar till trygg och trovärdig idrott*, s. 49–86. Centrum för idrottsforskning 2021:2.
- Norberg, J. R., Dartsch Nilsson, C., Wahlgren, L. & Pihlblad, J. (red.) (2025). *Jag ställer upp! Om framtiden för ett ideellt engagemang under press*. Centrum för idrottsforskning 2025:3.
- Peterson, T. (2016). Barnidrott och talangidentifikation. I: S. Hedenborg (red.), *Idrottsvetenskap. En introduktion*, s. 59–278. Studentlitteratur.
- Polismyndigheten (2025). Lägesbild över utsatta områden. Regeringsuppdrag 2025. https://polisen.se/siteassets/dokument/organiserad_brottslighet/utsatta-omraden/lagesbild-over-utsatta-omraden-2025.pdf (hämtad 2025-12-16).
- Prop. 2009/10:55. *En politik för det civila samhället*.
- Prop. 2025/26:1. *Budgetpropositionen för 2026*.
- Regeringen (2023). "100 miljoner kronor till att utveckla idrottsverksamhet i utsatta områden". <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/100-miljoner-kronor-till-att-utveckla-idrottsverksamhet-i-utsatta-omraden/> (hämtad 2025-12-16).
- Riksidrottsförbundet (2023a). Idrottsklivet: Riktlinjer för SF 2023–2025.
- Riksidrottsförbundet (2023b). Strategi – Ökad idrottslig närvaro (2023–2025).
- Riksidrottsförbundet (2023c). "68 miljoner fördelas för att ge barn en mer meningsfull fritid". Pressmeddelande, 2023-06-22. <https://www.rf.se/nyhetsarkiv/nyheter/2023-06-22-68-miljoner-fordelas-for-att-ge-barn-en-mer-meningsfull-fritid> (hämtad 2025-12-16).
- Riksidrottsförbundet (2025a). Strategi för Idrottsrörelsens arbete i områden med socioekonomiska och föreningsidrottsliga utmaningar 2026–2027.
- Riksidrottsförbundet (2025b). Svensk idrott 2035. https://www.rf.se/download/18.2c0229181995b4b19e0dc826/1758877563740/Svensk_idrott_strategi_2035.pdf (hämtad 2026-02-15).
- Riksidrottsförbundet (u.å.-a). Idrottsklivet – lokal plan.
- Riksidrottsförbundet (u.å.-b). Verksamhetsstöd RF-SISU distrikt: Idrottslig närvaro 2024–2025 – Riktlinjer.
- Salonen, T. (2023). *Att identifiera utsatta bostadsområden. En jämförande analys mellan polisens lista och segregationsbarometern*. SBV Working Paper Series 23:1. Malmö universitet.
- Schclarek Mulinari, L. (2020). *Race and order: Critical perspectives on crime in Sweden* [Doktorsavhandling]. Stockholms universitet.
- Segnestam Larsson, O. (2024). *Barn- och ungdomsidrottens prislapp: Vem bär ansvaret? En studie av ansvaret för kostnadsutvecklingen för barn och ungdomar att idrotta i förening 2009 till 2023*. FoU-serie 2024:6. Riksidrottsförbundet.
- SFS 1995:361. *Lag om överlämnande av förvaltningsuppgifter till Sveriges Riksidrottsförbund*. Socialdepartementet.
- SFS 1999:1177. *Förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet*. Socialdepartementet.
- Sjöberg, S. & Turunen, P. (red.) (2018). *Samhällsarbete: Aktörer, arenor och perspektiv*. Studentlitteratur.
- Socialdepartementet (2023). Expediering av regeringens beslut, 2023-03-16.
- SOU 2000:1. *En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000-talet*. Demokratiutredningens slutbetänkande.
- SOU 2016:13. *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. Betänkande av Utredningen för ett stärkt civilsamhälle.
- SOU 2025:76. *Det handlar om oss: Så bryter vi utanförskapet och bygger en starkare gemenskap*. Betänkande av Nationell samordnare för arbetet mot utanförskap.
- Stenling, C. (2015). *The drive for change: Putting the means and ends of sport at stake in the organizing of Swedish voluntary sport* [Doktorsavhandling]. Umeå universitet.

- Stenling & Fahlén (2019). För vilka föreningar är jämlikhet viktigt? I: C. Dartsch, J. R. Norberg & J. Pihlblad (red.), *Idrotten och (o)jämligheten: I medlemmarnas eller samhällets intresse?* s. 151–165). Centrum för idrottsforskning.
- Svenska Dagbladet (2025). ”Öka resurserna – få mångdubbelt igen». 2025-07-18.
- TT Nyhetsbyrån (2023). “68 miljoner till idrott i utsatta områden”. 2023-06-22.
- Villadsen, K. (2007). The emergence of ”neo-philanthropy”. *Acta sociologica* 50(3), 309–323.
- Wagnsson, S., Augustsson, C. & Jordan, M. (2023). To pay or not to pay? Parents' view of the commercialisation process in children and youth sports. *European Journal for Sport and Society* 21(2), 188–207.
- Wikström, P-O. (2025). Brott som moraliskt handlande. I: M. Torstensson Levander & A. Merkel (red.), *Innan det är för sent: En ESO-antologi om brottsförebyggande arbete för barn och unga*, s. 19–44. Expertgruppen för Studier i Offentlig Ekonomi (ESO).
- Wolf-Watz, O. (2023). Idrottens insatser för att motverka segregation. I: J. R Norberg, C. Dartsch Nilsson & J. Pihlblad (red.), *Idrott och segregation. Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*, s. 73–92. Centrum för idrottsforskning 2023:2.
- Wolf-Watz, O. (2025). *Idrottens etablering i utsatta områden. En utvärdering av Idrottsklivets organisering, ledning och styrning*. Riksidrottsförbundet.
- Örnlinde, H. (2025). *Hegemoni utan ekonomi: Urbanpolitikens framväxt och utveckling i Sverige 1988–2023* [Doktorsavhandling]. Linnéuniversitetet.

Riksidrottsförbundet